"Қант қызылшасы мен оның тұқымын өсіру", "Шитті мақта дайындау және мақтаны бастапқы өңдеу", "Дәнді дақылдарды өндіру", "Балара шаруашылығы", "Сүтті бағыттағы ірі қара мал өсіру", "Шошқаны көбейту және өсіру" кәсіптік стандарттарын бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің м.а. 2026 жылғы 6 тамыздағы № 301 бұйрығы

"Кәсіптік біліктілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 5-тармағына сәйкес, БҰЙЫРАМЫН:

1. Мыналар:

1) осы бұйрыққа 1-қосымшаға сәйкес "Қант қызылшасы мен оның тұқымын өсіру" кәсіптік стандарты;

2) осы бұйрыққа 2-қосымшаға сәйкес "Шитті мақта дайындау және мақтаны бастапқы өңдеу" кәсіптік стандарты;

3) осы бұйрыққа 3-қосымшаға сәйкес "Дәнді дақылдарды өндіру" кәсіптік стандарты;

4) осы бұйрыққа 4-қосымшаға сәйкес "Балара шаруашылығы" кәсіптік стандарты;

5) осы бұйрыққа 5-қосымшаға сәйкес "Шошқаны көбейту және өсіру" кәсіптік стандарты бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі Аграрлық ғылым және білім департаменті заңнамада белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықты Қазақстан Республикасы Нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкіне енгізу үшін оның электрондық көшірмесінің Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің "Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты" шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнына жолдануын;

2) осы бұйрық ресми жариялағаннан кейін оның Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің ресми интернет ресурсында орналастырылуын қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау жетекшілік ететін Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығы вице-министріне жүктелсін.

4. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасы
Ауыл шаруашылығы министрінің м.а. *А. Сұлтанов*

2026 жылғы 6 тамыздағы
№ бұйрығына 1 қосымша

"Қант қызылшасы мен оның тұқымын өсіру" кәсіптік стандарты

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолдану аясы: "Қант қызылшасы мен оның тұқымын өсіру" кәсіптік стандарты "Кәсіптік біліктілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабына сәйкес әзірленді.

Кәсіптік стандарт жұмыскерлердің кәсіптік қызметтің белгілі бір түрін жүзеге асыруы, оның ішінде белгілі бір еңбек функцияларын орындауы үшін қажетті, сондай-ақ жоғары, жоғары оқу орнынан кейінгі, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім беру бағдарламаларын әзірлеуде біліктілік деңгейлерін айқындауға арналған.

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) қант қызылшасы – өнеркәсіптік мақсатта қызылша өсірумен айналысатын ауыл шаруашылығы саласы;

2) көкөніс шаруашылығы –көкөніс және бақша дақылдарын өсірумен, сондай-ақ оларды өсіру технологияларын әзірлеу және жетілдірумен айналысатын ауыл шаруашылығындағы өсімдік шаруашылығы саласы;

3) тұқым шаруашылығы – тұқымдарды өндіру, дайындау, өңдеу, сақтау, тасымалдау, өткізу және пайдалану жөніндегі іс-шаралар кешенін, сондай-ақ мемлекеттік бақылауды, оның ішінде сорттық және тұқымдық бақылауды қамтитын қызмет;

4) тамшылатып суару – суды өсірілетін өсімдіктердің тамырына тікелей аз порциялармен тамшылатып-өлшеп беретін суару әдісі;

5) информалды білім беру – білім беру ұйымдарынан және білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдардан тыс күнделікті қызмет барысында алынатын және оқыту нәтижелерін растайтын құжат берілмейтін білім беру түрі;

6) формалды емес білім беру – оқыту орны, мерзімдері мен нысаны ескерілмей, білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдар жоспарланған, ұйымдастырған және жүзеге асыратын және оқыту нәтижелерін растаушы құжат беріле отырып жүргізілетін білім беру түрі;

7) кәсіптік кіші топ – еңбек функцияларының тұтас жиынтығымен қалыптастырылған және олардың құзыреттерін орындау үшін қажетті саланың кәсіптік тобының бір бөлігі;

8) кәсіптік топ – ортақ интеграциялық негізі бар және оларды орындау үшін еңбек функциялары мен құзыреттерінің ұқсас жиынтығын болжайтын саланың кәсіптік кіші топтарының жиынтығы;

9) біліктілік – жұмыскердің нақты еңбек функцияларын сапалы орындауға дайындық дәрежесі;

10) біліктілік деңгейі – біліктілік шеңберінде белгіленген және сипатталған, білім, дағдылар, еңбек контекстінің күрделілігі мен стандарттан тыс жағдайлары,

жауапкершілік және дербестік параметрлері бойынша сараланатын қызметкерлердің құзыреттеріне қойылатын талаптардың құрылымданған жиынтығы;

12) кәсіптік стандарт – кәсіптік қызметтің нақты саласында біліктілік деңгейіне, құзыреттеріне, мазмұнына, сапасына және еңбек жағдайларына қойылатын талаптарды айқындайтын стандарт;

13) кәсіп – арнайы даярлық нәтижесінде алынған және білім туралы тиісті құжаттармен расталатын белгілі бір білімді, іскерлікті және практикалық дағдыларды талап ететін адамның еңбек қызметінің негізгі түрі;

14) салалық біліктілік шеңбері – салада танылатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдық сипаттамасы;

15) ұлттық біліктілік шеңбері – салалық біліктілік шеңберлерін, кәсіптік стандарттарды әзірлеу үшін біліктілік және жалпы кәсіптік құзыреттердің бірыңғай біліктілік шкаласы;

16) машықтар – кәсіптік қызметті жүзеге асыру және міндеттерді шешу үшін білімді қолдану қабілеттері (логикалық, интуитивтік, шығармашылық және практикалық ойлауды пайдалану);

17) білім – оқу және жеке тәжірибесі арқылы ақпаратты меңгеру нәтижесі, оқу немесе жұмыс саласына қатысты фактілер, қағидаттар, теория мен практика жиынтығы , біліктіліктің міндетті түрде бағалануға тиіс компоненті;

18) құзыреттер – белгілі бір біліктілік деңгейіндегі кәсіптік қызметінде міндеттерді орындауды қамтамасыз ететін субъекті қызметінің сапасы;

19) тәжірибе – саналы қызмет, белгілі бір уақыт аралығында меңгерілген және тиімді пайдаланыла алатын білім және дағды.

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады:

1) ҚР – Қазақстан Республикасы;

2) БТБА – Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

3) БА – Біліктілік анықтамасы;

4) ББХСС – Білім берудің халықаралық стандартты сыныптауышы;

5) КС – Кәсіптік стандарт;

6) ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері;

7) СБШ – Салалық біліктілік шеңбері.

2-тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Кәсіптік стандарттың атауы: Қант қызылшасы мен оның тұқымын өсіру

5. Кәсіптік стандарттың коды: А01132057

6. ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету:

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.1 Бір- немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

01.13 Көкөністер, бақша дақылдарын, тамыр жемістілер мен түйнек жемістілерді өсіру

01.13.3 Қант қызылшасын және оның тұқымдарын өсіру

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.1 Бір- немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

01.19 Өзге де бір-немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01.1 Бір- немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

01.13 Көкөністер, бақша дақылдарын, тамыр жемістілер мен түйнек жемістілерді өсіру

01.13.2 Көкөністерді, олардың тұқымдары ме көшеттерін өсіру.

7. Кәсіптік стандарттың қысқаша сипаттамасы: Қант қызылшасын өсіру және оның тұқымын өндірумен байланысты кәсіптік қызмет.

8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:

1) арамшөптермен күресуші жұмыскерлер - СБШ-ның 3 деңгейі;

2) қызылша өсіруші - СБШ-ның 4 деңгейі;

3) тұқым өсіруші - СБШ-ның 4 деңгейі;

4) жаңбырлатқыш техникаға қызмет көрсету және оны пайдалану жөніндегі оператор - СБШ-ның 3 деңгейі;

5) ауыл шаруашылығы техникасы инженері - СБШ-ның 6 деңгейі;

6) тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном (біліктілік денгейі орташа) - СБШ-ның 6 деңгейі.

3-тарау. Кәсіптер карточкалары

9. "Арамшөптермен күресуші жұмыскерлер" кәсіп карточкасы:	
Топ коды:	7549-2
Қызмет атауының коды:	7549-2-002
Кәсіп атауы:	Арамшөптермен күресуші жұмыскерлер
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3
СБШ бойынша біліктілік	

ішкі деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:			
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұымсшы маманды қтары)	Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	7549-2-001 Зиянкестермен күресу жөніндегі қызметкер 7549-2-003 Фумигаторшы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Арамшөптер мен зиянкестермен күресу барысында химиялық заттарды бүркуге арналған жабдықты пайдалану және бақылау кезінде қарапайым жұмыстарды орындау.		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Қант қызылшасының арамшөптерімен күресу бойынша қолмен жұмыс жасау 2. Химиялық әдістермен арамшөптерді жою бойынша жұмыстарды орындау	
	Қосымша еңбек функциялары:		
		Машықтар	

1-еңбек функциясы: Қант қызылшасының арамшөптерімен күресу бойынша қолмен жұмыс жасау	1-дағды: Арамшөптермен күресу бойынша агротехникалық іс - шаралар өткізу	1. Арамшөптердің таралуын талдау. 2. Қатар аралық культивация жүргізу. 3. Арамшөптерді тұқым шашқанға дейін шабу. 4. Дақылдардың жай-күйін визуалды бағалау. 5. Дақылдарды қолмен немесе қол құралдарының көмегімен сирету және арамшөптерден тазарту. 6. Тұқымды тазалау. 7. Арамшөптерді жою үшін тырмалау және домалату. 8. Арамшөптерден қорғаудың алдын алу шараларын жүргізу. 9. Арамшөптерді жою жұмыстарын орындау. 10. Комбайндар мен топырақ өңдеу машиналарының жұмыс органдарын жерден және арамшөп тұқымдарынан тазалау. 11. Арамшөптермен күресудің механикалық шараларын жүргізу (сарқылту, тұншықтыру, тамырларды кептіру). 12. Суару кезінде суармалы суды арамшөп тұқымдарынан тазалау. 13. Өсімдіктерді қалыптастыру үшін қол құралдарын пайдалану. Білімдер 1. Топырақты өңдеу әдістері. 2. Тұқым өңдеу әдістері. 3. Тұқымды егіске дейін дайындау және алдын ала отырғызу жұмыстары кезінде еңбекті қорғау ережелері. 4. Арамшөптердің таралуының биологиялық ерекшеліктері мен әдістері. 5. Арамшөп тұқымдарымен топырақтың бітелу дәрежесі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Топырақты өңдеу кезінде қолданылатын жабдықты дайындау	Машықтар: 1. Жабдықтың функционалдығы мен өнімділігін сақтау үшін оны күтіп ұстау. 2. Техникалық талаптарға сәйкес топырақ өңдеуге арналған жабдықтар мен құрал-саймандарды пайдалану. 3. Ыдыстарды, құрал-саймандарды және көліктерді жүйелі түрде тазалау. 4. Арамшөптерді жоюға арналған оңтайлы құрал-саймандар мен жабдықтарды таңдау. 5. Жабдықтың жағдайын дер кезінде қарап шығу және тексеру. 6. Арамшөптермен күресуге арналған құрал-саймандар мен жабдықтарға ұсақ жөндеу жүргізу. 7. Жабдықтарды есепке алу, жұмыстарды жоспарлау және топырақ өңдеу мен арамшөптермен күрес операцияларының орындалуын бақылау үшін цифрлық технологиялар мен мобильді қосымшаларды пайдалану. Білімдер: 1. Топырақ өңдеуге арналған жабдықтар мен қосалқы жабдықтардың құрылысы және жұмыс істеу принциптері. 2. Жабдықтар мен құрал-саймандарды пайдалану, күтіп ұстау және қауіпсіз қолдану ережелері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	1-дағды:	Машықтар:

2-еңбек функциясы: Химиялық әдістермен арамшөптерді жою бойынша жұмыстарды орындау	Қант қызылшасын арамшөптерден қорғаудың химиялық құралдарын қолдану бойынша жұмыстар	1. Пестицидтермен және химиялық заттармен жұмыс істейтін жұмысшыларға арналған еңбекті қорғау нұсқауларына сәйкес химиялық заттарды араластыру. 2. Арамшөптерді белгілі бір тереңдікке дейін жою үшін пестицидтерді қолдану. 3. Қызылша алқабының арамшөптермен ластану картасын жасау. 4. Арамшөптерді өңдеу үшін бүрку жабдығын пайдалану. Білімдер: 1. Аурулардың, зиянкестердің және арамшөптердің алдын алу мен олармен күресу шаралары. 2. Тұқымдық және отырғызу материалын протравливание (залалсыздандыру) технологиялары. 3. Арамшөптерді гербицидтермен жоюдың химиялық әдістері. 4. Ауыспалы егісті енгізу ережелері. 5. Препараттарды енгізу ережелері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Арамшөптерден қорғалуға химялық құралдарды дайындау	Машықтар: 1. Қызылшаны арамшөптерден қорғау үшін препараттарды сұйылтып, химиялық ерітінділерді дайындау. 2. Химиялық құралдарды арамшөптерден қорғау мақсатына сай пайдалану. Білімдер: 1. Арамшөптерге қарсы күресте препараттарды қолдану дозалары мен мерзімдері. 2. Жердің бітелу түріне байланысты арамшөптерге қарсы қолданылатын препараттар. 3. Арамшөптердің биологиялық ерекшеліктері. 4. Өсімдіктерді зиянкестерден қорғау және арамшөптерге қарсы күрес құралдары. 5. Еңбекті қорғау ережелері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Дәлдік Физикалық төзімділік Орындаушылық Оқу қабілеттілігі	
Техникалық регламенттер мен ұлттық	1. "Астықтың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 - қант қызылшасын қоса алғанда, астық және техникалық дақылдарға қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 021/2011 – қантқа және оның қайта өңделген өнімдеріне қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау туралы" КО ТР 022/2011 – қант пен тұқымдарды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – қант қызылшасын өсіруде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдарын қамтиды.	

стандарттардың тізімі:	6. МемСТ 17421-85 "Қант қызылшасының тұқымы. Техникалық шарттар" - тұқым сапасына қойылатын талаптар 7. МемСТ 12038-84 "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" – қызылша тұқымдарына қолданылады. 8. ҚР СТ ISO 22000:2019 "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – қант қызылшасын қайта өңдеуге арналған. 9. МемСТ 31361-2008 "Ақ қант. Техникалық шарттар" – дайын өнім сапасының стандарттары. 10. МемСТ 21.101-97 "Қант қызылшасы. Сынау әдістері" – тамыр дақылдарының сапасын бағалау әдістері.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	2	Егін жинау жөніндегі жұмысшы	
	3	Зиянкестермен күресу жөніндегі қызметкер	
	4	Қызылша өсіруші	
	4	Жеміс-көкөніс өсіруші	
	4	Ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіруге маманданған фермер.	
10. "Қызылша өсіруші" кәсіп карточкасы:			
Топ коды:	6111-2		
Қызмет атауының коды:	6111-2-005		
Кәсіп атауы:	Қызылша өсіруші		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы 19-бөлім. Өсімдік шаруашылығы, су және орман шаруашылығындағы жұмысшылар кәсіптерінің жұмыстарының сипаттамалары 66. Қызылша өсіруші 1-параграф. Қызылша өсіруші		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (орта деңгейдегі маман)	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылат	Талап етілмейді		

ын талаптар:		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:		
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	6112-0-003 Жеміс-көкөніс өсіруші 6111-2-004 Көкөніс өсіруші	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Дайындық жұмыстарына қызмет көрсету және орындау,қант қызылшасын өсіру, күту және жинау кезіндегі көмекші жұмыстар.	
Еңбек функцияларының сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Қызылша шаруашылығында топырақты, тұқымдарды дайындау, тыңайтқыштарды әзірлеу және қолдану 2. Қызылшаны егу, егуге күтім жасау, өсіру және жинау (пысықтау, бұрау , сақтау)бойынша жұмыстарды орындау
	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Қызылша шаруашылығында топырақты , тұқымдарды дайындау , тыңайтқыштарды әзірлеу және қолдану бойынша	1-дағды: Топырақ пен тұқымды дайындау бойынша жұмыстарды орындау	Машықтар: 1. Жерді аударып, учаскелерді тегістеу (жоспарлау). 2. Отырғызуға арналған топырақты дайындау. 3. Арамшөптермен күрес барысында өсімдіктерді зиянкестерден қорғау құралдарын ұтымды пайдалану. 4. Тұқымдарды сұрыптау және драждау. 5. Егістік материалын зарарсыздандыру. Білімдер: 1. Топырақты өңдеу әдістері. 2. Егістік материалды өңдеу әдістері. 3. Тұқымдарды егу алдындағы және өсіру кезінде отырғызу алдындағы жұмыстарды орындау барысында еңбекті қорғау қағидалары. 4. Қызылша шаруашылығында қол құралдары, механизмдер және топырақ өңдеу агрегаттарының көмегімен орындалатын жұмыс түрлері. 5. Өсімдіктерді зиянкестерден қорғау және арамшөптермен күрес құралдары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Тыңайтқыштарды енгізу және тұқымдарды дәрілеу бойынша	Машықтар: 1. Топырақты, топырақ қоспаларын және субстраттарды пестицидтер мен биологиялық қорғау ерітінділерімен бүрку. 2. Тұқымдарды дәрілеу. 3. Топыраққа тыңайтқыш енгізу. Білімдер:

жұмыстарды орындау	жұмыстарды орындау	1. Аурулардың, зиянкестердің және арамшөптердің алдын алу мен олармен күрес шаралары. 2. Тұқымдық және отырғызу материалын дәрілеу технологиялары. 3. Тыңайтқыштарды дайындау және енгізу бойынша жұмыс түрлері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Қызылшаны егу, егіске күтім жасау, өсіру және жинау (пысықтау, бурттау, сақтау) бойынша жұмыстарды орындау	1-дағды: Егіс жүргізу және егіске күтім жасау	Машықтар: 1. Егісті бақылау және дақылдарға күтім жасау. 2. Арамшөптер мен зиянкестерге қарсы күрес жүргізу. 3. Қызылшаны жинау мерзімдерін, оны пысықтау, бурттау және сақтау тәсілдерін, сондай-ақ іске асыруға дайындау жолдарын анықтау. 4. Тұқымдық шумақтарды ұсақтау. 5. Отырғызу материалын жарамсыз деп шығару (сұрыптан шығару). 6. Егістіктің жай-күйін визуалды бағалау. 7. Аналық қызылшаның тамырларын сұрыптау үстелдерінде және механикаландырылған желілерде тазалау мен сұрыптау жұмыстарын жүргізіп, қысқы сақтауға арналған траншеяларға орналастыру. Білімдер: 1. Қызылша өсіруге қойылатын агротехникалық талаптар. 2. Өсімдіктерді зиянкестер мен аурулардан қорғау шаралары. 3. Қант қызылшасын суару нормалары мен мерзімдері. 4. Қызылшаның шаруашылық тұрғысынан пісу белгілері. 5. Қызылшаны жинау мерзімдері, оны пысықтау, бурттау және сақтау тәсілдері, сондай-ақ іске асыруға дайындау жолдары. 6. Өсімдіктерді зиянкестерден қорғау және арамшөптермен күрес құралдары. 7. Қызылшаны сақтау және оны іске асыруға дайындау әдістері. 8. Еңбек қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау, тыңайтқыштарды дайындау және енгізу, тұқымдарды тазалау, өңдеу, себуге дайындау және егіске күтім жасау саласындағы білімдер.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Қант қызылшасын өсіру, жинау және тасымалдау кезінде қолданылатын құрал-жабдықтарды дайындау	Машықтар: 1. Егістік және отырғызу материалын дайындау үшін жұмыс мүкәммалын және көмекші құрылғыларды пайдалану. 2. Қажетті құрал-жабдықтар мен көмекші құрылғыларды қолдану. 3. Көмекші құралдардың бар-жоғын және жарамдылығын тексеру. Білімдер: 1. Қызылша өсіру кезінде қолданылатын құралдар, жабдықтар және материалдарды пайдалану, техникалық қызмет көрсету, жылжыту, сақтау және жинаудың негізгі қағидалары. 2. Қызылшаны өсіру, жинау және тасымалдау кезінде қолданылатын құрал-жабдықтар мен көмекші материалдардың жұмыс принциптері. 3. Құрал-жабдықтар мен көмекші материалдарды өңдеу әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылат	Командада жұмыс істеу қабілеті Орындаушылық	

ы н талаптар:	Оқу мүмкіндігі Зейін	
Техникалы қ регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. "Астық қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – дәнді және техникалық дақылдарға, соның ішінде қант қызылшасына қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 021/2011 – қантқа және оның қайта өңделген өнімдеріне қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау туралы" КО ТР 022/2011 – қант пен тұқымдарды таңбалау ережелері. 4."Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – қант қызылшасын өсіруде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдарын қамтиды. 6. "Қант қызылшасының тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 17421-85 – тұқым сапасына қойылатын талаптар. 7. "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" МемСТ 12038-84 – қызылша тұқымдарына қолданылады. 8. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – қант қызылшасын қайта өңдеуге арналған. 9. "Ақ қант. Техникалық шарттар" МемСТ 31361-2008 – дайын өнім сапасының стандарттары. 10. "Қант қызылшасы. Сынау әдістері" МемСТ 21.101-97 – тамыр дақылдарыныңсапасын бағалау әдістері.	
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	5	Тұқым шаруашылығы бойынша агроном (біліктілігі орташа)
	5	Өсімдіктерді қорғау жөніндегі агроном (біліктілігі орташа)
	3	Білікті ауыл шаруашылығы жұмысшысы (аралас дақылдар)
11. "Тұқым өсіруші" кәсіп карточкасы:		
Топ коды:	6113-9	
Қызмет атауының коды:	6113-9-002	
Кәсіп атауы:	Тұқым өсіруші	
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4	
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:		
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттам	"Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы	

алары бойынша біліктілік деңгейі:	19-бөлім. Өсімдік шаруашылығы, су және орман шаруашылығындағы жұмысшылар кәсіптерінің жұмыстарының сипаттамалары 67. Тұқым өсіруші. 1-параграф. Тұқым өсіруші.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (орта деңгейдегі маман)	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Талап етілмейді		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	6112-0-003 Жеміс-көкөніс өсіруші 6111-2-004 Көкөніс өсіруші		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Тұқым өсімдіктерін өсіру, күту және жинау жұмыстарын жүргізу.		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Топырақты дайындау, тыңайтқыштар енгізу, қант қызылшасының тұқымын отырғызу бойынша жұмыстарды орындау 2. Аталық бездерді өсіру кезінде жұмыстарды орындау, ауыл шаруашылығы дақылдарының аталық бездерін күту, жинау және сақтау	
	Қосымша еңбек функциялары:		
	1-дағды: Қант қызылшасы тұқымын отырғызуға арналған	Машықтар: 1. Агрономның басшылығымен тұқымдарды себуге дайындау. 2. Тұқым сапасын анықтау. 3. Атипті және өнімділігі төмен өсімдіктерді алып тастау. 4. Тұқымдық материалдың кондициясын және сапасын анықтау. 5. Сортқа тән өсімдіктердің тұқымдарын іріктеу. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы, өсімдік шаруашылығы, агрохимия және мелиорация негіздері. 2. Агротехникалық талаптар.	

1-еңбек функциясы: Топырақты дайындау, тыңайтқыш енгізу және қант қызылшасының тұқымын отырғызу жұмыстарын орындау	дайындық жұмыстарын жүргізу	3. Тұқым сапасын жақсарту тәсілдері мен әдістері. 4. Тұқым отырғызу әдістері. 5. Тұқымның сорттық және тұқымдық сапасына қойылатын стандарттар және оларды анықтау әдістері. 6. Тұқым шаруашылығына қатысты агроөнеркәсіптік тәсілдер. 7. Қант қызылшасы тұқымын себу мерзімдері мен әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Топырақты дайындау бойынша жұмыстарды орындау	Машықтар: 1. Арамшөптерден қорғау бойынша алдын алу шараларын жүргізу. 2. Арамшөптерді жою жұмыстарын ұйымдастыру. 3. Қол құралдарын және механикаландыру құралдарын пайдалану. 4. Топырақты гербицидтермен өңдеу. 5. Топырақтың тығыздалу дәрежесін және тамыр дақылының осінің орналасуын тексеру. 6. Алдыңғы дақылды жинағаннан кейін топырақтың жағдайын тексеру (тегістігі, арамшөппен ластануы, физикалық қасиеттері). Білімдер: 1. Тұқым шаруашылығында қолданылатын құрал-жабдықтардың мақсаты. 2. Шағын механикаландыру құралдарына техникалық күтім жасау тәсілдері. 3. Топырақты өңдеу және арамшөптермен күресу әдістері. 4. Еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау саласындағы білім. 5. Топырақты өңдеу әдістері. 6. Қант қызылшасы сияқты ауыл шаруашылығы дақылдарын суаруға арналған уақыт нормалары. 7. Ауыл шаруашылығы жұмыстарын жүргізу кезінде еңбекті қорғау қағидалары. 8. Тыңайтқыштарды дайындау және енгізу, тұқымдарды тазарту және өңдеу тәртібі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	1-дағды Аталық безді өсіру бойынша жұмыстарды жүргізу	Машықтар: 1. Әртүрлі әдістерді қолдана отырып, өсімдіктердің физиологиялық жағдайын талдау. 2. Морфологиялық белгілері бойынша жабайы өсімдіктерді анықтау. 3. Тұқым питомнигінде тұқым себу. 4. Аталық бездерді отырғызуға дайындау. 5. Аталық бездерді жинау кезінде қол құралдарын және механикаландыру құралдарын пайдалану. 6. Тұқымның пісу мерзімін анықтау. 7. Егін жинау уақытын белгілеу. 8. Тұқымның себу сапасын бағалау. 9. Егістіктерде сорттық тазартуды жүргізу. 10. Екпелерге сорттық зерттеу жүргізу. 11. Себу мерзімдерін белгілеу. Білімдер: 1. Тұқым өсіру технологиясы. 2. Аталық бездерді іріктеп және толық жинау кезінде тұқым жинау әдістері.

2-еңбек функциясы: Ауыл шаруашылығы дақылдарының аталық бездерін өсіру, күту, жинау және сақтау жұмыстарын орындау		3. Өсімдіктердің түрлік белгілері. 4. Егу және отырғызу технологиялары. 5. Тұқымның себу сапасы. 6. Агротехниканың ерекшеліктері. 7. Қант қызылшасының отырғызусыз өсірілетін аталық бездерінің биологиялық ерекшеліктері. 8. Мамандандырылған техниканың құрылымы мен жұмыс принциптері (қопсытқыштар, тырмалар, сепкіштер). 9. Қант қызылшасының отырғызусыз аталық бездерін өсіру технологиясы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Тұқымдық және отырғызу материалын сақтау және өткізу	Машықтар: 1. Жиналғаннан кейінгі тұқымдарды қайта өңдеу және сақтау жұмыстарын жүргізу. 2. Тұқымдарды сақтауға қоймас бұрын арнайы бактерицидтік заттармен өңдеу. 3. Тұқымдарды сақтауға және өткізуге дайындау. 4. Себу материалын жинау және тапсыру. 5. Тұқымдық материалдың сапасын қамтамасыз ету. 6. Сақтау барысында тұқымдардың биологиялық процестерін реттеу. 7. Уақтылы тұқымдық егістерді жинау. 8. Тұқымдарды қоймаға төгу. 9. Тұқымдық материалды кондициялық ылғалдылыққа дейін кептіру. 10. Тұқымдарды калибрлеу және тазарту. Білімдер: 1. Себу материалына қойылатын мемлекеттік стандарт талаптары. 2. Себу агрегаттарының техникалық сипаттамалары. 3. Ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру технологиялары. 4. Өсімдіктерді және өсімдік шаруашылығы өнімдерін зиянкестер мен аурулардан қорғау әдістері. 5. Тұқым өндіру және оларды өңдеу технологиялары. 6. Дақылдарды өсірудің агротехникалық тәсілдерінің олардың қасиеттеріне әсері. 7. Тұқымдарды калибрлеу және тазарту әдістері. 8. Тұқымдарды кептіру тәсілдері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Техникалық регламенттер мен ұлттық	1. "Астық қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – дәнді және техникалық дақылдарға, соның ішінде қант қызылшасына қолданылады. 2."Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 021/2011– қантқа және оның қайта өңделген өнімдеріне қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау туралы" КО ТР 022/2011 – қант пен тұқымдарды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – қант қызылшасын өсіруде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдарын қамтиды. 6. "Қант қызылшасының тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 17421-85 – тұқым сапасына қойылатын талаптар.	

стандарттардың тізімі:	7. "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" МемСТ 12038-84 – қызылша тұқымдарына қолданылады. 8. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – қант қызылшасын қайта өңдеуге арналған. 9. "Ақ қант. Техникалық шарттар" МемСТ 31361-2008 – дайын өнім сапасының стандарттары. 10. "Қант қызылшасы. Сынау әдістері" МемСТ 21.101-97 – тамыр дақылдарыныңсапасын бағалау әдістері.		
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Қарым-қатынас Зейін Сенсорлық жады Физикалық төзімділік Жұмыстағы дәлдік пен жауапкершілік		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	5	Тұқым шаруашылығы бойынша агроном (біліктілігі орташа)	
	4	Көкөніс өсіруші	
	4	Жеміс-көкөніс өсіруші	
	3	Білікті ауыл шаруашылығы жұмысшысы (аралас дақылдар)	
12. "Жаңбырлатқыш техникаға қызмет көрсету және оны пайдалану жөніндегі оператор" кәсіп карточкасы:			
Топ коды:	8189-0		
Қызмет атауының коды:	8189-0-036		
Кәсіп атауы:	Жаңбырлатқыш техникаға қызмет көрсету және оны пайдалану жөніндегі оператор		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы 19-бөлім. Өсімдік шаруашылығы, су және орман шаруашылығындағы жұмысшылар кәсіптерінің жұмыстарының сипаттамалары 57. Су бүріккіш құрылғысының машинисі 1-параграф 1. Су бүріккіш құрылғысының машинисі		
	Білім деңгейі:		

Кәсіптік білім деңгейі:	ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	8189-0-037 Тамшылатып суару жүйелеріне қызмет көрсету және пайдалану жөніндегі оператор 8341-1-005 Ауыл шаруашылығы өндірісінің тракторшы-машинисі		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Ауыл шаруашылығы дақылдарын әртүрлі конструкциялардағы жаңбырлатқыш қондырғылармен суару.		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Қант қызылшасын әртүрлі конструкциялы жаңбырлатқыш машиналардың көмегімен механикаландырылған суару 2. Жаңбырлатқыш машиналарға техникалық қызмет көрсету	
	Қосымша еңбек функциялары:		
1-еңбек функциясы: Қант қызылшасын әртүрлі конструкциялы	1-дағды: Суару жұмыстарын жүргізу	Машықтар 1. Қазіргі заманғы жаңбырлатқыш машиналардың компьютеріне деректерді енгізу. 2. Суару кезінде жаңбырлатқыш машинаның жұмысын басқару және бақылау. 3. Ауысымды қабылдау және тапсыру жұмыстарын орындау. 4. Жұмыс орнын, жабдықтар мен құралдарды тазалау, олардың тиісті күйде болуын қадағалау. 5. Белгіленген техникалық құжаттаманы жүргізу. Білімдер 1. Суармалы жерлерде ауыл шаруашылығы дақылдарын өсірудің озық агротехникасы мен технологиясының негіздері. 2. Гидравлика және топырақтану негіздері. 3. Механикаландырылған суару техникасы. 4. Жаңбырлатқыш және суару машиналарының құрылысы. 5. Жаңбырлатқыш машиналарды пайдалану ережелері. 6. Суару технологиясы. 7. Ауыл шаруашылығы машиналарының түрлері.	

жаңбырлатқыш машиналардың көмегімен механикаландырылған суару	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Әр түрлі конструкциялы жаңбырлатқыш машиналардың көмегімен суару бойынша дайындық жұмыстарын жүргізу	Машықтар 1. Топырақтың ылғалдылығын және суаруға қажетті су шығынының нормаларын анықтау. 2. Машинаны жұмысқа дайындау тәсілдерін, оны іске қосу және тоқтату тәртібін меңгеру. 3. Жаңбырлатқыш машиналардың қалыпты жұмыс режимдерінен ауытқуларды анықтау. Білімдер 1. Жаңбырлатқыш машиналарды пайдалану және техникалық қызмет көрсету ережелері. 2. Топырақтың ылғалдылығын анықтау әдістері. 3. Механикаландырылған және беткі суару техникасы. 4. Суармалы жерлерде ауыл шаруашылығы дақылдарын өсірудің озық агротехникасы мен технологиясының негіздері. 5. Агроклиматтық талаптар (температуралық және суару режимдері).
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Жаңбырлатқыш машиналарға техникалық қызмет көрсету	1-дағды: Жаңбырлатқыш машиналарды жұмысқа дайындау	Машықтар 1. Шаруашылық аумағында жаңбырлатқыш және суару техникасын, сондай-ақ суару құбырларын бір жерден екінші жерге тиеу, түсіру және (немесе) тасымалдауға қатысу. 2. Жаңбырлатқыш және суару техникасын, суару құбырларын монтаждау және бөлшектеу. 3. Егістіктерді және шаруашылықішілік суару желісін суаруға дайындауды бақылау. 4. Әр түрлі конструкциядағы жаңбырлатқыш және суару техникасын орнату және бөлшектеу. 5. Жаңбырлатқыш және суару техникасын суару желісіне және электрмен жабдықтау желілеріне қосу. 6. Трактор базасында жасалған өздігінен жүретін жаңбырлатқыш аппараттарды басқару. Білімдер 1. Жол қозғалысы және жүктерді тасымалдау ережелері. 2. Жаңбырлатқыш және суару техникасының (қондырғыларының) құрылысы мен жұмыс принциптері. 3. Тұтынушылардың электр қондырғыларын пайдалану ережелері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды:	Машықтар 1. Жаңбырлатқыш машинаны тұрақты түрде техникалық тексеруден өткізу. 2. Жаңбырлатқыш машиналар мен қондырғыларға ұсақ жөндеу жұмыстарын жүргізу. 3. Дайындаушы зауыттың нұсқаулығына сәйкес жаңбырлатқыш машинаның ақауларын жою және техникалық қызмет көрсету. 4. Дайындаушы зауыттың сервистік қызметімен өзара іс-қимыл жасай отырып, қосалқы бөлшектерге тапсырыс беру. 5. Жаңбырлатқыш машинаны қысқы сақтауға қабылдау.

	Жаңбырлатқыш машиналарға жөндеу жұмыстарын және техникалық қызмет көрсетуді жүргізу	6. Машиналарды пайдалану процесінде анықталған ақауларды тіркеу және құжаттау. 7. Жабдықтың пайдалану параметрлерін бақылау және оларды түзету. Білімдер 1. Жол қозғалысы және жүктерді тасымалдау ережелері. 2. Жаңбырлатқыш және суару техникасының құрылысы. 3. Тұтынушылардың электр қондырғыларын пайдалану ережелері. 4. Қызмет көрсетілетін механизмдердің жұмысындағы ақауларды жою тәсілдері. 5. Материалтану және слесарлық іс негіздері. 6. Тракторлардың құрылысы және пайдалану ережелері. 7. Сорғылар мен суару техникасының құрылысы. 8. Гидравлика негіздері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Ұқыптылық Мұқият болу Икемділік Өзін-өзі оқытуға дайындығы Кәсіби дамуға қабілеттілік Нәтижелі еңбекке ынталандыру Түпкілікті нәтижеге қол жеткізу үшін жауапкершілік Мәселелерді шешудегі жеделділік	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. "Астық қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – дәнді және техникалық дақылдарға, соның ішінде қант қызылшасына қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 021/2011 – қантқа және оның қайта өңделген өнімдеріне қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау туралы" КО ТР 022/2011 – қант пен тұқымдарды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – қант қызылшасын өсіруде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдарын қамтиды. 6. "Қант қызылшасының тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 17421-85 – тұқым сапасына қойылатын талаптар. 7. "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" МемСТ 12038-84 – қызылша тұқымдарына қолданылады. 8. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – қант қызылшасын қайта өңдеуге арналған. 9. "Ақ қант. Техникалық шарттар" МемСТ 31361-2008 – дайын өнім сапасының стандарттары. 10. "Қант қызылшасы. Сынау әдістері" МемСТ 21.101-97 – тамыр дақылдарыныңсапасын бағалау әдістері.	
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	4	Ауыл шаруашылығы машиналары мен тракторларын баптаушы
	3	Тамшылатып суару жүйелеріне қызмет көрсету және пайдалану жөніндегі оператор
	2	Жерді суару жөніндегі жұмысшы
13. "Ауыл шаруашылығы техникасы инженері" кәсіп карточкасы:		

Топ коды:	2144-7		
Қызмет атауының коды:	2144-7-001		
Кәсіп атауы:	Ауыл шаруашылығы техникасы инженері		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	6		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы" Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2025 жылғы 5 қыркүйектегі № 282 бұйрығы 2-бөлім. Мамандар лауазымдары		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Агроинженерия	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Ауыл шаруашылығы техникасы I санатты инженер: (аграрлық техника және технология) мамандығы бойынша жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) және машина-тракторлық паркті пайдалану жөніндегі II санатты инженер лауазымындағы жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес; Ауыл шаруашылығы техникасы жөніндегі II санатты инженер: (аграрлық техника және технология) мамандығы бойынша жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) және машина-тракторлық паркті пайдалану жөніндегі санаты жоқ инженер лауазымындағы жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес; Ауыл шаруашылығы техникасы жөніндегі санаты жоқ инженер: (аграрлық техника және технология) мамандығы бойынша жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор), жұмыс өтіліне талап қойылмайды немесе (ауыл шаруашылығын механикаландыру, ауыл шаруашылығындағы техникалық қызмет көрсету және жөндеу) мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім және кәсіби қызмет бағыты бойынша жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес.		
Формалды емес және информалды біліммен			

байланыс:		
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	2144-7-005 Ауыл шаруашылығы машиналары және технологиялық жабдықтар жөніндегі инженер-механик 2144-7-002 Машина-трактор паркін пайдалану жөніндегі инженер 2144-7-004 Ауыл шаруашылығының инженер-механизаторы	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Ауыл шаруашылығындағы өндірістік процестерді элементтермен техникалық сүйемелдеуді қамтамасыз ету ауыл шаруашылығы техникасын пайдалануды жоспарлау, ұйымдастыру және бақылау.	
Еңбек функцияларының сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Ауыл шаруашылығы техникасын дайындау және пайдалану жөніндегі жұмыстарды ұйымдастыру 2. Ауыл шаруашылығы техникасын жұмысқа жарамды күйде ұстау жөніндегі бөлімшенің жұмыстарын ұйымдастыру
	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Ауыл шаруашылығы техникасын дайындау және пайдалану жөніндегі жұмыстарды ұйымдастыру	1-дағды: Бөлімшеде ауыл шаруашылығы техникасын пайдалану тиімділігін талдау	Машықтар 1. Ауыл шаруашылығы техникасына техникалық қызмет көрсету және жөндеу жұмыстарының жиынтық еңбек сыйымдылығын есептеу. 2. Агрегаттарды жинақтау кезінде еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі талаптарының сақталуын бақылау. 3. Ауыл шаруашылығы техникасының жұмысы барысында пайдалану көрсеткіштерін есептеу. 4. Ауыл шаруашылығы техникасының жұмыс жағдайларын және технологиялық операцияларды орындауға қойылатын агротехникалық талаптарды талдау. 5. Әртүрлі цифрлық ресурстарды (интернет-ресурстар, анықтамалық дерекқорлар) пайдалана отырып, кәсіби ақпаратты іздеу, талдау және бағалау. Білімдер 1. Механикаландырылған ауыл шаруашылығы жұмыстарын орындауға қойылатын агротехникалық талаптар. 2. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдалану жөніндегі нормативтік-техникалық құжаттама. 3. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдалануды ұйымдастыру үшін материалдық-техникалық ресурстарды пайдалану нормалары. 4. Ауыл шаруашылығы техникасының пайдалану көрсеткіштерін арттыру тәсілдері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды:	Машықтар 1. Ауыл шаруашылығы техникасын іске қосу (сынақтан өткізу), реттеу, кешенді сынақтан өткізу және сынақтан өткізу жұмыстарын орындау. 2. Машиналар мен жабдықтарды құрастыру және реттеу жұмыстарын жүргізу. 3. Ауыл шаруашылығы техникасының техникалық жай-күйі туралы акт жасау. 4. Ауыл шаруашылығы техникасын қабылдау жөніндегі құжаттарды ресімдеу.

	Жаңа ауыл шаруашылығы техникасын пайдалануға беру	5. Ауыл шаруашылығы техникасын дайындау және пайдалану бойынша орындаушылардың жұмыстарын жоспарлау. 6. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдалануға беру кезінде цифрлық платформаларды, бағдарламалық қамтамасыз етуді және мониторинг жүйелерін пайдалану. Білімдер 1. Конструкторлық құжаттаманың бірыңғай жүйесі. 2. Ауыл шаруашылығы техникасымен бірге жеткізілетін техникалық құжаттаманың құрамы. 3. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдалану жөніндегі нормативтік және техникалық құжаттама. 4. Ауыл шаруашылығы техникасын қабылдау құжаттарын ресімдеу тәртібі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Ауыл шаруашылығы техникасын жұмысқа жарамды күйде ұстау жөніндегі бөлімшенің жұмыстарын ұйымдастыру	1-дағды: Ауыл шаруашылығы техникасына техникалық қызмет көрсету және жөндеу	Машықтар 1. Ауыл шаруашылығы техникасын диагностикалау және күрделі жөндеуді орталықтандырылған орындауға тапсырыстарды ресімдеу. 2. Ауыл шаруашылығы техникасына техникалық қызмет көрсету сапасын бақылау (топырақ өңдеу техникасы, отырғызу агрегаттары, әмбебап комбайндар). 3. Ауыл шаруашылығы техникасына техникалық қызмет көрсету мен жөндеудің жылдық жоспар-кестесін әзірлеу. 4. Ауыл шаруашылығы техникасының толықтығын тексеру. Білімдер 1. Жобалау құжаттамасының бірыңғай жүйесі. 2. Ауыл шаруашылығы техникасымен бірге жеткізілетін техникалық құжаттаманың құрамы. 3. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдалануға арналған нормативтік-техникалық құжаттама. 4. Ауыл шаруашылығы техникасын қабылдауға құжаттарды дайындау тәртібі. 5. Ауыл шаруашылығы техникасына арналған цифрлық технологияларды, электрондық құжат айналымын және мониторинг жүйелерін пайдалану негіздері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Ауыл шаруашылығы жабдықтарын пайдалану және жұмысқа жарамды күйде ұстау кезінде жұмыстардың орындалу сапасын бақылау	Машықтар 1. Сақтаудан алу кезінде ауыл шаруашылығы техникасын құрастыру және іске қосу-баптау жұмыстарының сапасын бақылау. 2. Жекелеген тораптарды тазарту, бөлшектеу және консервациялау, сондай-ақ ауыл шаруашылығы техникасын сақтауға орналастыру жөніндегі жұмыстарды қабылдау. 3. Құралдардың, жабдықтардың және ауыл шаруашылығы техникасының жұмыс қабілеттілігін, сондай-ақ сақтау шарттарын тексеру және баптау. 4. Технологиялық және ұйымдастыру-технологиялық карталарды әзірлеу. Білімдер 1. Жабдықтың жұмыс принципі. 2. Қызмет көрсетілетін мүкәммал, айлабұйымдар және өлшеу аспаптарын пайдалану қағидалары. 3. Агротехниканың құрылысы мен пайдалану ережелері.

		4. Ауыл шаруашылығы жұмыстарын орындау принциптері. 5. Құжаттаманы ресімдеу ережелері. 6. Еңбекті қорғау, өрт және экологиялық қауіпсіздік талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Бейімділік Күйзеліске тұрақтылық Аналитикалық ойлау Бастамашылық Қарым-қатынас Инновация және жаңашылдық Басқаларды ынталандыру қабілеті Цифрлық сауаттылық, Цифрлық технологияларды меңгеруге және қолдануға дайындық.	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. "Астық қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – дәнді және техникалық дақылдарға, соның ішінде қант қызылшасына қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 021/2011 – қантқа және оның қайта өңделген өнімдеріне қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау туралы КО ТР 022/2011" – қант пен тұқымдарды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – қант қызылшасын өсіруде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдарын қамтиды. 6. "Қант қызылшасының тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 17421-85 – тұқым сапасына қойылатын талаптар. 7. "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" МемСТ 12038-84 – қызылша тұқымдарына қолданылады. 8. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – қант қызылшасын қайта өңдеуге арналған. 9. "Ақ қант. Техникалық шарттар" МемСТ 31361-2008 – дайын өнім сапасының стандарттары. 10. "Қант қызылшасы. Сынау әдістері" МемСТ 21.101-97 – тамыр дақылдарыныңсапасын бағалау әдістері.	
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	7	Бас механик (ауыл шаруашылығында)
	6	Ауыл шаруашылығы өндірісінің инженер-механигі
	5	Инженер-механик көмекшісі
	5	Ауыл шаруашылығы техникасы жөніндегі техник
14. "Тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном" кәсіп карточкасы:		
Топ коды:	2132-1	
Қызмет атауының коды:	2132-1-002	
Кәсіп атауы:	Тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном	

СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	6		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы" Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2025 жылғы 5 қыркүйектегі № 282 бұйрығы 2-бөлім. Мамандар лауазымдары 18-параграф. Тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Агрономия	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	I санатты тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) өсімдік шаруашылығы және/немесе мал шаруашылығы және/немесе ветеринария бағыттары бойынша және II санатты тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном лауазымында жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес; II санатты тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) өсімдік шаруашылығы және/немесе мал шаруашылығы және/немесе ветеринария бағыттары бойынша және тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном лауазымындағы кәсіптік қызмет бағыты бойынша жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес немесе техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) мамандығы бойынша немесе санаты жоқ тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном лауазымында жұмыс өтілі 5 жылдан кем емес; Санаты жоқ тұқым шаруашылығы жөніндегі агроном: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) өсімдік шаруашылығы және/немесе мал шаруашылығы және/немесе ветеринария бағыттары бойынша және/немесе техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) агрономия мамандығы бойынша жұмыс өтіліне талап қойылмайды.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа	2132-1-001 Агроном		

мүмкін атаулары:	2132-3-001 Агроном-топырақтанушы 2132-2-004 Көкөніс өсіруші	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Қант қызылшасының жоғары сапалы сұрыптық тұқымдары мен отырғызу материалын алуды ұйымдастыру және қамтамасыз ету.	
Еңбек функцияларының сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1.Тұқымның себу сапасын арттыру 2. Жоғары сапалы сорттық тұқымдар мен отырғызу материалдарын өсіру бойынша жұмыстарды ұйымдастыру
	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Тұқымның себу сапасын арттыру	1-дағды: Тұқым себу сапасын арттыру бойынша жұмыс жүргізу	Машықтар 1. Жоғары сапалы тұқым алу мақсатында тұқымдық учаскелерді отырғызудың және оларға күтім жасауға арналған агрономиялық іс-шараларды жүргізудің оңтайлы мерзімдерін қамтамасыз ету. 2. Сорттық егістерді апробациядан өткізу. 3. Жаңа сорттарды өндірістік сынақтан өткізуді ұйымдастыру. 4. Сорт алмастыру және сорт жаңарту бойынша жұмыстарды жүргізу. 5. Өндіріске жаңа жоғары сапалы сорттар мен будандарды енгізуді қамтамасыз ету. 6. Жұмыс орындарын аттестаттауға және ұтымды етуге қатысу. 7. Еңбекті қорғау, өндірістік санитария және өрт қауіпсіздігі ережелері мен нормаларының сақталуын бақылау. 8. Өсімдік аурулары, зиянкестермен және арамшөптермен күрес мәселелері бойынша кеңес беру. Білімдер 1.Тұқым сапасын жақсарту тәсілдері мен әдістері. 2.Тұқым өндіру және өңдеу технологиясы. 3.Ғылым жетістіктері мен тұқым шаруашылығы саласындағы озық тәжірибе. 4.Тұқымның себу сапасын апробациялау және бағалау әдістері. 5. Тұқым өндіру және өңдеу технологиялары. 6. Агротехникалық тәсілдердің дақылдардың қасиеттеріне әсері. 7. Тұқым өндірісінде қолданылатын заманауи цифрлық технологиялар мен ақпараттық жүйелер. 8. Тұқым материалын цифрлық бақылау, есепке алу және сапасын бақылау әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Тұқым сапасын арттыруға	Машықтар 1. Тұқым шаруашылығын жетілдіру, тапшы және перспективалы сорттардың тұқым өндірісін ұлғайту, дақылдардың тұқым шаруашылығын өнеркәсіптік негізге көшіру жөніндегі іс-шараларды әзірлеу. 2. Жаңа зертханалық аспаптар мен жабдықтарды сынауға, сондай-ақ тұқымдық және отырғызу материалдарына арналған отандық стандарттар жобаларын апробациялауға қатысу.

	бағытталған агротехникалық іс-шараларды жоспарлау және оларға қатысу	3. Өнім сапасына және ауыл шаруашылығы өнімін өндіруге әсер ететін факторларға байланысты тұқым үлгілерін іріктеу және деректерді талдау жұмыстарын жүзеге асыру. Білімдер 1. Тұқым сапасын жақсарту тәсілдері мен әдістері. 2. Тұқым өндіру және өңдеу технологиясы. 3. Ғылым жетістіктері мен тұқым шаруашылығы саласындағы озық тәжірибе. 4. Тұқымның себу сапасын апробациялау және бағалау әдістері. 5. Тұқым өндіру және өңдеу технологиялары. 6. "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы" Заңы. 7. "Қазақстан Республикасындағы тілдер туралы" Заңы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Жоғары сапалы сорттық тұқымдар мен отырғызу материалдарын өсіру бойынша жұмыстарды ұйымдастыру	1-дағды: Жоғары сапалы сорттық тұқымдарды өсіру бойынша жұмыстарды ұйымдастыру, жүргізу және басқару	Машықтар 1. Жоғары сапалы сорттық тұқымдар мен отырғызу материалдарын өсіру жұмыстарын ұйымдастыру. 2. Тұқымдық егістерді уақтылы жинауды қамтамасыз ету (егін жинағаннан кейін тұқымдарды кептіру, өңдеу және оларды жоғары себу кондицияларына жеткізу). 3. Тұқымдарды дұрыс сақтау мен мақсатты пайдалануды ұйымдастыру. 4. Шаруашылық үшін қажетті тұқым қорын құру және сорттық, гибридтік тұқымдарды республикалық қорға жеткізу жөніндегі шарттық міндеттемелерді орындау жұмыстарын ұйымдастыру. Білімдер 1. Тұқымдық материалды өндіруді, сақтауды және өткізуді ұйымдастыру қағидалары мен технологиялары. 2. Қант қызылшасы тұқымының себу сапасын арттыру әдістері. 3. Зертханалық жабдықты пайдалану ережелері. 4. "АӨК дамуын мемлекеттік реттеу туралы" Заңды. 5. "Ғылым туралы" Заңды. 6. Агротехниканы, тұқымдардың егістік сапасын апробациялау және бағалау әдістерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Тұқымдық және отырғызу материалын өндіру,	Машықтар 1. Іске асыруға арналған партиялардан тұқымның бақылау үлгілерін іріктеу. 2. Лабораториялық талдау нәтижелерінің дұрыстығын және құжаттардың ресімделуін тексеру. 3. Сорттық және себу тұқымдарына қатысты жаңа нормативтік-техникалық құжаттаманы енгізу, өзгерістер мен толықтырулар туралы уақтылы хабардар ету. 4. Тұқымдық және отырғызу материалдарының сапалық көрсеткіштерін анықтау үшін заманауи зертханалық және компьютерлік жабдықты пайдалану. 5. Тұқым шаруашылығы бойынша құжаттаманы жүргізу: тұқым есебі кітабын, сондай-ақ белгіленген есеп пен есептілікті жүргізу. 6. Ауыл шаруашылығы дақылдарын өсірудің интенсивті технологияларын енгізуге, еңбекті ғылыми ұйымдастыру және ғылыми негізделген еңбек нормаларын әзірлеу мен енгізуге қатысу.

	сақтау және өткізу қағидаларының сақталуын бақылау	Білімдер 1. Тұқымдық материалды өндіруді, сақтауды және өткізуді ұйымдастыру қағидалары мен технологиялары. 2. Қант қызылшасы тұқымының себу сапасын арттыру әдістері. 3. Зертханалық жабдықты пайдалану ережелері. 4. Тұқымдық және отырғызу материалдарын себуге және отырғызуға дайындау технологиялары. 5. Тұқым сапасын жақсарту тәсілдері мен әдістерін. 6. Тұқым өндіру және өңдеу технологиясын. 7. Тұқым шаруашылығы саласындағы ғылым жетістіктерін және озық тәжірибені.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Бейімділік Стратегиялық ойлау Күйзеліске тұрақтылық Аналитикалық ойлау Бастамашылық Көшбасшылық Қарым-қатынас Инновация және жаңашылдық Зейін Басқаларды ынталандыру қабілеті	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. "Астық қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – дәнді және техникалық дақылдарға, соның ішінде қант қызылшасына қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 021/2011 – қантқа және оның қайта өңделген өнімдеріне қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау туралы" КО ТР 022/2011 – қант пен тұқымдарды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – қант қызылшасын өсіруде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдарын қамтиды. 6. "Қант қызылшасының тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 17421-85 – тұқым сапасына қойылатын талаптар. 7. "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" МемСТ 12038-84 – қызылша тұқымдарына қолданылады. 8. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – қант қызылшасын қайта өңдеуге арналған. 9. "Ақ қант. Техникалық шарттар" МемСТ 31361-2008 – дайын өнім сапасының стандарттары. 10. "Қант қызылшасы. Сынау әдістері" МемСТ 21.101-97 – тамыр дақылдарыныңсапасын бағалау әдістері.	
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	7	Бас агроном
	5	Тұқым шаруашылығы бойынша агроном (біліктілігі орташа)

4-тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

15. Мемлекеттік органның атауы: Қазакстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі.

16. Жоба жетекшісі: Б.К.Насырханова, E-mail: b.nasyrhanova@nasec.kz, ұялы тел.: + 7 (771) 375 80 45.

17. Әзірлеуге қатысқан ұйымдар (кәсіпорындар): Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің "Ұлттық аграрлық ғылыми-білім беру орталығы" коммерциялық емес акционерлік қоғамы.

18. Орындаушылар: Г.Л. Есенбаева - "Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университеті" КеАҚ-ның Агрономия, селекция және биотехнология кафедрасы, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, ұялы тел.+7 7772581333;

Е. Ерғалиев KazGrow "Шөп және жемшөп өндіруші-экспорттаушылар қауымдастығы" ЖКЗТҚ директоры, ұялы тел.+7 7077774713.

Техникалық көмек көрсетуші: М.Б. Кенжеғұлова, ұялы тел.: +77756033097, E-mail: m.kenzhegulova@nasec.kz.

19. Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес:

20. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган:

21. Қазақстан Республикасының "Атамекен" ұлттық кәсіпкерлер палатасы: -

22. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы: 1-нұсқа, 2026 ж.

23. Болжамды қайта қарау күні: 2029 жылдың 26 қазаны.

2026 жылғы 6 тамыздағы
№ 301 бұйрығына 2 қосымша

"Шитті мақта дайындау және мақтаны бастапқы өңдеу" кәсіптік стандарты

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолдану аясы: "Шитті мақта дайындау және мақтаны бастапқы өңдеу" кәсіптік стандарты "Кәсіптік біліктілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабына сәйкес әзірленген.

Кәсіптік стандарт жұмыскерлердің кәсіптік қызметтің белгілі бір түрін жүзеге асыруы, оның ішінде белгілі бір еңбек функцияларын орындауы үшін қажетті, сондай-ақ жоғары, жоғары оқу орнынан кейінгі, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім беру бағдарламаларын әзірлеуде біліктілік деңгейлерін айқындауға арналған.

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) білім – оқу және жеке тәжірибесі арқылы ақпаратты меңгеру нәтижесі, оқу немесе жұмыс саласына қатысты фактілер, қағидаттар, теория мен практика жиынтығы , біліктіліктің міндетті түрде бағалануға тиіс компоненті;

2) біліктілік – жұмыскердің нақты еңбек функцияларын сапалы орындауға дайындық дәрежесі;

3) біліктілік деңгейі – біліктілік шеңберінде белгіленген және сипатталған, білім, дағдылар, еңбек контекстінің күрделілігі мен стандарттан тыс жағдайлары, жауапкершілік және дербестік параметрлері бойынша сараланатын қызметкерлердің құзыреттеріне қойылатын талаптардың құрылымданған жиынтығы;

4) еңбек функциясы – еңбек процесінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты әрекеттер жиынтығы;

5) джинирлеу - талшықты мақта тұқымынан бөлу процесі;

6) жетілу коэффициенті – шартты шкала бойынша талшықтың жетілу дәрежесінің сандық көрсеткіші, онда ең жетілмеген талшықтар 0 коэффициентімен, ал шекті жетілген талшықтар 5 коэффициентімен белгіленеді;

7) информалды білім беру – білім беру ұйымдарынан және білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдардан тыс күнделікті қызмет барысында алынатын және оқыту нәтижелерін растайтын құжат берілмейтін білім беру түрі;

8) кәсіп – арнайы даярлық нәтижесінде алынған және білім туралы тиісті құжаттармен расталатын белгілі бір білімді, іскерлікті және практикалық дағдыларды талап ететін адамның еңбек қызметінің негізгі түрі;

9) кәсіптік стандарт – кәсіптік қызметтің нақты саласында біліктілік деңгейіне, құзыреттеріне, мазмұнына, сапасына және еңбек жағдайларына қойылатын талаптарды айқындайтын стандарт;

10) кәсіптік кіші топ – еңбек функцияларының тұтас жиынтығымен қалыптастырылған және олардың құзыреттерін орындау үшін қажетті саланың кәсіптік тобының бір бөлігі;

11) кәсіптік топ – ортақ интеграциялық негізі бар және оларды орындау үшін еңбек функциялары мен құзыреттерінің ұқсас жиынтығын болжайтын саланың кәсіптік кіші топтарының жиынтығы;

12) құзыреттер – белгілі бір біліктілік деңгейіндегі кәсіптік қызметінде міндеттерді орындауды қамтамасыз ететін субъекті қызметінің сапасы;

13) линт – мақта талшығын мақта тұқымынан бөлгеннен кейін қалған талшықты тұқым жамылғысы;

14) линтерлеу - линтті гинирлеуден кейін мақта тұқымынан бөлу жөніндегі технологиялық операция;

15) мақта талшығы – шитті мақтаны бастапқы өңдеу кезінде алынатын негізгі өнім;

16) мақта талшығының бумасы – техникалық регламенттер мен стандарттау жөніндегі нормативтік құжаттардың талаптарын сақтай отырып, шитті мақтаны мақта талшығына бастапқы өңдеу нәтижесінде алынған ерекше тәсілмен престелген мақта талшығының белгілі бір көлемі;

17) мақта тұқымдары – шикі мақтаны бастапқы өңдеуден алынған мақта жемістері;

18) мақта қабылдау пункті – шитті мақтаны қабылдауға, сақтауға және босатуға арналған мамандандырылған құрылысжай;

19) мақта өңдеу ұйымы – мақта қолхаттарын бере отырып, мақта тазалау зауытында шитті мақтаны алғашқы өңдеу бойынша қызметті жүзеге асыратын және қойма қызметі бойынша қызметтер көрсететін заңды тұлға;

20) мақтаның сапасы – стандарттау жөніндегі нормативтік құжаттардың талаптарына сәйкестігін айқындайтын мақтаның тұтынушылық қасиеттерінің жиынтығы;

21) машықтар – қызметті жүзеге асыру және міндеттерді шешу мақсатында білімді пайдалану және құзыреттілік таныту қабілеті (логикалық, интуитивтік, шығармашылық және практикалық ойлауды пайдалану);

22) салалық біліктілік шеңбері – салада танылатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдық сипаттамасы;

23) тұқымды уландырғыштар – тұқымдарды ауру қоздырғыштары мен өсімдік зиянкестерінен зарарсыздандыруға және қорғауға арналған препараттар;

24) талшықты тазарту – талшықтың сапасын нашарлататын ақаулар мен арамшөптерді кетіретін технологиялық операция;

25) тәжірибе – саналы қызмет, белгілі бір уақыт аралығында меңгерілген және тиімді пайдаланыла алатын білім және дағды;

26) ұлттық біліктілік шеңбері – салалық біліктілік шеңберлерін, кәсіптік стандарттарды әзірлеу үшін біліктілік және жалпы кәсіптік құзыреттердің бірыңғай біліктілік шкаласы;

27) формалды емес білім беру – оқыту орны, мерзімдері мен нысаны ескерілмей, білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдар жоспарланған, ұйымдастырған және жүзеге асыратын және оқыту нәтижелерін растаушы құжат беріле отырып жүргізілетін білім беру түрі;

28) шитті мақтаны дайындау – шитті мақтаны қабылдау, сапасы мен санын бағалау, сұрыптау, жинақтау, сақтау және тапсырушылармен есеп айырысу бойынша мақта дайындау пунктінде жүзеге асырылатын ұйымдастырылған технологиялық жұмыстар кешені;

29) шитті мақтаны мақта талшығына бастапқы өңдеу – шитті мақтаны мақта талшығына, тұқымға, линтке, талшықты қалдықтарға (улюк құрамды және мамық құрамды) бөлу жөніндегі технологиялық операциялар кешені;

30) шитті мақтаны қайта өңдеу – шитті мақтадан мақта өнімдерін өндіру бойынша технологиялық процестер мен операциялардың жиынтығы;

31) шитті мақта - тұқымдары бөлінбеген талшық болып табылатын жиналған мақта жемістері;

32) шитті мақтаның партиясы – сапасы туралы бір ілеспе құжатпен ресімделген, бір селекциялық және өнеркәсіптік сұрыптағы, типтегі және сыныптағы шитті мақтаның мөлшері;

33) шитті мақтаны сақтау – шитті мақтаны қабылдау, сақтау және босату жөніндегі технологиялық операциялар кешені;

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады

1) БА – Біліктілік анықтамасы;

2) ББХСС – Білім берудің халықаралық стандартты сыныптауышы;

3) БТБА – Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

4) КС – Кәсіптік стандарт;

5) ҚР – Қазақстан Республикасы;

6) СБШ – Салалық біліктілік шеңбері;

7) ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері.

2-тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Кәсіптік стандарттың атауы: Шитті мақта дайындау және мақтаны бастапқы өңдеу

5. Кәсіптік стандарттың коды: A01161058

6. ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету: А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

Бір- немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

Тоқыма дақылдарын өсіру

Шитті мақтаны өсіру

А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

Бір- немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

01.16 Тоқыма дақылдарын өсіру

Тоқыма дақылдарды және олардың тұқымдарын өсіру

7. Кәсіптік стандарттың қысқаша сипаттамасы: Шитті мақта дайындау және мақтаны бастапқы өңдеумен байланысты кәсіптік қызмет.

8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:

1) джин жабдықтарының операторы - СБШ 3-деңгейі;

2) линтерлік жабдық операторы - СБШ 3-деңгейі;

3) тоқыма өндірісінің кептіру жабдығының операторы - СБШ 3-деңгейі;

4) талшықты материалдарды өңдеу процесін бақылайтын зертханашы - СБШ 4-деңгейі;

5) сапаны бақылау жөніндегі инженер - СБШ 6-деңгейі;

6) инженер-зерттеуші - СБШ 6-деңгейі.

3-тарау. Кәсіптер карточкалары

9. "Джин жабдықтарының операторы" кәсіп карточкасы:			
Топ коды:	8151-9		
Қызмет атауының коды:	8151-9-017		
Кәсіп атауы:	Джин жабдықтарының операторы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
СБШ бойынша қосалғы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (43-шығарылым) бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 22 қаңтардағы № 19 бұйрығы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 24 қаңтарда № 19923 болып тіркелді 2-тарау. Мақтаны және тінді дақылдарды алғашқы өңдеу жұмыстарына арналған разрядтар бойынша жұмысшы кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамалары 3-параграф. Джин жабдығының операторы, 4-разряд 4-параграф. Джин жабдығының операторы, 5-разряд 5-параграф. Джин жабдығының операторы, 6-разряд		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Талшықты материалдарды өңдеу технологиясы	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Талап етілмейді		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	8159-9-024 - Линтерлік жабдықтың операторы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Шитті мақтаны джинирлеу процесін қамтамасыз ету және мақта талшығын алу		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Шитті мақтаны джинирлеу процесін және Джин батареясының жұмыс қабілеттілігін қамтамасыз ету 2.Техникалық шарттардың нормативтік талаптарына сәйкес мақта талшығын алуды қамтамасыз ету	
	Қосымша еңбек функциялары:	Талап етілмейді	
		4-разрядқа арналған машықтар: 1. Валикті және сексен аралы джинде джинация процесін жүргізу. 2. Джин батареясына және қосалқы жабдықтарға қызмет көрсету. 3. Ақауларды жою және бітелулерді ашу. 4. Араны және пластиналарды ауыстыруға қатысу. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Жүз отыз аралы джинде және басқару пульті арқылы джинация процесін жүргізу.	

1-еңбек функциясы: Шитті мақтаны джинирлеу процесін және Джин батареясының жұмыс қабілеттілігін қамтамасыз ету	1-дағды: Шитті мақта дәндерін талшықтан берілген режимде бөлу	2. Джиндардың қоректендірілуін реттеу және талшық сапасын бақылау. 3. Валиктердің тығыздығын және тұқымдағы қалдық талшықты тексеру. 4. Қалдықтарды жоюды ұйымдастыру және төмен біліктілікті операторлардың жұмысын басқару. 6-разрядқа арналған машықтар: 1. Жүз жетпіс аралы джинде джинация процесін жүргізу. 2. Джин батареясына қызмет көрсету және күрделі ақауларды жою. 3. Араны, торларды және сеткаларды тазалау. 4. Технологиялық саңылаулар мен ажыратуларды реттеу. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықтың құрылысы және пайдалану қағидалары. 2. Джинация технологиясының процесі. 3. Шитті мақтаға, талшыққа, тұқымға және қалдықтарға арналған стандарттар. 4. Еңбек қауіпсіздігі және өртке қарсы қауіпсіздік қағидалары. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықты автоматтандырылған басқару схемасы. 2. Технологиялық режимді реттеу қағидалары. 3. Мақта талшығының сапасына қойылатын талаптар. 4. Стандарттар және техника қауіпсіздігі. 6-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықтың құрылысы және пайдалану қағидалары. 2. Технологиялық саңылаулардың шамалары. 3. Джинация ақауларын болдырмау әдістері. 4. Талшық пен тұқым сапасының стандарттары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		4-разрядқа арналған машықтар: 1. Джин батареясына және қосалқы жабдықтарға қызмет көрсету. 2. Қоректендіргіштердің, конвейерлердің және сорғыш қондырғылардың бітелуін жою. 3. Шикізат білігін мерзімді түсіру, жұмыс біліктеріндегі ойықтарды тазалау. 4. Араны және пластиналарды ауыстыруға, саңылауларды реттеуге қатысу. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Қатаң соғу механизмі бар және жүз отыз аралық джиндегі батареяға қызмет көрсету. 2. Жабдықты дистанциялық пульт арқылы басқару. 3. Джиндардың қоректендірілуін реттеу және ақауларды жою.

	2-дағды: Джин батареясына, оған қатысты технологиялық және қосалқы жабдықтарға қызмет көрсету	4. Қалдықтарды жоюды ұйымдастыру, профилактикалық тазалау және жөндеу жүргізу. 5. Төмен біліктілікті оператордың жұмысын басқару . 6-разрядқа арналған машықтар: 1. Жүз жетпіс аралы джиндегі батареяға қызмет көрсету. 2. Күрделі ақауларды жою және бітелулерді ашу. 3. Араны, торларды және сеткаларды тазалау. 4. Технологиялық саңылаулар мен ажыратуларды реттеу. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықтың құрылысы және пайдалану қағидалары. 2. Джиннирлеудің технологиялық процесі. 3. Шитті мақтаға, талшыққа, тұқымға және қалдықтарға арналған стандарттар. 4. Еңбек қауіпсіздігі және өртке қарсы қауіпсіздік қағидалары. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдық пен басқару пультінің құрылысы және қағидалары. 2. Автоматтандырылған басқару схемасы. 3. Технологиялық режимді реттеу қағидалары. 4. Талшық сапасына қойылатын талаптар. 5. Еңбек қауіпсіздігі және ішкі еңбек тәртібі қағидалары. 6-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықтың құрылысы және пайдалану қағидалары. 2. Технологиялық саңылаулардың шамалары. 3. Джиннирлеу ақауларын болдырмау әдістері. 4. Талшық пен тұқым сапасының стандарттары. 5. Еңбек қауіпсіздігі және өртке қарсы қауіпсіздік қағидалары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		4-разрядқа арналған машықтар: 1. Валикті және сексен аралы джинде джинация процесін жүргізу. 2. Тұқым зақымданбай талшық алуды қамтамасыз ету. 3. Артық қалдықтардың болмауын бақылау. 4. Сапаға әсер ететін ақауларды жою. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Жүз отыз аралы джинде және басқару пульті арқылы джиннирлеу процесін жүргізу. 2. Валиктердің тығыздығын және тұқымдағы қалдық талшықты тексеру. 3. Улюктің бөлінуін реттеу және қалдықтардың пайда болуын болдырмау.

2-еңбек функциясы: Техникалық шарттардың нормативтік талаптарына сәйкес мақта талшығын алуды қамтамасыз ету	1-дағды: Тұқымнан талшықты толық алу, тұқымның зақымдануын және артық қалдықтардың пайда болуын болдырмау	4. Қалдықтарды жоюды ұйымдастыру және талшық сапасын бақылау. 6-разрядқа арналған машықтар: 1. Жүз жетпіс джинде джинация процесін жүргізу. 2. Тұқым зақымданбай талшықты толық алуды қамтамасыз ету. 3. Араны, торларды және сеткаларды тазалау. 4. Технологиялық саңылаулар мен ажыратуларды реттеу. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Джиннирлеудің технологиялық процесі. 2. Шитті мақтаға, талшыққа, тұқымға және қалдықтарға арналған стандарттар. 3. Жабдықтың құрылысы және пайдалану қағидалары. 4. Еңбек қауіпсіздігі және өртке қарсы қауіпсіздік қағидалары. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықты автоматтандырылған басқару схемасы. 2. Технологиялық режимді реттеу қағидалары. 3. Мақта талшығының сапасына қойылатын талаптар. 4. Тұқымның зақымдануын болдырмау әдістері. 6-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықтың құрылысы және пайдалану қағидалары. 2. Технологиялық саңылаулардың шамалары. 3. Джиннирлеу ақауларын болдырмау әдістері. 4. Талшық пен тұқым сапасының стандарттары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды:	4-разрядқа арналған машықтар: 1. Жабдықтың жұмысын бақылап, ақаулардың алдын алу. 2. Технологиялық режимді сақтау. 3. Ұсақ ақауларды жою. 4. Шикізаттың біркелкі берілуін қадағалау. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Джиндардың қоректендірілуін реттеп, ақаулардың алдын алу. 2. Тұқымдағы қалдық талшықты және валиктердің тығыздығын тексеру. 3. Қалдықтарды жоюды ұйымдастыру. 4. Төмен біліктілікті оператордың жұмысын басқару. 6-разрядқа арналған машықтар: 1. Технологиялық саңылаулар мен ажыратуларды реттеу. 2. Пилаларды, торларды және сеткаларды тазалап, режимді сақтау.

	Джиннирлеу ақауларын алдын алу және технологиялық режимді қамтамасыз ету	3. Жүз жетпіс аралы джинде тұрақты процесті қамтамасыз ету. 4. Күрделі ақауларды жою. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Джиннирлеудің негізгі ақаулары және олардың себептері. 2. Жабдықтың технологиялық режимі. 3. Талшық сапасының стандарттары. 4. Еңбек қауіпсіздігі және өртке қарсы қауіпсіздік қағидалары. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықты автоматтандырылған басқару схемасы. 2. Технологиялық режимді реттеу қағидалары. 3. Талшық сапасына қойылатын талаптар. 4. Джиннирлеу ақауларын болдырмау әдістері. 6-разрядқа арналған білімдер: 1. Технологиялық саңылаулардың шамалары және олардың сапаға әсері. 2. Джиннирлеу ақауларын болдырмау әдістері. 3. Жоғары өнімді джиндардағы технологиялық процесс. 4. Талшық пен тұқым сапасының стандарттары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Типтік практикалық міндеттерді шешуде дербестік көрсете отырып, басшылық етудегі қызмет. Басшының алға қойған міндетіне сүйене отырып, өз қызметін жоспарлау.	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. "Астықтың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – техникалық дақылдарға, соның ішінде мақтаға қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 021/2011– мақта тұқымынан алынатын өнімдерге (май, шрот) қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау бөлігінде" КО ТР 022/2011 – шиті-мақта, талшықты және тұқымды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – мақта өсіру кезінде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдары мен мақтаны сақтау және өңдеу кезінде қолданылатын химикаттарды қамтиды. 6. "Мақта саласын дамыту туралы" Қазақстан Республикасының Заңы (2007 ж.) – саланы реттейтін негізгі нормативтік акт. 7. "Шиті-мақтаны алғашқы өңдеу процесін ұйымдастыру қағидалары" (ҚР АШМ-нің 07.07.2015 ж. № 4-3/611 бұйрығы) – шиті-мақтаны қабылдау, сақтау және өңдеу тәртібі. 8. "Шиті-мақта. Техникалық шарттар" МемСТ 32793-2014 – шиті-мақта сапасына қойылатын талаптар. 9. "Мақта-талшық. Техникалық шарттар" МемСТ 32794-2014 – мақта талшығының сапа стандарттары. 10. "Мақта тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 32795-2014 – мақта тұқымдарына қойылатын талаптар. 11. "Шиті-мақта мен мақта-талшықты сынау әдістері" МемСТ 32796-2014 – шикізат пен өнім сапасын бағалау әдістері.	

	12. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – мақта тұқымын қайта өңдеу (май, шрот) үшін қолданылады.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	4	Сапаны бақылау зертханашысы	
	5	Учаске шебері	
10. "Линтерлік жабдық операторы" кәсіп карточкасы:			
Топ коды:	8159-9		
Қызмет атауының коды:	8159-9-024		
Кәсіп атауы:	Линтерлік жабдық операторы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
СБШ бойынша қосалғы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (43-шығарылым) бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 22 қаңтардағы № 19 бұйрығы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 24 қаңтарда № 19923 болып тіркелді 2-тарау. Мақтаны және тінді дақылдарды алғашқы өңдеу жұмыстарына арналған разрядтар бойынша жұмысшы кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамалары 3параграф. Джин жабдығының операторы, 4разряд 4параграф. Джин жабдығының операторы, 5разряд 5параграф. Джин жабдығының операторы, 6разряд		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Талшықты материалдарды өңдеу технологиясы	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Талап етілмейді		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	8151-9-017 - Джин жабдығының операторы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Мақта тұқымын линтерлеу процесін қамтамасыз ету		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Тұқымдарды линтерлеу процесін және линтерлі жабдықтың жұмысқа қабілеттілігін қамтамасыз ету 2. Нормативтік талаптарға сәйкес мақта тұқымдарын алу процесін қамтамасыз ету	
	Қосымша еңбек функциялары:		
		4-разрядқа арналған машықтар: 1. Берілген режимде тұқымдарда линтерлеу процесін жүргізу.	

1-еңбек функциясы: Тұқымдарды линтерлеу процесін және линтерлі жабдықтың жұмысқа қабілеттілігін қамтамасыз ету	1-дағды: Мақта тұқымын линтерлеу процесі	2. Линтерлердің жұмысын реттеу. 3. Машина мен механизмдердегі ақауларды жою. 4. Линтерлерді жөндеуге және ара цилиндрін ауыстыруға қатысу. 5. Ара мен торларды тазалау. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Ұлғайтылған жұмыс камерасы бар линтерлерде процес жүргізу. 2. Автоматтандырылған пульт арқылы қашықтан басқару. 3. Линтерлердің қуат алуын реттеу. 4. Жабулар мен ақауларды жою. 5. Автоматтандыру жабдықтарын профилактикалық тазалау және жөндеу. 6. Төменгі разрядтағы оператордың жұмысын басқару. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Қызмет көрсетілетін жабдықтың құрылымы. 2. Жұмыс органдары арасындағы саңылаулардың мөлшері. 3. Тұқымдарды линтерлеу технологиялық процесі. 4. Линт пен тұқымға қойылатын стандарттар. 5. Еңбекті қорғау және қауіпсіздік ережелері. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдық пен пульттың құрылымы. 2. Қашықтан басқару схемасы. 3. Цех жабдықтарын реттеу қағидалары. 4. Линт сапасына қойылатын талаптар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Линтерлер батареясын, оған жанасқан технологиялық және көмекші жабдықтарды қызмет көрсету	4-разрядқа арналған машықтар: 1. Жабдықтың үзіліссіз жұмысын қамтамасыз ету. 2. Қызмет көрсетілетін машиналардағы ақауларды жою. 3. Линтерлерді жөндеуге қатысу. 4. Торларды тазалау жұмыстарын орындау. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Жабдықты профилактикалық тазалау. 2. Автоматтандыру құралдарын жөндеу жұмыстарын жүргізу. 3. Жабдықтың жұмыс режимін бақылау. 4. Төменгі разрядтағы оператордың жұмысын басқару. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Қызмет көрсетілетін жабдықтың құрылымы. 2. Тұқымдарды линтерлеу технологиялық процесі. 3. Линт пен тұқымға қойылатын стандарттар. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықтарды қашықтан басқару схемасы. 2. Цех жабдықтарын реттеу қағидалары. 3. Линт сапасына қойылатын талаптар.

	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2 еңбек функциясы: Нормативтік талаптарға сәйкес мақта тұқымдарын алу процесін қамтамасыз ету	1-дағды: Линтты тұқымнан толық алу және тұқымның зақымданбауын қамтамасыз ету	4-разрядқа арналған машықтар: 1. Линтерлерді толық линт алу үшін реттеу. 2. Сапаға әсер ететін ақауларды жою. 3. Линтерлеу барысында тұқымның сақталуын қамтамасыз ету. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Толық линт алу үшін линтерлердің қуат алуын реттеу. 2. Жабуларды жою. 3. Линт пен тұқым сапасын бақылау. 4. Қашықтықтағы пульт арқылы процесті басқару. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Тұқымдарды линтерлеу технологиялық процесі. 2. Линт пен тұқымға қойылатын стандарттар. 3. Жабдықтың құрылымы. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Цех жабдықтарын реттеу қағидалары. 2. Линт пен тұқым сапасына қойылатын талаптар. 3. Жабдық пен пульттың құрылымы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Линтерлеу процесінде ақаулардың алдын алу	4-разрядқа арналған машықтар: 1. Процесті бақылап, ақаулардың пайда болуын болдырмау. 2. Линтерлердің жұмысын сапа талаптарына сәйкес реттеу. 3. Ақауларды анықтап, оларды жою. 4. Технологиялық режимді сақтау. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Линтерлердің қуат алуын реттеп, ақаулардың алдын алу. 2. Жабдыққа профилактикалық қызмет көрсету. 3. Өнімнің нормативтік талаптарға сәйкестігін бақылау. 4. Қашықтықтағы пульт арқылы процесті басқару. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Тұқымдарды линтерлеу технологиялық процесі. 2. Линт пен тұқымға қойылатын стандарттар. 3. Жабдықтың құрылымы. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Цех жабдықтарын реттеу қағидалары. 2. Өнім сапасына қойылатын талаптар. 3. Қашықтан басқару схемасы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Типтік практикалық міндеттерді шешуде дербестік көрсете отырып, басшылық етудегі қызмет. Басшының алға қойған міндетін негізге ала отырып, өз қызметін жоспарлау	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. "Астықтың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – техникалық дақылдарға, соның ішінде мақтаға қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТС 021/2011 – мақта тұқымынан алынатын өнімдерге (май, шрот) қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау бөлігінде" КО ТС 022/2011 – шиті-мақта, талшықты және тұқымды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – мақта өсіру кезінде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдары мен мақтаны сақтау және өңдеу кезінде қолданылатын химикаттарды қамтиды. 6."Мақта саласын дамыту туралы" Қазақстан Республикасының Заңы (2007 ж.) – саланы реттейтін негізгі нормативтік акт. 7."Шиті-мақтаны алғашқы өңдеу процесін ұйымдастыру қағидалары" (ҚР АШМ-нің 07.07.2015 ж. № 4-3/611 бұйрығы) – шиті-мақтаны қабылдау, сақтау және өңдеу тәртібі. 8. "Шиті-мақта. Техникалық шарттар" МемСТ 32793-2014 – шиті-мақта сапасына қойылатын талаптар. 9. "Мақта-талшық. Техникалық шарттар" МемСТ 32794-2014 – мақта талшығының сапа стандарттары. 10. "Мақта тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 32795-2014 – мақта тұқымдарына қойылатын талаптар. 11. "Шиті-мақта мен мақта-талшықты сынау әдістері" МемСТ 32796-2014 – шикізат пен өнім сапасын бағалау әдістері. 12. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – мақта тұқымын қайта өңдеу (май, шрот) үшін қолданылады.	
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	4	Сапаны бақылау зертханашысы
	6	Сапаны бақылау инженері
11. "Тоқыма өндірісінің кептіру жабдығының операторы" кәсіп карточкасы:		
Топ коды:	8151-9	
Қызмет атауының коды:	8151-9-043	
Кәсіп атауы:	Тоқыма өндірісінің кептіру жабдығының операторы	
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3	
СБШ бойынша қосалғы біліктілік деңгейі:		
БТБА, БА және басқа да, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (43-шығарылым) бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 22 қаңтардағы № 19 бұйрығы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 24 қаңтарда № 19923 болып тіркелді 2-тарау. Мақтаны және тінді дақылдарды алғашқы өңдеу жұмыстарына арналған разрядтар бойынша жұмысшы кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттамалары 8-параграф. Кептіргіш жабдықтың операторы, 3-разряд 9-параграф. Кептіргіш жабдықтың операторы, 4-разряд 10-параграф. Кептіргіш жабдықтың операторы, 5-разряд	
		Мамандық:

Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Талшықты материалдарды өңдеу технологиясы	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Талап етілмейді		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	8159-9-024 - Линтерлік жабдықтың операторы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Шитті мақтаны қалыпты ылғалдылыққа дейін техникалық шарттарға сәйкес одан әрі өңдеу процесіне дейін кептіру		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Ылғалды шитті мақтаны одан әрі өңдеуге немесе ұзақ сақтауға кептіру процесін қамтамасыз ету 2. Техникалық шарттардың нормативтік талаптарына сәйкес дымқыл мақта шикізатын алу процесін қамтамасыз ету	
	Қосымша еңбек функциялары:	Талап етілмейді	
	1-дағды: Шитті мақтаны кептіру	3разрядқа арналған машықтар: 1. Шикізатты оператордың басшылығымен кептіру процесін жүргізу. 2. Шикізат қабатын белгіленген қалыңдықта қалыптастыру. 3. Шикізатты қолмен біркелкі тығыздықпен тиеу. 4-разрядқа арналған машықтар: 1. Шитті мақтаны барабанды кептіргіш машиналарда режим бойынша кептіру. 2. Құралдар арқылы процесті бақылау және реттеу. 3. Транспортерге біркелкі тиеуді қамтамасыз ету. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Шитті мақтаны автоматтандырылған машиналарда кептіру. 2. Автоматты басқару жүйесі арқылы процесті реттеу. 3. Шитті мақтаны нормативтік ылғалдылыққа дейін кептіру. 3-разрядқа арналған білімдер: 1. Қызмет көрсетілетін жабдық пен механизмдерді реттеу қағидаларын. 2. Шикізаттың қасиеттері мен белгілерін ажырата білу. 3. Кептіру технологиялық процесін түсіну. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықтың құрылымдық ерекшеліктерін және реттеу тәсілдерін игеру. 2. Қадағалапөлшеу құралдарының қызметін түсіну. 3. Кептірілген шикізаттың сапасын бағалау. 5-разрядқа арналған білімдер:	

1-еңбек функциясы: Ылғалды шитті мақтаны одан әрі өңдеуге немесе ұзақ сақтауға кептіру процесін қамтамасыз ету		1. Жабдықтың кинематикалық сызбасын талдау. 2. Автоматты басқару құралдарын қолдану. 3. Кептіру процесіндегі ақауларды анықтап, жою.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Кептіру барабанына, біріктірілген технологиялық және қосалқы жабдыққа қызмет көрсету	3разрядқа арналған машықтар: 1. Сабақты кесу және тамырды қию машинасын қызмет көрсету. 2. Қауіпсіздік және еңбекті қорғау талаптарын сақтау. 4-разрядқа арналған машықтар: 1. Фильтрлердің, желдеткіштердің, камералардың және транспортерлердің жұмысын қамтамасыз ету. 2. Кептіргіш барабан мен қосалқы жабдықты қызмет көрсету. 3. Кептірілген трестаны бақылау. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Кептіргіш машинаның және пульттің жұмысын бақылау. 2. Техникалық ақаулардың алдын алу және жою. 3. Кептіргіш машинаны және механизмдерді жөндеуге қатысу. 3-разрядқа арналған білімдер: 1. Жүктеу тығыздығын анықтау. 2. Сабақты кесу және тамырды қию ережелерін меңгеру. 3. Ішкі еңбек тәртібі қағидаларын білу. 4. Қауіпсіздік талаптарын сақтау. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Кептірілген шикізат сапасын бағалау. 2. Технологиялық және температуралық режимді түсіну. 3. Еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі талаптарын орындау. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Жабдықты жөндеу қағидаларын қолдану. 2. Ішкі еңбек тәртібі талаптарын орындау. 3. Кептіру процесіндегі кемшіліктерді жою.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	1-дағды:	3-разрядқа арналған машықтар: 1. Шикізатты пневмотранспортпен бергенде қабаттың қалыңдығын бақылау. 4-разрядқа арналған машықтар: 1. Жүктеу тығыздығын, температураны және ылғалдылықты сақтау. 2. Кептірілген шикізат сапасын тексеру. 5- разрядқа арналған машықтар: 1. Қос қабатты қалыптастыруды және бөлуді бақылау. 2. Кептіру кезінде ақаулардың алдын алу.

2-еңбек функциясы: Техникалық шарттардың нормативтік талаптарына сәйкес ылғалды мақта шикізатын алу процесін қамтамасыз ету	Нормативтік ылғалдылыққа дейін кептіру	3- разрядқа арналған білімдер: 1. Жүктеу механизмдерін басқару және реттеу. 2. Қауіпсіздік және өртке қарсы талаптарды сақтау. 4 разрядқа арналған білімдер: 1. Технологиялық процесті реттеу қағидаларын қолдану. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Өнім сапасының нормативтік талаптарға сәйкестігін бағалау. 2. Жабдықты реттеу тәсілдерін меңгеру.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Ақауларды алдын алу және режимді сақтау	3-разрядқа арналған машықтар: 1. Шикізаттың ылғалды сноптарын далада кептіру. 2. Қауіпсіздік, өртке қарсы және ішкі еңбек тәртібі талаптарын сақтау. 4 разрядқа арналған машықтар: 1. Кептіргіш машинаның пультімен жұмыс істеу. 2. Төменгі разрядтағы операторлардың жұмысын басқару. 5-разрядқа арналған машықтар: 1. Калориферлердің тазалығын бақылау. 2. Операторлардың жұмысын кеңейтілген көлемде басқару. 3-разрядқа арналған білімдер: 1. Ішкі еңбек тәртібінің қағидалары. 2. Қауіпсіздік ережелері 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Шикізат сапасының стандарттарын ажырата білу. 2. Технологиялық процесті реттеу қағидаларын қолдану. 5-разрядқа арналған білімдер: 1. Қашықтан басқару схемасын түсіну. 2. Жабдықты жөндеу қағидаларын қолдану. 3. Қауіпсіздік және өртке қарсы талаптарды сақтау.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Типтік практикалық міндеттерді шешуде дербестік көрсете отырып, басшылық етудегі қызмет. Басшының алға қойған міндетін негізге ала отырып, өз қызметін жоспарлау	
	1. "Астықтың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – техникалық дақылдарға, соның ішінде мақтаға қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТС 021/2011 – мақта тұқымынан алынатын өнімдерге (май, шрот) қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау бөлігінде" КО ТР 022/2011 – шиті-мақта, талшықты және тұқымды таңбалау ережелері. 4."Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – мақта өсіру кезінде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді.	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдары мен мақтаны сақтау және өңдеу кезінде қолданылатын химикаттарды қамтиды. 6."Мақта саласын дамыту туралы" Қазақстан Республикасының Заңы (2007 ж.) – саланы реттейтін негізгі нормативтік акт. 7."Шиті-мақтаны алғашқы өңдеу процесін ұйымдастыру қағидалары" (ҚР АШМ-нің 07.07.2015 ж. № 4-3/611 бұйрығы) – шиті-мақтаны қабылдау, сақтау және өңдеу тәртібі. 8. "Шиті-мақта. Техникалық шарттар" МемСТ 32793-2014 – шиті-мақта сапасына қойылатын талаптар. 9. "Мақта-талшық. Техникалық шарттар" МемСТ 32794-2014 – мақта талшығының сапа стандарттары. 10.ГОСТ 32795-2014 "Мақта тұқымдары. Техникалық шарттар" – мақта тұқымдарына қойылатын талаптар. 11. "Шиті-мақта мен мақта-талшықты сынау әдістері" МемСТ 32796-2014 – шикізат пен өнім сапасын бағалау әдістері. 12. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – мақта тұқымын қайта өңдеу (май, шрот) үшін қолданылады.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	4	Сапаны бақылау зертханашысы	
	5	Мастер участка	
12. "Тұқым зертханасының зертханашысы" кәсіп карточкасы:			
Топ коды:	3141-1		
Қызмет атауының коды:	3141-1-001		
Кәсіп атауы:	Тұқым зертханасының зертханашысы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	5		
СБШ бойынша қосалғы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Басшылар, мамандар және басқа да қызметшілер лауазымдарының біліктілік анықтамалығын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 30 желтоқсандағы № 553 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 31 желтоқсанда № 22003 болып тіркелді 2-тарау. Мамандар лауазымдары 42-параграф. Зертханашы		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (орта деңгейдегі маман)	Мамандық: Талшықты материалдарды өңдеу технологиясы	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Кадрларды даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білім немесе тиісті мамандық (біліктілік) бойынша техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі (арнайы орта, кәсіптік орта) білім, жұмыс өтіліне талаптар қойылмайды немесе жалпы орта білім, арнайы даярлық және мамандығы бойынша кемінде 2 жыл жұмыс өтілі.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			

Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	2141-4-004 - Сапаны бақылау жөніндегі инженер	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Қабылданатын шитті мақтаны, оларда қайта өңделетін мақта өнімін сапалы бағалау және цехтар жабдықтарының жұмысын бақылау	
Еңбек функцияларының сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Мақташикізат тұқымдарының сапасын талдау және оларды егуге дайындау. 2. Тұқымды сақтау және егуге дайындауды қамтамасыз ету.
	Қосымша еңбек функциялары:	Талап етілмейді
1-еңбек функциясы: Мақташикізат тұқымдарының сапасын талдау және оларды егуге дайындау.	1-дағды: Тұқым үлгілерін таңдау және зертханалық сынақтар жүргізу.	Машықтар: 1. Тұқым үлгілерін бекітілген әдістемелер бойынша таңдау. 2. Фитобиологиялық және микробиологиялық зерттеулер жүргізу. 3. Тұқымның өнгіштігін, өну энергиясын және өміршеңдігін анықтау. 4. Ылғалдылықты, тазалықты және 1000 тұқымның массасын бағалау. 5. Сапаны талдау үшін зертханалық жабдықты пайдалану. 6. Сынақ нәтижелерін есепке алу және ресімдеу. 7. Тұқымның егуге жарамдылығы туралы қорытынды жасау. 8. Еңбек қауіпсіздігі және биологиялық қауіпсіздік талаптарын сақтау. 9. Цифрлық технологияларды, электрондық құжат айналымын және ауыл шаруашылығы техникасын мониторингтеу жүйелерін қолдану негіздері. Білімдер: 1. Тұқым үлгілерін таңдау және сапасын талдау әдістері. 2. Тұқым шаруашылығы және стандарттау жөніндегі нормативтік құжаттар. 3. Зертханалық жабдықты пайдалану ережелері. 4. Мақта тұқымының биологиясы мен физиологиясының негіздері. 5. Еңбек қауіпсіздігі және өрт қауіпсіздігі талаптары . 6. Зертханалық құжаттаманы жүргізу әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Тұқымды сақтау және егуге дайындау. 2. Қоймадағы температура мен ылғалдылықты бақылау. 3. Тұқымды өңдеу (тұқым дәрілеу, зарарсыздандыру).

	2-дағды: Тұқымды сақтау және егуге дайындау.	4. Тұқымның зиянкестермен және аурулармен зақымдануын болдырмау. 5. Тұқым қозғалысын есепке алу және ілеспе құжаттарды ресімдеу. Білімдер: 1. Мақта тұқымын сақтау ережелері. 2. Тұқымды өңдеу және зарарсыздандыру әдістері. 3. Тұқымдық материал сапасына қойылатын нормативтік талаптар. 4. Тұқым шаруашылығын ұйымдастыру негіздері. 5. Тұқымның фитосанитарлық жағдайын бақылау әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Тұқымды сақтау және егуге дайындауды қамтамасыз ету.	1-дағды 1: Тұқымды сақтау жағдайларын ұйымдастыру және оның жайкүйін бақылау.	Машықтар: 1. Қоймадағы температура мен ылғалдылықты бақылау. 2. Тұқым партияларын жүйелі түрде тексеру. 3. Тұқымның жайкүйін есеп журналына тіркеу. 4. Тұқымның зиянкестермен және аурулармен зақымдануын болдырмау. 5. Сақтау кезінде санитарлық нормаларды сақтау. Білімдер: 1. Мақта тұқымын сақтау ережелері. 2. Тұқымның фитосанитарлық жағдайын бақылау әдістері. 3. Сақтау шарттарына қойылатын нормативтік талаптар. 4. Тұқым шаруашылығын ұйымдастыру негіздері. 5. Еңбек қауіпсіздігі және өрт қауіпсіздігі талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	Дағды 2: Тұқымды егуге дайындау.	Машықтар: 1. Тұқымды егуге дайындау (тазалау, сұрыптау). 2. Тұқымды өңдеу (дәрілеу, зарарсыздандыру). 3. Тұқымды өңдеу жабдығын баптау. 4. Тұқым қозғалысын есепке алу және ілеспе құжаттарды ресімдеу. 5. Тұқымның егуге дайын екендігі туралы қорытынды жасау. Білімдер: 1. Тұқымды өңдеу және зарарсыздандыру әдістері. 2. Тұқымдық материал сапасына қойылатын нормативтік талаптар. 3. Тұқымды өңдеу жабдығын пайдалану ережелері. 4. Тұқым биологиясы мен физиологиясының негіздері. 5. Зертханалық құжаттаманы жүргізу әдістері.

	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Типтік практикалық міндеттерді шешуде дербестік көрсете отырып, басшылық етудегі қызмет. Басшының алға қойған міндетіне сүйене отырып, өз қызметін жоспарлау.	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. "Астықтың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – техникалық дақылдарға, соның ішінде мақтаға қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТС 021/2011 – мақта тұқымынан алынатын өнімдерге (май, шрот) қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау бөлігінде" КО ТС 022/2011 – шиті-мақта, талшықты және тұқымды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – мақта өсіру кезінде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдары мен мақтаны сақтау және өңдеу кезінде қолданылатын химикаттарды қамтиды. 6."Мақта саласын дамыту туралы" Қазақстан Республикасының Заңы (2007 ж.) – саланы реттейтін негізгі нормативтік акт. 7."Шиті-мақтаны алғашқы өңдеу процесін ұйымдастыру қағидалары" (ҚР АШМ-нің 07.07.2015 ж. № 4-3/611 бұйрығы) – шиті-мақтаны қабылдау, сақтау және өңдеу тәртібі. 8. "Шиті-мақта. Техникалық шарттар" МемСТ 32793-2014 – шиті-мақта сапасына қойылатын талаптар. 9. "Мақта-талшық. Техникалық шарттар" МемСТ 32794-2014 – мақта талшығының сапа стандарттары. 10. "Мақта тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 32795-2014 – мақта тұқымдарына қойылатын талаптар. 11. "Шиті-мақта мен мақта-талшықты сынау әдістері" МемСТ 32796-2014 – шикізат пен өнім сапасын бағалау әдістері. 12. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – мақта тұқымын қайта өңдеу (май, шрот) үшін қолданылады.	
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	5	Учаске шебері
	6	Сапаны бақылау инженері
13. "Сапаны бақылау жөніндегі инженер" кәсіп карточкасы:		
Топ коды:	2141-4	
Қызмет атауының коды:	2141-4-004	
Кәсіп атауы:	Сапаны бақылау жөніндегі инженер	
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	6	
СБШ бойынша қосалғы біліктілік деңгейі:		
БТБА, БА және басқа да, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Басшылар, мамандар және басқа да қызметшілер лауазымдарының біліктілік анықтамалығын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 30 желтоқсандағы № 553 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 31 желтоқсанда № 22003 болып тіркелді. 2-тарау. Мамандар лауазымдары 94-параграф. Сапа жөніндегі инженер	

Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Стандарттау, сертификаттау және метрология (салалар бойынша)	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	I санаттағы сапа жөніндегі инженер: кадрлар даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білімі және II санаттағы сапа жөніндегі инженер лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 2 жыл болуы тиіс. II санаттағы сапа жөніндегі инженер: кадрлар даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білімі және санаты жоқ сапа жөніндегі инженер лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 3 жыл болуы тиіс . Санаты жоқ сапа жөніндегі инженер: кадрлар даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білімі, жұмыс өтіліне талап қойылмайды немесе тиісті мамандық (біліктілік) бойынша техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі (арнаулы орта, кәсіптік орта) білімі және I санаттағы техник лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 3 жыл болуы тиіс.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:			
Қызметтің негізгі мақсаты:	Шитті мақтаны қабылдауды, жинақтауды, сақтауды және қайта өңдеуді бақылауды ұйымдастыру, сондай-ақ шикізат пен дайын өнімнің сапалық көрсеткіштерін айқындау		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Сапаны бақылау бойынша іс-шараларды дайындауды және өткізуді ұйымдастыру 2. Техникалық шарттарға сәйкес келетін сапалы дайын өнімді алу процесін қамтамасыз ету	
	Қосымша еңбек функциялары:	Талап етілмейді	
	1-дағды: Шикізат пен дайын өнімнің сапасын бақылау	Машықтар: 1. Шикізаттың, материалдардың және дайын өнімнің сапасын бақылау. 2. Өнімнің стандарттарға және техникалық шарттарға сәйкестігін тексеру. 3. Келіп түскен материалдар мен жартылай фабрикаттарға кіріс бақылауын жүргізу. 4. Бақылау нәтижелерін тіркеу және құжаттаманы ресімдеу. 5. Сәйкессіздіктерді анықтау және жеткізушілерге шағымдарды бастамалау. Білімдер: 1. Шикізатқа, материалдарға және дайын өнімге қойылатын талаптарды білу. 2. Сапаны бақылау әдістерін түсіну. 3. Рекламацияларды ұсыну және қарау тәртібін меңгеру.	

1-еңбек функциясы: Сапаны бақылау бойынша іс-шараларды дайындауды және өткізуді ұйымдастыру		4. Өнім сапасы бойынша нормативтік құжаттарды игеру. 5. Сапаны бақылау жүйелері мен құралдарын білу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Жаңа өнім түрлерін әзірлеу және өндірілетін өнім сапасын жетілдіру	Машықтар: 1. Жаңа өнім түрлерін әзірлеуге қатысу. 2. Шығарылатын өнімнің сапа көрсеткіштерін жетілдіру. 3. Сынақ нәтижелерін талдау және жақсартулар енгізу. 4. Ақаулардың себептерін жою бойынша іс-шараларды әзірлеу. 5. Бақылаудың заманауи әдістерін және автоматтандыруды енгізу. Білімдер: 1. Технологиялық процестерді және өндіріс режимдерін білу. 2. Өнімнің конструктивтік деректерін түсіну. 3. Ақаулардың алдын алу және жою әдістерін меңгеру. 4. Сапаны жетілдіру әдістемелерін игеру. 5. Сапаны басқару бойынша отандық және шетелдік тәжірибені білу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Техникалық шарттарға сәйкес келетін сапалы дайын өнімді алу процесін қамтамасыз ету	1-дағды: Шығарылатын өнім сапасын бағалау	Машықтар: 1. Дайын өнімнің сапасын бағалау. 2. Өндірістің әртүрлі кезеңдерінде сапа көрсеткіштерін талдау. 3. Сәйкес емес өнім шығаруды болдырмау шараларын қабылдау. 4. Өнімнің талаптарға сәйкестігі туралы қорытынды дайындау. 5. Сапаны бағалау нәтижелері бойынша есеп жүргізу және есептілік жасау. Білімдер: 1. Өнімге арналған стандарттар мен техникалық шарттарды білу. 2. Сапа көрсеткіштерін және оларды талдау әдістерін түсіну. 3. Өнімді сынау және қабылдау тәртібін меңгеру. 4. Бақылау нәтижелерін құжаттау әдістерін игеру. 5. Өнімді сертификаттау және аттестаттау талаптарын білу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Зертханалық талдаулардың жүргізілуін бақылау.

	2-дағды: Қолданыстағы стандарттар мен нұсқаулықтарға сәйкес зертханалық талдаулар жүргізуді бақылау.	2. Әдістемелердің қолданыстағы стандарттарға сәйкестігін тексеру. 3. Талдау нәтижелерін ресімдеуді бақылау. 4. Зертханалық сынақ деректерін талдау. 5. Бақылау жүргізу кезінде нұсқаулықтардың сақталуын қамтамасыз ету. 6. Цифрлық технологияларды, электрондық құжат айналымын және ауыл шаруашылығы техникасын мониторингтеу жүйелерін қолдану негіздері. Білімдер: 1. Зертханалық талдауларды жүргізу әдістерін білу. 2. Сынақтарға қатысты нормативтік құжаттарды түсіну. 3. Техникалық құжаттаманы ресімдеу талаптарын меңгеру. 4. Зертханалық бақылау құралдарын игеру. 5. Еңбекті қорғау және өндірістік санитария ережелерін білу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жеке жауапкершілік Командада жұмыс істей білу Ұжымда жұмысты ұйымдастыру дағдылары Цифрлық сауаттылық Цифрлық технологияларды игеруге және қолдануға дайындығы.	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. "Астықтың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – техникалық дақылдарға, соның ішінде мақтаға қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 021/2011 – мақта тұқымынан алынатын өнімдерге (май, шрот) қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау бөлігінде" КО ТР 022/2011 – шиті-мақта, талшықты және тұқымды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – мақта өсіру кезінде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдары мен мақтаны сақтау және өңдеу кезінде қолданылатын химикаттарды қамтиды. 6. Мақта саласын дамыту туралы" Қазақстан Республикасының "Заңы (2007 ж.) – саланы реттейтін негізгі нормативтік акт. 7. "Шиті-мақтаны алғашқы өңдеу процесін ұйымдастыру қағидалары" (ҚР АШМ-нің 07.07.2015 ж. № 4-3/611 бұйрығы) – шиті-мақтаны қабылдау, сақтау және өңдеу тәртібі. 8. "Шиті-мақта. Техникалық шарттар" МемСТ 32793-2014 – шиті-мақта сапасына қойылатын талаптар. 9. "Мақта-талшық. Техникалық шарттар" МемСТ 32794-2014 – мақта талшығының сапа стандарттары. 10. "Мақта тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 32795-2014 – мақта тұқымдарына қойылатын талаптар. 11. "Шиті-мақта мен мақта-талшықты сынау әдістері" МемСТ 32796-2014 – шикізат пен өнім сапасын бағалау әдістері. 12. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – мақта тұқымын қайта өңдеу (май, шрот) үшін қолданылады.	

СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	7	Бас инженер

15. "Инженер-технолог" (жалпы профиль) кәсіп карточкасы:			
Топ коды:	2141-1		
Қызмет атауының коды:	2141-1-005		
Кәсіп атауы:	Инженер-технолог (жалпы профиль)		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	6		
СБШ бойынша қосалғы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	"Басшылар, мамандар және басқа да қызметшілер лауазымдарының біліктілік анықтамалығын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 30 желтоқсандағы № 553 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 31 желтоқсанда № 22003 болып тіркелді. 2-тарау. Мамандар лауазымдары 49-параграф. Инженер-технолог (Технолог)		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Өндірістік және өңдеу салалары	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	I санатты инженер-технолог: кадрларды даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білім және II санатты инженер-технолог лауазымында кемінде 2 жыл жұмыс өтілі; II санатты инженер-технолог: кадрларды даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білім және санатсыз инженер-технолог лауазымында кемінде 3 жыл жұмыс өтілі; Санатсыз инженер-технолог: кадрларды даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білім, жұмыс өтіліне талаптар қойылмайды немесе тиісті мамандық (біліктілік) бойынша техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі (арнайы орта, кәсіптік орта) білім және I санатты техник лауазымында кемінде 3 жыл жұмыс өтілі.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	2141-4-004 - Сапаны бақылау жөніндегі инженер		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Дайындау пункттерінде және зауытта шитті мақтаны өңдеу және Жабдықтың технологиялық процесін бақылауды ұйымдастыру.		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Мақтаны бастапқы өңдеу бойынша технологиялық процестерді ұйымдастыру, жүргізу, басқару. 2. Технологиялық жабдықтардың жай-күйін бақылауды, әртүрлі мақсаттағы жөндеу жұмыстарын жүргізуді ұйымдастыру.	
	Қосымша еңбек функциялары:	Талап етілмейді	

1-еңбек функциясы: Мақтаны бастапқы өңдеу бойынша технологиялық процестерді ұйымдастыру, жүргізу, басқару	1-дағды: Мақтаны бастапқы өңдеу бойынша технологиялық процесті басқару және әкімшілендіру	Машықтар: 1. Технологиялық процесті жоспарлау және ұйымдастыру. 2. Өндірістік операциялардың орындалу тәртібін белгілеу. 3. Жабдықты орналастыру және жұмыс орындарын ұйымдастыру. 4. Технологиялық режимдерді бақылау және реттеу. 5. Өндірістік қуаттарды есептеу және жүктемені бөлу. 6. Технологиялық құжаттаманы әзірлеу және енгізу. 7. Технологиялық тәртіптің сақталуын қамтамасыз ету. Білімдер: 1. Мақтаны бастапқы өңдеу технологиясын білу. 2. Технологиялық процестерді жобалау әдістерін түсіну. 3. Нормативтік құжаттарды және техникалық шарттарды меңгеру. 4. Жабдықтың жұмыс принциптерін білу. 5. Материалдық шығындар нормативтерін есептеу әдістерін игеру. 6. Еңбекті ұйымдастырудың негізгі талаптарын білу. 7. Отандық және шетелдік тәжірибені түсіну.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Мақтаны қайта өңдеу бойынша технологиялық жабдықтардың әртүрлі түрлерінің жұмысы мен пайдаланылуын қамтамасыз ету	Машықтар: 1. Негізгі және қосалқы жабдықтың жұмысын ұйымдастыру. 2. Жабдықты дұрыс пайдалану және техникалық тәртіпті сақтау. 3. Жабдықты баптау және реттеу. 4. Жабдықтың тиімділігін талдау және жетілдіру. 5. Жабдықтың жұмысын бақылау және нәтижелерін тіркеу. Білімдер: 1. Негізгі технологиялық жабдықтың құрылысын білу. 2. Жабдықты пайдалану режимдерін түсіну. 3. Жабдыққа қойылатын техникалық талаптарды меңгеру. 4. Жабдықты пайдалану бойынша нормативтік құжаттарды игеру. 5. Жабдықты жетілдіру әдістерін білу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	1-дағды:	Машықтар: 1. Жабдықтың техникалық жағдайын бақылау. 2. Жабдықтың дұрыс пайдаланылуын тексеру. 3. Жабдықтың жұмыс тәртібін талдау. 4. Жабдықтың ақауларын анықтау және тіркеу.

2-еңбек функциясы: Технологиялық жабдықтардың жай-күйін бақылауды, әртүрлі мақсаттағы жөндеу жұмыстарын жүргізуді ұйымдастыру.	Негізгі технологиялық жабдықтардың, механизмдердің техникалық жай-күйін және пайдаланылуын бақылау	5. Жабдықтың сенімділігін қамтамасыз ету. Білімдер: 1. Жабдықтың техникалық сипаттамаларын білу. 2. Жабдықтың жұмыс режимдерін түсіну. 3. Жабдықтың ақауларын анықтау әдістерін меңгеру . 4. Жабдықты пайдалану бойынша нормативтік құжаттарды игеру. 5. Еңбекті қорғау және қауіпсіздік талаптарын білу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі :	Талап етілмейді
	2-дағды: Технологиялық жабдыққа ағымдағы, күрделі жөндеу жүргізуді бақылау	Машықтар: 1. Жөндеу жұмыстарын ұйымдастыру және бақылау . 2. Жөндеу жоспарларын әзірлеу және орындау. 3. Жөндеу нәтижелерін талдау және тіркеу. 4. Жабдықты жөндеуден кейінгі сынақтан өткізу. 5. Жөндеу құжаттамасын ресімдеу. Білімдер: 1. Жөндеу түрлерін және олардың ерекшеліктерін білу. 2. Жөндеу әдістерін түсіну. 3. Жөндеу бойынша нормативтік құжаттарды меңгеру. 4. Жөндеу жұмыстарын ұйымдастыру тәжірибесін игеру. 5. Жөндеу кезінде еңбекті қорғау талаптарын білу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі :	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жеке ауапкершілік Командада жұмыс істей білу Адамдар тобының жұмысын ұйымдастыра білу	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. "Астықтың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 015/2011 – техникалық дақылдарға, соның ішінде мақтаға қолданылады. 2. "Азық-түлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 021/2011 – мақта тұқымынан алынатын өнімдерге (май, шрот) қойылатын талаптар. 3. "Азық-түлік өнімдерін таңбалау бөлігінде" КО ТР 022/2011 – шиті-мақта, талшықты және тұқымды таңбалау ережелері. 4. "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" КО ТР 039/2016 – мақта өсіру кезінде тыңайтқыштарды қолдануды реттейді. 5. "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" КО ТР 041/2017 – өсімдіктерді қорғау құралдары мен мақтаны сақтау және өңдеу кезінде қолданылатын химикаттарды қамтиды. 6."Мақта саласын дамыту туралы" Қазақстан Республикасының Заңы (2007 ж.) – саланы реттейтін негізгі нормативтік акт. 7."Шиті-мақтаны алғашқы өңдеу процесін ұйымдастыру қағидалары" (ҚР АШМ-нің 07.07.2015 ж. № 4-3/611 бұйрығы) – шиті-мақтаны қабылдау, сақтау және өңдеу тәртібі. 8. "Шиті-мақта. Техникалық шарттар" МемСТ 32793-2014 – шиті-мақта сапасына қойылатын талаптар.	

	9. "Мақта-талшық. Техникалық шарттар" МемСТ 32794-2014 – мақта талшығының сапа стандарттары. 10. "Мақта тұқымдары. Техникалық шарттар" МемСТ 32795-2014 – мақта тұқымдарына қойылатын талаптар. 11. "Шиті-мақта мен мақта-талшықты сынау әдістері" МемСТ 32796-2014 – шикізат пен өнім сапасын бағалау әдістері. 12. "Азық-түлік қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" ҚР СТ ISO 22000:2019 – мақта тұқымын қайта өңдеу (май, шрот) үшін қолданылады.	
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	7	Бас инженер

4-тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

16. Мемлекеттік органның атауы: Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі.

17. Жоба жетекшісі: Насырханова Б.К. E-mail: b.nasyrhanova@nasec.kz моб.тел.: +7 (771) 375 80 45.

18. Әзірлеуге қатысқан ұйымдар (кәсіпорындар): Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің "Ұлттық аграрлық ғылыми-білім беру орталығы" коммерциялық емес акционерлік қоғамы.

19. Авторы: С.П. Махмаджанов - "Мақта және бақша өсіру бойынша ауыл шаруашылығы тәжірибе станциясы" ЖШС-ның ауыл шаруашылығы дақылдарын селекциялау және тұқым шаруашылығы бөлімінің меңгерушісі.

Техникалық көмек көрсетуші: М.Б. Кенжеғұлова, моб.тел.+77756033097, E-mail: m.kenzhegulova@nasec.kz.

20. Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес: 2026 жылғы 5 мамырдағы № 176 бұйрық.

21. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган: 2026 жылғы 6 маусым.

22. Қазақстан Республикасының "Атамекен" ұлттық кәсіпкерлер палатасы:

23. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы: 2-нұсқа, 2026 жыл.

24. Болжамды қайта қарау күні: 2029 жылдың тамызы.

2026 жылғы 6 тамыздағы
№ 301 бұйрығына 3-қосымша

"Дәнді дақылдарды өндіру" кәсіптік стандарты

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолдану аясы: "Дәнді дақылдарды өндіру" кәсіптік стандарты "Кәсіптік біліктілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабына сәйкес әзірленген.

Кәсіптік стандарт жұмыскерлердің кәсіптік қызметтің белгілі бір түрін жүзеге асыруы, оның ішінде белгілі бір еңбек функцияларын орындауы үшін қажетті,

сондай-ақ жоғары, жоғары оқу орнынан кейінгі, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім беру бағдарламаларын әзірлеуде біліктілік деңгейлерін айқындауға арналған.

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) дәнді дақылдар – астық тұқымдастардың ботаникалық тобына жататын, өсірілетін өсімдіктер тобы;

2) ресурс үнемдейтін егіншілік – топырақ жамылғысының бұзылуын барынша азайтуға, шығындарды қысқартуға, өнімділікті арттыруға және табиғи ресурстарды сақтауға мүмкіндік беретін жерді өңдеу әдістері;

3) зиянкестермен кешенді күрес (ЗКК) – қолайсыз факторларға төзімді сорттарды өсіруді, зиянкестердің табиғи жауларын пайдалануды және қауіпсіз пестицидтерді қолдануды қамтитын агротехникалық іс-шаралар жүйесі;

4) қатарлап себу – қатарлы сепкішті пайдалана отырып, тұқымдарды оңтайлы қатар аралығы мен сіңіру тереңдігін сақтап қатарлап себу;

5) құрғақ себу – тұқымды құрғақ топыраққа себу;

6) қайталама дақылдарды өсіру – бірінші дақылдың өнімі жиналғанға дейін сол танапта екінші ауыл шаруашылығы дақылын өсіру;

7) дақылдарды алмастырып егу (ауыспалы егіс) – бір танапта әртүрлі ауыл шаруашылығы дақылдарының түрлерін және (немесе) тұқымдастарын ғылыми негізде кезектестіріп өсіру;

8) жерді лазерлік тегістеу – жоспарлау жабдығымен жабдықталған тракторға орнатылған лазерлік таратқыш пен қабылдағыштың көмегімен топырақ бетін тегістеу;

9) минералды тыңайтқыш – химиялық немесе өнеркәсіптік процестер нәтижесінде алынатын тыңайтқыш;

10) информалды білім беру – білім беру ұйымдарынан және білім беру қызметтерін көрсететін ұйымдардан тыс күнделікті қызмет барысында алынатын және оқу нәтижелерін растайтын құжат берілмейтін білім беру түрі;

11) формалды емес білім беру – білім беру қызметтерін көрсететін ұйымдар жоспарлайтын, ұйымдастыратын және жүзеге асыратын, оқу орнына, мерзіміне және нысанына қарамастан өткізілетін әрі оқу нәтижелерін растайтын құжат берумен сүйемелденетін білім беру түрі;

12) кәсіптік кіші топ – өзара байланысты еңбек функциялары мен оларды орындауға қажетті құзыреттер жиынтығынан қалыптасқан саланың кәсіптік тобының бөлігі;

13) кәсіптік топ – ортақ интеграциялық негізі бар және оларды орындауға қажетті ұқсас еңбек функциялары мен құзыреттер жиынтығын көздейтін саланың кәсіптік кіші топтарының жиынтығы;

14) біліктілік – жұмыскердің нақты еңбек функцияларын сапалы орындауға дайындық дәрежесі;

15) біліктілік деңгейі –біліктілік шеңберінде белгіленген және сипатталған, білім, дағдылар, еңбек контекстінің күрделілігі мен стандарттан тыс жағдайлары, жауапкершілік және дербестік параметрлері бойынша сараланатын қызметкерлердің құзыреттеріне қойылатын талаптардың құрылымданған жиынтығы;

16) еңбек функциясы – еңбек процесінің бір немесе бірнеше міндетін шешуге бағытталған өзара байланысты іс-әрекеттер жиынтығы;

17) кәсіптік стандарт – белгілі бір кәсіптік қызмет саласындағы біліктілік деңгейіне, құзыреттерге, еңбек мазмұнына, сапасына және еңбек жағдайларына қойылатын талаптарды белгілейтін құжат;

18) кәсіп – кәсіптік даярлық нәтижесінде алынған және тиісті білім туралы құжаттармен расталған белгілі бір білімді, іскерлікті және практикалық дағдыларды талап ететін адамның негізгі еңбек қызметінің түрі;

19) салалық біліктілік шеңбері – тиісті салада танылатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдалған сипаттамасы;

20) ұлттық біліктілік шеңбері – салалық біліктілік шеңберлері мен кәсіптік стандарттарды әзірлеу үшін пайдаланылатын біліктілік деңгейлері мен жалпы кәсіптік құзыреттердің бірыңғай жүйесі;

21) машықтар – кәсіптік қызметті жүзеге асыру және міндеттерді шешу барысында логикалық, интуитивтік, шығармашылық және практикалық ойлауды пайдалана отырып, білімді қолдану және құзыреттілікті көрсету қабілеті;

22) білім – оқыту және практикалық тәжірибе арқылы ақпаратты меңгерудің нәтижесі болып табылатын, белгілі бір қызмет саласына қатысты фактілердің, қағидаттардың, теориялық ережелер мен практиканың жиынтығы және бағалануға жататын біліктіліктің құрамдас бөлігі;

23) құзыреттер – тиісті біліктілік деңгейіндегі кәсіптік қызмет міндеттерін орындауды қамтамасыз ететін білімнің, іскерліктің, дағдылардың және жеке қасиеттердің жиынтығы;

24) тәжірибе – кәсіптік қызмет барысында жинақталған және еңбек функцияларын орындау кезінде тиімді қолданылатын білімнің, іскерліктің және практикалық дағдылардың жиынтығы.

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады:

1) ҚР – Қазақстан Республикасы;

2) БТБА – Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

3) БА – Біліктілік анықтамасы;

4) ББХСС – Білім берудің халықаралық стандартты сыныптауышы;

5) КС – Кәсіптік стандарт;

6) ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері;

7) СБШ – Салалық біліктілік шеңбері.

2-тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Кәсіптік стандарттың атауы: Дәнді дақылдарды өндіру

5. Кәсіптік стандарттың коды: A01111060

6. ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету: А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

Бір- немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

Дәнді дақылдарды (күріштен басқа), бұршақ және майлы дақылдарды өсіру

Тұқым шаруашылығын қосқанда, дәнді дақылдарды және бұршақ дақылдарын өсіру А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

Бір- немесе екіжылдық дақылдарды өсіру

Күрішті өсіру

01.12.0 Күрішті өсіру

7. Кәсіптік стандарттың қысқаша сипаттамасы: Кәсіптік стандарт дәнді дақылдарды өндіру жөніндегі қызметті қамтиды, оның ішінде топырақты өңдеу, себу, егісті күтіп-баптау, арамшөптерді отау, суару, өсімдіктерді биологиялық және химиялық қорғау құралдарымен өңдеу, сондай-ақ өнімнің сақталуын қамтамасыз ету мақсатында дәнді дақылдар егістігінің жай-күйіне диагностика жүргізу кезінде заманауи инновациялық технологиялар мен автоматтандырылған механикаландыру құралдарын қолдануды қамтиды.

8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:

1) Тұқымдарды сулау желісінің операторы - СБШ 3-деңгейі

2) Өсімдіктерді қорғау жөніндегі жұмысшы - СБШ 4-деңгейі

3) Білікті ауыл шыруашылығы жұмысшысы (аралас дақылдардың) - СБШ 3-деңгейі

4) Әртүрлі ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру жөніндегі бригадир - СБШ 4-деңгейі

5) Астық дақылдарын өсіруші фермер - СБШ 4-деңгейі

6) Дала дақылдарын өсіру жөніндегі техник-агроном- СБШ 5-деңгейі

7) Өсімдіктер карантині жөніндегі техник - СБШ 5-деңгейі

8) Жаңа техника мен технологияны енгізу жөніндегі инженер - СБШ 6-деңгейі

3-тарау. Кәсіптер карточкалары

9. "Тұқымдарды сулау желісінің операторы" кәсіп карточкасы	
Топ коды:	8341-2
Қызмет атауының коды:	8341-2-008
Кәсіп атауы:	Тұқымдарды сулау желісінің операторы
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3

СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы IV бөлік 19-бөлім. Өсімдік шаруашылығы, су және орман шаруашылығындағы жұмысшылар кәсіптерінің жұмыстарының сипаттамалары. 67. Тұқым өсіруші. 1.Параграф. Тұқым өсіруші.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы мамандықтары)	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Талап етілмейді		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	8341-2-009 Тұқымды дәрілеу желісінің операторы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Тұқым дайындаудың технологиялық процесін жүргізу және бақылау		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Тұқымдардың өнгіштігін арттыру және қорғау мақсатында арнайы ерітінділермен өңдеу 2. Тұқымдарды егуге дайындаудың технологиялық процесін орындау.	
	Қосымша еңбек функциялары:		
	1-дағды: Жұмыс аймағына берілетін астықтың сапасын бақылау	Машықтар: 1. Астықтың жұмыс аймағына біркелкі берілуінің технологиялық процесін бақылау, тұқымдарды тиеу және түсіру кезінде технологиялық жабдыққа қызмет көрсету, тұқымдар мен жұмыс ерітінділерінің берілу жылдамдығын реттеу. 2. Топырақтың агрохимиялық көрсеткіштерін ескере отырып, тұқымдарды жібітуге арналған жұмыс ерітінділерін дайындау. 3. Жұмыс аймағына түсетін астықтың сапа көрсеткіштерін бақылау. Білімдер: 1. Дәнді дақылдар және тұқым сапасының көрсеткіштері туралы жалпы мәліметтерін. 2. Ауыл шаруашылығы және өсімдік шаруашылығы өнімдерін өндіру негіздерін. 3. Тұқымдарды жібітуге дайындау кезінде пайдаланылатын жабдықтарды пайдалану қағидалары мен технологиялық нұсқаулықтарын.	

1-еңбек функциясы: Тұқымдардың өнгіштігін арттыру және қорғау мақсатында арнайы ерітінділермен өңдеу	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Технологиялық жабдықтың ақаусыз жұмысын бақылау	Машықтар: 1. Жабдықтың ақаулары туындаған жағдайда қажетті жөндеу жұмыстарын орындау. 2. Бақылау-өлшеу аспаптары мен құралдарын пайдалану. 3. Ауа жылытқышты қосу және ажырату, тұқымдардың кептіру аймағына берілу жылдамдығын бақылау. 4. Тұқымдарды өңдеу барысында жұмыс аймағына берілетін ауаның температурасын бақылау. 5. Тұқымдардың өнгіштігін арттырудың жаңа тәсілдері мен әдістерін енгізу. Білімдер: 1. Негізгі және қосалқы жабдықтарды пайдалану жөніндегі технологиялық нұсқаулықтар мен қағидаларын. 2. Технологиялық жабдықты қауіпсіз пайдалану жөніндегі нұсқаулықтарын. 3. Тұқымдарды себу алдындағы өңдеу технологиясының негіздерін. 4. Жұмыс ерітінділерін дайындау, сақтау және қолдану жөніндегі технологиялық нұсқаулықтарын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Тұқымдарды себуге дайындаудың технологиялық процесін орындау	1-дағды: Тұқымдарды ерітінділерде жібіту технологиялық процесін жүргізу	Машықтар: 1. Дәнді дақылдар тұқымдарын жібіту технологиялық процесін бақылау. 2. Жұмыс аймағында тұқымдарды өңдеу кезінде технологиялық жабдыққа қызмет көрсету. 3. Жібіту аймағында тұқымдардың болу ұзақтығын бақылау. 4. Жұмыс аймағынан шығар кезде тұқымдардың массасын бақылау. Білімдер: 1. Астықты жібітуге арналған жабдықтың технологиялық схемалары мен жұмыс аймақтарын. 2. Технологиялық сипаттамаларға сәйкес тұқымдарды өңдеу жөніндегі нұсқаулықтарын. 3. Жұмыс ерітінділерімен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік техникасы қағидаларын. 4. Тұқымдардың ауруларға төзімділігін арттыратын ерітінділермен өңдеу әдістерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Жабдықтың техникалық жай-күйіне көзбен шолып бақылау жүргізу, аспаптық тексерулер орындау және диагностика жүргізу.

	2-дағды: Қосалқы іс-шараларды жүргізу	2. Жабдыққа техникалық қызмет көрсету және жөндеу жұмыстарын орындау. 3. Жоспарлы жөндеу жұмыстарын жүргізуге қажетті құралдарға, айлабұйымдарға, материалдар мен мүкәммалға өтінімдер жасау. 4. Құралдардың, айлабұйымдардың және жабдықтардың жарамды жай-күйін және тиімді пайдаланылуын бақылау. Білімдер: 1. Дәнді дақылдардың қажеттіліктерін ескере отырып, жылумен, жарықпен және ылғалмен қамтамасыз ету сызбалары, топырақты дайындау тәсілдері және басқа да агротехникалық талаптарын. 2. Тұқымды дәрілеу технологиясы, жұмыс ерітінділерін дайындау тәртібі, сыйымдылықтар мен машиналарды толтыру, сондай-ақ бүрку және тозаңдату жұмыстарын жүргізу технологиясы. 3. Уланған жемдерді қолдану және шашу қағидаларын. 4. Микроклиматты реттеу механизмдері мен бақылау-өлшеу аспаптарының ықтимал ақаулары, олардың алдын алу және жою тәсілдерін. 5. Жасанды интеллект көмегімен алынған нәтижелердің сенімділігін тексеруді.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Тәртіптілік Өндірістік міндеттерді шешу кезіндегі жауапкершілік Коммуникабельділік Қарым-қатынас дағдылары	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 015/2011 "Астықтың қауіпсіздігі туралы" – бидай, арпа, жүгері және басқа да дәнді дақылдарға қолданылады. 2. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – астыққа және оны қайта өңдеу өнімдеріне қойылатын қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 3. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – астықты, ұнды және жарманы таңбалау қағидаларын белгілейді. 4. КО ТР 039/2016 "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" – дәнді дақылдарды өсіру кезінде минералдық тыңайтқыштарды қолдануға қойылатын талаптарды белгілейді. 5. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – өсімдіктерді қорғау құралдарын қоса алғанда, химиялық өнімнің қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. ГОСТ 13586.3-83 "Астық. Натураны анықтау әдістері" – астық сапасын бағалау әдістері. 7. ГОСТ 13586.5-93 "Астық. Ылғалдылықты анықтау әдістері" – өнім сапасын бақылау кезінде қолданылады. 8. ГОСТ 10842-89 "Астық. Зиянкестермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық талаптар. 9. ГОСТ 12038-84 "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" – дәнді дақылдардың тұқымдарына қолданылады. 10. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – астықты қайта өңдеу саласында қолданылады.	

	11. ГОСТ 30483-97 "Астық және оны қайта өңдеу өнімдері. Металмагниттік қоспалардың мөлшерін анықтау әдістері" – қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 12. ГОСТ 27668-88 "Астық. Кенелермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық нормалар.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	4	Астық дақылдарын өсіру жөніндегі фермер	
	2	Суару және ирригация жөніндегі жұмысшы	
10. "Өсімдіктерді қорғау жөніндегі жұмысшы" кәсіп карточкасы:			
Топ коды:	6114-0		
Қызмет атауының коды:	6114-0-005		
Кәсіп атауы:	Өсімдіктерді қорғау жөніндегі жұмысшы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы IV бөлік 19-бөлім. Өсімдік шаруашылығы, су және орман шаруашылығындағы жұмысшылар кәсіптерінің жұмыстарының сипаттамалары. 63. Диқан. Параграф 1. Диқан.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (орта деңгейдегі маман)	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Талап етілмейді		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	6111-1-008 Астық дақылдарын өсіру жөніндегі фермер		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Карантинмен және өсу процесінде дәнді дақылдар мен өсімдіктердің тұқымдарын қорғаумен байланысты міндеттерді орындау.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Дәнді дақылдар егістерінің фитосанитариялық жағдайына диагностика жүргізу және өсімдіктерді аурулар мен зиянкестерден қорғау жөніндегі іс-шараларды жүргізуге дайындық 2. Өсімдіктерді аурулар мен зиянкестерден қорғау жөніндегі іс-шараларды химиялық және биологиялық әдістерді қолдану арқылы жүргізу	
	Қосымша еңбек функциялары:		
		Машықтар:	

1-еңбек функциясы: Дәнді дақылдар егістерінің фитосанитариялық жағдайына диагностика жүргізу және өсімдіктерді аурулар мен зиянкестерден қорғау жөніндегі іс-шараларды жүргізуге дайындық	1-дағды: Дәнді дақылдар егістерінің фитосанитариялық жағдайына диагностика жүргізу	1. Ауруларды, зиянкестерді және арамшөп өсімдіктерін анықтау мақсатында дәнді дақылдар егістерінің фитосанитариялық жағдайына диагностика жүргізу. 2. Аурулар мен зиянкестердің таралуының алдын алу бойынша профилактикалық іс-шараларды әзірлеу және жүргізу. 3. Диагностикалық карта мен өсімдіктерді қорғау жөніндегі іс-шараларды жүргізуге арналған ұсынымдарды әзірлеу. 4. Өсімдік ауруларының пайда болуы мен таралуының алдын алу шараларын айқындау. Білімдер: 1. Дәнді дақылдардың ауруларын, зиянкестерін және арамшөп өсімдіктерін диагностикалау әдістемелерін. 2. Аурулардың, зиянкестердің түрлерін және егістің залалдану дәрежесін анықтау әдістерін. 3. Дәнді дақылдар егістерін қорғау бойынша профилактикалық іс-шараларды ұйымдастыру қағидалары. 4. Дәнді дақылдардың аурулармен және зиянкестермен зақымдануының негізгі белгілерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Өсімдіктерді қорғау құралдарын қолдануға дайындау	Машықтар: 1. Анықталған ауруларға, зиянкестерге және егістің фитосанитариялық жағдайына қарай өсімдіктерді қорғау құралдарын таңдау. 2. Жұмыс ерітінділерін дайындау және дәнді дақылдарды химиялық және биологиялық өсімдіктерді қорғау құралдарымен өңдеу. 3. Дәнді дақылдардың кеміргіштерімен және басқа зиянкестерімен күрес жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру. 4. Өсімдіктерді қорғау құралдарын дайындау және қолдану кезінде қауіпсіздік талаптарының сақталуын бақылау. 5. Технологиялық талаптарға сәйкес препараттар мен жұмыс ерітінділерінің шығыс нормаларын айқындау. Білімдер: 1. Өсімдіктерді қорғау құралдарын қолдану жөніндегі нұсқаулықтар, препараттардың шығыс нормалары және жұмыс ерітінділерін дайындауға қойылатын талаптарын. 2. Дәнді дақылдар егістерін өңдеуге арналған жұмыс ерітінділерін дайындау әдістемелерін. 3. Егістерді өңдеу және химиялық әрі биологиялық препараттарды енгізу қағидаларын. 4. Кеміргіштермен, зиянкестермен және арамшөп өсімдіктерімен күресу әдістерін.

		5. Дәнді дақылдардың ауру қоздырғыштарының, зиянкестерінің және арамшөп өсімдіктерінің негізгі түрлерін. 6. Өсімдіктерді қорғау құралдарымен жұмыс істеу кезіндегі еңбек қауіпсіздігі және экологиялық қауіпсіздік талаптарын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Өсімдіктерді аурулар мен зиянкестерден қорғау жөніндегі іс-шараларды химиялық және биологиялық әдістерді қолдану арқылы жүргізу	1-дағды: Дәнді дақылдар егістерін аурулар мен зиянкестерден қорғау жөніндегі іс-шараларды жүргізу	Машықтар: 1. Дәнді дақылдар егістерін диагностикалық картаға және өсімдіктерді қорғау жөніндегі ұсынымдарға сәйкес өңдеу. 2. Технологиялық регламенттер мен қауіпсіздік талаптарына сәйкес өсімдіктерді қорғаудың химиялық және биологиялық құралдарын қолдану. 3. Егістердің фитосанитариялық жағдайын ескере отырып, аурулар мен зиянкестердің пайда болуы мен таралуының алдын алу жөніндегі профилактикалық іс-шараларды жүргізу. 4. Кеміргіштермен және басқа зиянкестермен күресу жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру және жүргізу, оның ішінде уланған жемдерді орналастыру, энтомофагтарды шығару, родентицидтердің орналастырылуын бақылау, тұзақтар орнату және қажет болған жағдайда зиянкестерді қолмен аулау. 5. Жүргізілген қорғау іс-шараларының сапасы мен тиімділігін бақылау. Білімдер: 1. Қолданылатын өсімдіктерді қорғау құралдарына байланысты дәнді дақылдар егістерін өңдеу тәсілдерін. 2. Дәнді дақылдар егістерін өңдеу кезінде химиялық және биологиялық өсімдіктерді қорғау құралдарының шығыс нормаларын. 3. Қазақстан Республикасы аумағында қолдануға рұқсат етілген пестицидтер мен агрохимикаттардың тізбесін. 4. Өсімдіктерді аурулардан, зиянкестерден және арамшөп өсімдіктерінен қорғаудың заманауи әдістерін. 5. Қорғау іс-шараларын жүргізу кезіндегі еңбек қауіпсіздігі және экологиялық қауіпсіздік талаптарын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Қажет болған жағдайда дәнді дақылдар егістерінің айналасында қорғаныш орларын жасау. 2. Үй-жайларды, ауыл шаруашылығы техникасын, жабдықтарды және қорғалған топырақты дезинфекциялау және залалсыздандыру жұмыстарын жүргізу.

	2-дағды: Өсімдіктерді қорғау бойынша қосымша іс-шараларды жүргізу	3. Дәнді дақылдар егістерінде зиянкестерді механикалық жолмен аулауға арналған аулау шұңқырларын және басқа құралдарды орнату. 4. Зиянкестерді, ауру қоздырғыштарын анықтау және топырақтың фитосанитариялық жағдайын бағалау үшін топырақ сынамаларын талдау. 5. Өсімдіктерді қорғаудың химиялық және биологиялық құралдарын, сондай-ақ уланған жемдерді бүріккіш техникаға механикаландырылған тәсілмен дайындау, тиеу және құю жұмыстарын орындау. 6. Рұқсат етілген пестицидтерді пайдалана отырып, қоймалар мен сақтау орындарын ылғалды әдіспен дезинфекциялау және дезинсекциялау. Білімдер: 1. Жеке қорғаныс құралдарының сипаттамалары және оларды қолдану қағидаларын. 2. Кеміргіштермен және басқа зиянкестермен күресуге арналған жұмыс ерітінділері мен уланған жемдерді дайындау технологияларын. 3. Кеміргіштерді аулау және жою жөніндегі іс-шараларды жүргізу бойынша нұсқаулықтарн. 4. Пестицидтерді қолдана отырып, қоймалар мен сақтау орындарын дезинфекциялау және дезинсекциялау қағидаларын. 5. Зиянкестердің дернәсілдерін, ауру қоздырғыштарын анықтау және топырақтың фитосанитариялық жағдайын бағалау әдістерін. 6. Қорғау іс-шараларын жүргізу кезіндегі экологиялық қауіпсіздік және еңбек қауіпсіздігі талаптарын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Командада жұмыс істей білу Тәртіптілік Орындаушылық	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 015/2011 "Астықтың қауіпсіздігі туралы" – бидай, арпа, жүгері және басқа да дәнді дақылдарға қолданылады. 2. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – астыққа және оны қайта өңдеу өнімдеріне қойылатын қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 3. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – астықты, ұнды және жарманы таңбалау қағидаларын белгілейді. 4. КО ТР 039/2016 "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" – дәнді дақылдарды өсіру кезінде минералдық тыңайтқыштарды қолдануға қойылатын талаптарды белгілейді. 5. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – өсімдіктерді қорғау құралдарын қоса алғанда, химиялық өнімнің қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. ГОСТ 13586.3-83 "Астық. Натураны анықтау әдістері" – астық сапасын бағалау әдістері. 7. ГОСТ 13586.5-93 "Астық. Ылғалдылықты анықтау әдістері" – өнім сапасын бақылау кезінде қолданылады.	

	8. ГОСТ 10842-89 "Астық. Зиянкестермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық талаптар. 9. ГОСТ 12038-84 "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" – дәнді дақылдардың тұқымдарына қолданылады. 10. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – астықты қайта өңдеу саласында қолданылады. 11. ГОСТ 30483-97 "Астық және оны қайта өңдеу өнімдері. Металмагниттік қоспалардың мөлшерін анықтау әдістері" – қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 12. ГОСТ 27668-88 "Астық. Кенелермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық нормалар.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	5	Дала дақылдарын өсіру жөніндегі техник – агроном	
11. "Білікті ауыл шыруашылығы жұмысшысы (аралас дақылдардың)" кәсіп карточкасы:			
Топ коды:	6114-0		
Қызмет атауының коды:	6114-0-002		
Кәсіп атауы:	Білікті ауыл шыруашылығы жұмысшысы (аралас дақылдардың)		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы IV бөлік 19-бөлім. Өсімдік шаруашылығы, су және орман шаруашылығындағы жұмысшылар кәсіптерінің жұмыстарының сипаттамалары. 63. Диқан. 1. Параграф. Диқан.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы мамандықтары)	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	8341-2-001 Комбайншы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Дәнді дақылдардың түрлік ерекшеліктерін, топырақ және табиғи-климаттық жағдайларды ескере отырып, дәнді дақылдарды өндіру кезінде егу, өсіру және өнімді жинауға байланысты жұмыстарды орындау.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
	Міндетті еңбек функциялары:	1. Дәнді дақылдарды өсіру кезінде топырақты дайындау, егіс жүргізу және егістікті күтіп-баптау бойынша технологиялық операцияларды орындау	

Еңбек функцияларының тізбесі:		2. Дәнді дақылдардың егістігін күтіп-баптау, өнімді жинау және жинаудан кейінгі өңдеу жұмыстарын орындау
	Қосымша еңбек функциялары:	
Еңбек функциясы 1: Дәнді дақылдарды өсіру кезінде топырақты дайындау, егіс жүргізу және егістікті	1-дағды: Топырақты дайындау, егіс жүргізу және егістікті күтіп-баптау бойынша технологиялық операцияларды орындау	Машықтар: 1. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдалана отырып, дәнді дақылдарды себуге топырақты дайындау. 2. Арнайы жабдықтарды пайдалана отырып, топырақтың бетін лазерлік тегістеуді орындау. 3. Егіс жұмыстарын жүргізу кезінде ауыл шаруашылығы техникасына қызмет көрсету және оны дәнді дақылдарды өсіру технологиясының талаптарына сәйкес реттеу. 4. Органикалық және минералдық тыңайтқыштарды белгіленген нормалар мен технологиялық талаптарға сәйкес енгізу. 5. Заманауи суару жүйелерін, оның ішінде тамшылатып суару технологиясын пайдалана отырып, егістікті суару жұмыстарын жүргізу. 6. Заманауи топырақ өңдеу, егіс және суару техникасын пайдалану жөніндегі нұсқаулықтардың талаптарын сақтау. 7. Суару, тыңайтқыш енгізу және егістікті өңдеу кезінде ауыл шаруашылығы техникасын қашықтан басқаруды жүзеге асыру. 8. Топырақ құнарлылығын сақтау және арттыру мақсатында ауыспалы егіс жүйесін қолдану. 9. Ауыл шаруашылығы алқаптарының жағдайын жақсартуға бағытталған мелиорациялық іс-шараларды орындау. Білімдер: 1. Заманауи егіншілік жүйелерінің, ресурс үнемдеу технологияларының және жер ресурстарын ұтымды пайдаланудың негіздерін. 2. Топырақты өңдеу, егіс жүргізу, тыңайтқыш енгізу және суару кезінде қолданылатын ауыл шаруашылығы машиналары мен механизмдерінің құрылысы, жұмыс қағидаттары және технологиялық сұлбаларын. 3. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдалану, техникалық қызмет көрсету және жөндеу жөніндегі нұсқаулықтар. 4. Ауыл шаруашылығы дақылдарын суару нормалары мен режимдері, егіс алқабының 1 гектарына су қажеттілігін есептеу тәртібін. 5. Автоматтандырылған ауыл шаруашылығы техникасын қашықтан басқару қағидаларын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар:

күтіп-баптау бойынша технологиялық операцияларды орындау	2-дағды: Арамшөптермен, аурулармен және зиянкестермен күрес жөніндегі іс-шараларды жүргізу	1. Арнайы техниканы пайдалана отырып, дәнді дақылдар егістігінің айналасына қорғаныш арықтарын қазу және аулау құдықтарын жабдықтау. 2. Ауыл шаруашылығы дақылдарын ауруларға, зиянкестерге және арамшөптерге қарсы өңдеуді жүргізу. 3. Дәнді дақылдарды технологиялық талаптарға сәйкес дефолианттармен және десиканттармен өңдеу. 4. Топырақты қорғауға және өнімділікті сақтауға бағытталған агротехникалық іс-шаралардың тиімділігін бағалау. 5. Орындалған жұмыстардың көлемін, сондай-ақ пайдаланылған тыңайтқыштардың, өсімдіктерді қорғау құралдарының және өсу реттегіштерінің шығынын есепке алу. 6. Минералдық тыңайтқыштарды белгіленген енгізу нормаларына сәйкес дайындау және араластыру. 7. Жұмыс ерітінділерін дайындау, бүріккіш агрегаттарды толтыру, қорғаныс іс-шараларын технологиялық талаптар мен мерзімдерге сәйкес жүргізу және жұмыс ерітіндісінің біркелкі шашырауын қамтамасыз ету. 8. Дәнді дақылдардың өсуі, дамуы және өнімнің қалыптасуы кезеңдеріндегі физиологиялық жай-күйін бақылау. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы дақылдарының зиянкестерін анықтау және оларға қарсы күрес жүргізу әдістемелері. 2. Дәнді дақылдарды өсіру технологиялары, ауыл шаруашылығы техникасының құрылысы және жұмыс қағидаттарын. 3. Пестицидтердің, агрохимикаттардың және өсімдіктерді қорғаудың биологиялық құралдарының түрлері, қолданылу мақсаты мен пайдалану қағидаларын. 4. Егістікті өңдеуге арналған жұмыс ерітінділерін дайындау технологияларын. 5. Дәнді дақылдарды қорғау кезінде биологиялық препараттарды қолдану қағидаларын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Ауыл шаруашылығы құрал-саймандарын, жабдықтарды және қосалқы құрылғыларды пайдалану. 2. Астық қырмандарын, қоймаларды, сақтау орындарын және өндірістік алаңдарды санитариялық тазалауды жүргізу. 3. Агротехникалық іс-шараларды орындауға қажетті техникалық құралдар мен жабдықтарды таңдау.

2-еңбек функциясы: Дәнді дақылдардың егістігін күтіп-баптау, өнімді жинау және жинаудан кейінгі өңдеу жұмыстарын орындау	1-дағды: Дәнді дақылдардың өнімін жинау жұмыстарын орындау	4. Еңбекті қорғау талаптарына сәйкес жеке қорғаныс құралдарын пайдалану. 5. Ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтарына ағымдағы техникалық қызмет көрсету және күрделі емес жөндеу жұмыстарын орындау. Білімдер: 1. Арнайы ауыл шаруашылығы техникасын пайдалану жөніндегі нұсқаулықтарын. 2. Дәнді дақылдарды өсіру кезіндегі далалық жұмыстарды ұйымдастырудың және өндірістік процестің негіздерін. 3. Пестицидтермен, агрохимикаттармен және өсімдіктерді қорғаудың биологиялық құралдарымен жұмыс істеу кезіндегі еңбекті қорғау талаптарын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Көмекші далалық және өндірістік жұмыстарды орындау	Машықтар: 1. Арнайы ауыл шаруашылығы техникасын пайдалана отырып, дәнді дақылдардың өнімін жинауды жүзеге асыру. 2. Өнімді жинағаннан кейінгі өңдеуге, тазалауға, кептіруге және тұқымдық материалды дайындауға арналған жабдықтарға қызмет көрсету. Білімдер: 1. Еңбекті қорғау, өндірістік санитария, өрт қауіпсіздігі және қоршаған ортаны қорғау талаптарын. 2. Дәнді дақылдарды жинау, тасымалдау, тазалау, жинаудан кейінгі өңдеу және сақтау технологиясын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Командада жұмыс істей білу Тәртіптілік Еңбек нәтижесі үшін жауапкершілік	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 015/2011 "Астықтың қауіпсіздігі туралы" – бидай, арпа, жүгері және басқа да дәнді дақылдарға қолданылады. 2. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – астыққа және оны қайта өңдеу өнімдеріне қойылатын қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 3. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – астықты, ұнды және жарманы таңбалау қағидаларын белгілейді. 4. КО ТР 039/2016 "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" – дәнді дақылдарды өсіру кезінде минералдық тыңайтқыштарды қолдануға қойылатын талаптарды белгілейді. 5. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – өсімдіктерді қорғау құралдарын қоса алғанда, химиялық өнімнің қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. ГОСТ 13586.3-83 "Астық. Натураны анықтау әдістері" – астық сапасын бағалау әдістері. 7. ГОСТ 13586.5-93 "Астық. Ылғалдылықты анықтау әдістері" – өнім сапасын бақылау кезінде қолданылады.	

	8. ГОСТ 10842-89 "Астық. Зиянкестермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық талаптар. 9. ГОСТ 12038-84 "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" – дәнді дақылдардың тұқымдарына қолданылады. 10. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – астықты қайта өңдеу саласында қолданылады. 11. ГОСТ 30483-97 "Астық және оны қайта өңдеу өнімдері. Металмагниттік қоспалардың мөлшерін анықтау әдістері" – қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 12. ГОСТ 27668-88 "Астық. Кенелермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық нормалар.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	4	Білікті ауыл шаруашылығы жұмысшысы (далалық дақылдар)	
	2	Суару, ирригация жөніндегі жұмысшы	
12. "Әртүрлі ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру жөніндегі бригадир" кәсіп карточкасы			
Топ коды:	6114-0		
Қызмет атауының коды:	6114-0-001		
Кәсіп атауы:	Әртүрлі ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру жөніндегі бригадир		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы IV бөлік 19-бөлім. Өсімдік шаруашылығы, су және орман шаруашылығындағы жұмысшылар кәсіптерінің жұмыстарының сипаттамалары. 63. Диқан. 1. Параграф. Диқан.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (орта буын маманы)	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	6114-0-007 Әртүрлі ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру жөніндегі фермер		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Дәнді дақылдарды отырғызуға, өсіруге және жинауға бағытталған жұмысшы персоналдың жұмысын ұйымдастыру.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
		1. Дәнді дақылдарды себуді, оларды өңдеу және жинау нормаларының сақталуын қамтамасыз ету.	

Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	2. Өнімділікті арттыру және өнімнің сақталуын қамтамасыз ету жөніндегі қосымша жұмыстарды ұйымдастыру.
	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Дәнді дақылдарды себу, егістікті күтіп-баптау және өнімді жинау бойынша технологиялық жұмыстардың орындалуын қамтамасыз ету	1-дағды: Бригадаға белгіленген өндірістік жоспардың (тапсырманың) орындалуын қамтамасыз ету	Машықтар: 1. Бөлімшенің, учаскенің немесе бригаданың өндірістік-шаруашылық қызметіне басшылық жасау . 2. Құрылымдық бөлімшенің өндірістік жоспарларын (тапсырмаларын) әзірлеуге қатысу және олардың уақтылы орындалуын қамтамасыз ету. 3. Дәнді дақылдарды себу, егістікті күтіп-баптау және өнімді жинау жөніндегі технологиялық операциялардың орындалуын ұйымдастыру. 4. Ауыл шаруашылығы жұмыстарын орындау кезінде белгіленген технологиялық талаптардың сақталуын бақылау. Білімдер: 1. Егістіктер мен топырақтың жай-күйін ескере отырып, тұқым себу қағидалары мен нормалары, препараттардың, тыңайтқыштардың және басқа материалдардың 1 гектарға шаққандағы шығын нормаларын. 2. Дәнді дақылдарды өсірудің технологиялық процестерін орындау үшін материалдық-техникалық , қаржылық және еңбек ресурстарына қажеттілікті жоспарлау тәртібін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі :	Талап етілмейді
	2-дағды: Еңбекті ұйымдастыру және өндірістік процестерді нормалау	Машықтар: 1. Қол еңбегін қысқарту, еңбек өнімділігін арттыру және материалдық әрі еңбек ресурстарын ұтымды пайдалану жөніндегі іс-шараларды енгізуді ұйымдастыру. 2. Бригада қызметкерлері арасында міндеттерді бөліп, өндірістік жоспарға сәйкес жұмыстардың орындалуын ұйымдастыру. 3. Технологиялық тәртіптің және өндірістік нормативтердің сақталуын бақылау. 4. Ауыл шаруашылығы техникасын, жабдықтарды және материалдық ресурстарды тиімді пайдалануды қамтамасыз ету. Білімдер: 1. Егістіктерді биологиялық және химиялық өсімдіктерді қорғау құралдарымен өңдеудің нормалары мен технологияларын. 2. Табиғи-климаттық жағдайлар мен аймақтандыруды ескере отырып, дәнді дақылдарды өсіру кезінде ауыспалы егісті қолдану қағидаттарын. 3. Ауыл шаруашылығы өндірісінде еңбекті ұйымдастыру және нормалау негіздерін.

	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Дәнді дақылдардың өнімділігін арттыру және өнімнің сақталуын қамтамасыз ету жөніндегі қосымша іс-шараларды ұйымдастыру	1-дағды: Өндірістік есепке алуды және өндірістік есептілікті дайындауды ұйымдастыру	Машықтар: 1. Өнімділікті арттыруға және өнім сапасын сақтауға бағытталған егістіктерді өңдеудің заманауи және инновациялық технологияларын қолдану. 2. Құрылымдық бөлімшенің өндірістік қызметін жоспарлауды, есепке алуды және есептілігін дайындауды ұйымдастыру. 3. Дәнді дақылдарды өндіру, өнімділік және орындалған технологиялық жұмыстар бойынша бастапқы есепке алу құжаттарын ресімдеу. 4. Еңбекті қорғау, өндірістік санитария және өрт қауіпсіздігі талаптарының сақталуын бақылау. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы өндірісіндегі еңбекті ғылыми ұйымдастыру негіздері. 2. Дәнді дақылдарды өсіру кезінде өндірістік есеп жүргізу және есептілік дайындау қағидаттарын. 3. Дәнді дақылдар өндірісінің технологиялық процестерін ұйымдастыру негіздерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Технологиялық процестің үздіксіз орындалуын қамтамасыз ету үшін бригада жұмысын ұйымдастыру	Машықтар: 1. Ауыл шаруашылығы өнімін өндіру, сақтау және бастапқы өңдеу технологияларының сақталуын ұйымдастыру. 2. Агротехнологияларды сақтау мәселелері бойынша өндірістік нұсқама өткізу және түсіндіру жұмыстарын жүргізу. 3. Технологиялық операциялардың орындалуын және атқарылған жұмыстардың сапасын бақылау. 4. Далалық жұмыстарды орындау кезінде бригада қызметкерлерінің өзара іс-қимылын ұйымдастыру. Білімдер: 1. Еңбекті қорғау, өндірістік санитария, өрт қауіпсіздігі және қоршаған ортаны қорғау талаптарын. 2. Дәнді дақылдардың түрі мен сұрпын ескере отырып, оларды өсірудің, күтіп-баптаудың, жинаудың, сақтаудың және бастапқы өңдеудің заманауи технологияларын. 3. Далалық жұмыстарды орындау кезінде қолданылатын ауыл шаруашылығы техникасын пайдалану, техникалық қызмет көрсету және жөндеу қағидаларын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Командада жұмыс істей білу Тәртіптілік Аналитикалық ойлау Тапсырылған іс үшін жауапкершілік	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 015/2011 "Астықтың қауіпсіздігі туралы" – бидай, арпа, жүгері және басқа да дәнді дақылдарға қолданылады. 2. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – астыққа және оны қайта өңдеу өнімдеріне қойылатын қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 3. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – астықты, ұнды және жарманы таңбалау қағидаларын белгілейді. 4. КО ТР 039/2016 "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" – дәнді дақылдарды өсіру кезінде минералдық тыңайтқыштарды қолдануға қойылатын талаптарды белгілейді. 5. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – өсімдіктерді қорғау құралдарын қоса алғанда, химиялық өнімнің қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. ГОСТ 13586.3-83 "Астық. Натураны анықтау әдістері" – астық сапасын бағалау әдістері. 7. ГОСТ 13586.5-93 "Астық. Ылғалдылықты анықтау әдістері" – өнім сапасын бақылау кезінде қолданылады. 8. ГОСТ 10842-89 "Астық. Зиянкестермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық талаптар. 9. ГОСТ 12038-84 "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" – дәнді дақылдардың тұқымдарына қолданылады. 10. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – астықты қайта өңдеу саласында қолданылады. 11. ГОСТ 30483-97 "Астық және оны қайта өңдеу өнімдері. Металмагниттік қоспалардың мөлшерін анықтау әдістері" – қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 12. ГОСТ 27668-88 "Астық. Кенелермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық нормалар.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	3	Білікті ауыл шаруашылығы жұмысшысы (аралас дақылдар)	
	5	Дала дақылдарын өсіру жөніндегі техник-агроном	
13. "Астық дақылдарын өсіруші фермер" кәсіп карточкасы:			
Топ коды:	6111-1		
Қызмет атауының коды:	6111-1-008		
Кәсіп атауы:	Астық дақылдарын өсіруші фермер		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы IV бөлік 19-бөлім. Өсімдік шаруашылығы, су және орман шаруашылығындағы жұмысшылар кәсіптерінің жұмыстарының сипаттамалары. 63. Диқан. 1. Параграф. Диқан.		
	Білім деңгейі:	Мамандық:	Біліктілік:

Кәсіптік білім деңгейі:	ТжКБ (орта деңгейдегі маман)	-	-
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Талап етілмейді		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	6114-0-008 Фермер, аралас дақылдар		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Дәнді дақылдарды өсіру бойынша шаруа қожалығының қызметін ұйымдастыру .		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Дәнді дақылдарды өсіруге маманданған шаруа (фермер) қожалығында технологиялық процесті басқару 2. Фермерлік шаруашылық қызметін ұйымдық басқару	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Дәнді дақылдарды өсіруге маманданған шаруа (фермер) қожалығындағы технологиялық процесті басқару	1-дағды: Шаруа (фермер) қожалығы қызметін технологиялық сүйемелдеуді жүзеге асыру	Машықтар: 1. Тұқымдарды дайындауды және топырақты себуге әзірлеуді ұйымдастыру. 2. Себу, суару, тыңайтқыш енгізу, егістіктерді өсімдіктерді қорғаудың химиялық және биологиялық құралдарымен өңдеу бойынша агротехникалық іс-шараларды ұйымдастыру. 3. Дәнді дақылдар егістігінің өсуі мен дамуын бақылау, ауруларға, зиянкестерге және арамшөптерге қарсы күрес жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру. 4. Қажет болған жағдайда вегетация кезеңінде суару және егістіктерді өңдеу жұмыстарын ұйымдастыру. 5. Егін жинауды, оны жинағаннан кейінгі өңдеуді және сақтауды ұйымдастыру. 6. Өндірістік құжаттаманы жүргізу және ауыл шаруашылығы өнімдерін өткізуге шарттар жасасу. 7. Өнім өндіруді, сақтауды және өткізуді қамтамасыз ету. 8. Ауыл шаруашылығы техникасы мен технологиялық жабдықтарды уақтылы жаңартуды, техникалық қызмет көрсетуді және жөндеуді ұйымдастыру. Білімдер: 1. Топырақты себуге дайындау жөніндегі әдістемелік ұсынымдарын. 2. Өсімдіктерді қорғаудың химиялық және биологиялық құралдарын қолдану қағидаларын. 3. Аурулармен, зиянкестермен және арамшөптермен күресу әдістерін. 4. Өнімділікті арттырудың және өнімді сақтаудың заманауи технологияларын.	

		5. Ауыспалы егіс, өнімді жинағаннан кейінгі өңдеу және топырақ құнарлылығын сақтауға бағытталған мелиорациялық іс-шараларды жүргізу әдістерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Фермерлік шаруашылықта өндірістік есепті ұйымдастыру және заманауи технологияларды енгізу	Машықтар: 1. Ауыл шаруашылығы техникасын қабылдауды, пайдалануды және техникалық қызмет көрсетуді ұйымдастыру. 2. Тәжірибелік-өндірістік жұмыстарды ұйымдастыру және инновациялық технологияларды енгізу. 3. Фермерлік шаруашылықты жүргізудің отандық және шетелдік озық тәжірибесін талдау және өндіріске енгізу. 4. Өндірістік есепті және технологиялық процестердің орындалуын бақылауды ұйымдастыру. Білімдер: 1. Дәнді дақылдарды өндірудің, сақтаудың және қайта өңдеудің заманауи технологияларын. 2. Топырақты өңдеудің және өсімдіктерді қорғау құралдарын қолданудың заманауи тәсілдерін. 3. Ауыл шаруашылығы техникасының құрылысы, пайдалану және техникалық қызмет көрсету қағидаларын. 4. Өндірістік есепті жүргізу және технологиялық процестерді ұйымдастыру негіздерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	1-дағды: Шаруа (фермер) қожалығының қызметін ұйымдастыру	Машықтар: 1. Банктік мекемелерде есеп айырысу және өзге де шоттарды ашу. 2. Қазақстан Республикасының заңнамасына және қожалықтың жарғысына сәйкес шаруа (фермер) қожалығының ақшалай қаражаты мен мүлкіне билік ету. 3. Өндірістік жоспарларға сәйкес қожалықтың қызметін ұйымдастыру. 4. Қожалықтың өндірістік және қаржылық көрсеткіштерінің орындалуын бақылау. Білімдер: 1. Шаруа (фермер) қожалықтарын жоспарлау, қаржыландыру, кредиттеу және субсидиялау тәртібін. 2. Жиналған өнімді есепке алу және тұқымдық материалды сақтауға қою тәртібін. 3. Өндірістік және қаржылық есептілікті жүргізу әдістерін. 4. Шаруа (фермер) қожалығын басқарудың заманауи әдістерін.
2-еңбек функциясы:		

Шаруа (фермер) қожалығының қызметін ұйымдастырушылық басқару	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Шаруа (фермер) қожалығының қаржылық-экономикалық қызметін ұйымдастыру	Машықтар: 1. Өндірістік жоспарларды әзірлеу және олардың орындалуын бақылау. 2. Қожалықтың кірістері мен шығыстарын жоспарлау. 3. Материалдық, қаржылық және еңбек ресурстарының есебін ұйымдастыру. 4. Мемлекеттік қолдау, кредиттер мен субсидиялар алу үшін қажетті құжаттарды дайындау. 5. Қожалық қызметінің экономикалық тиімділігін талдау. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы экономикасының және фермерлік шаруашылықты басқарудың негіздерін. 2. Бухгалтерлік және өндірістік есепті жүргізу тәртібін. 3. Агроөнеркәсіптік кешенді мемлекеттік қолдау саласындағы Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын. 4. Ауыл шаруашылығы өндірісінің экономикалық тиімділігін талдау және бағалау әдістерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Командада жұмыс істей білу Аналитикалық ойлау Еңбектің оң нәтижесіне бағдарланушылық	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 015/2011 "Астықтың қауіпсіздігі туралы" – бидай, арпа, жүгері және басқа да дәнді дақылдарға қолданылады. 2. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – астыққа және оны қайта өңдеу өнімдеріне қойылатын қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 3. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – астықты, ұнды және жарманы таңбалау қағидаларын белгілейді. 4. КО ТР 039/2016 "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" – дәнді дақылдарды өсіру кезінде минералдық тыңайтқыштарды қолдануға қойылатын талаптарды белгілейді. 5. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – өсімдіктерді қорғау құралдарын қоса алғанда, химиялық өнімнің қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. ГОСТ 13586.3-83 "Астық. Натураны анықтау әдістері" – астық сапасын бағалау әдістері. 7. ГОСТ 13586.5-93 "Астық. Ылғалдылықты анықтау әдістері" – өнім сапасын бақылау кезінде қолданылады. 8. ГОСТ 10842-89 "Астық. Зиянкестермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық талаптар. 9. ГОСТ 12038-84 "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" – дәнді дақылдардың тұқымдарына қолданылады. 10. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – астықты қайта өңдеу саласында қолданылады. 11. ГОСТ 30483-97 "Астық және оны қайта өңдеу өнімдері. Металмагниттік қоспалардың мөлшерін анықтау әдістері" – қауіпсіздік талаптарын белгілейді.	

	12. ГОСТ 27668-88 "Астық. Кенелермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық нормалар.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	3	Білікті ауыл шаруашылығы жұмысшысы (аралас дақылдар)	
	5	Өсімдіктер карантині жөніндегі техник	
14. "Дала дақылдарын өсіру жөніндегі техник-агроном" кәсіп карточкасы			
Топ коды:	3142-0		
Қызмет атауының коды:	3142-0-017		
Кәсіп атауы:	Дала дақылдарын өсіру жөніндегі техник-агроном		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	5		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2025 жылғы 5 қыркүйектегі № 282 бұйрығы "Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы 2-бөлім. Мамандар лауазымы 1-параграф. Агроном (санаты жоқ агроном)		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Мамандық: Агрономия	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) өсімдік шаруашылығы және/немесе мал шаруашылығы және/немесе ветеринария бағыттары бойынша және кәсіптік қызмет бағыты бойынша жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес немесе техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) агрономия мамандығы бойынша білімі жұмыс өтіліне талап қойылмайды.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	3142-0-003 Өсімдікті қорғау жөніндегі агроном (біліктілік денгейі орташа)		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Аграрлық іс-шараларды өткізу бойынша техникалық іс-шараларды ұйымдастыру және жүргізу.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Органикалық және минералдық тыңайтқыштарды , пестицидтерді және өсу биореттегіштерін қолдану арқылы ауыл шаруашылығы алқаптарының өнімділігін және топырақ құнарлылығын арттыру жөніндегі іс-шараларды орындау. 2. Ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру мен жинаудың қарқынды технологиясы мен озық тәжірибесін енгізу.	

	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Органикалық және минералдық тыңайтқыштарды, пестицидтерді және өсу биореттегіштерін қолдану арқылы ауыл шаруашылығы алқаптарының өнімділігін және топырақ құнарлылығын арттыру жөніндегі іс-шараларды орындау.	1-дағды: Жоғары өнімді, сапалы дәнді дақылдарды өсіру жөніндегі операцияларды орындау	Машықтар: 1. Өнімділікті арттыруға, өңдеудің жаңа әдістерін енгізуге және олардың өсімдіктердің қолайсыз сыртқы факторларға төзімділігіне әсерін бағалауға бағытталған агрономия саласында ғылыми зерттеулер жүргізу. 2. Агротехникалық іс-шараларды жүргізу кезінде озық әдістерді қолдану. 3. Топырақ құнарлылығын арттыруға және ауыл шаруашылығы дақылдарының өнімділігін көбейтуге бағытталған агротехникалық іс-шараларды орындау. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы өндірісі мен өндірістік-шаруашылық қызмет мәселелеріне қатысты қаулыларды, өкімдерді, бұйрықтарды және басқа да басшылыққа алынатын нормативтік құжаттарды білу. 2. Ауыл шаруашылығы өндірісінің технологиясын және дәнді дақылдарды өсірудің озық тәжірибесін білу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Дәнді дақылдардың өнімділігін арттыру мақсатында тыңайтқыштарды, өсімдіктерді қорғау құралдарын және өсу биореттегіштерін қолдануды ұйымдастыру	Машықтар: 1. Ауыл шаруашылығы дақылдарының органикалық және минералдық тыңайтқыштарға қажеттілігін анықтау. 2. Топырақтың агрохимиялық көрсеткіштерін ескере отырып, тыңайтқыштарды енгізу тәсілдерін, мерзімдерін және мөлшерін таңдау. 3. Өсіру технологиясының талаптарына сәйкес пестицидтер мен өсу биореттегіштерін қолдануды ұйымдастыру. 4. Өсімдіктерді қорғау құралдарын қолдану кезінде еңбекті қорғау, қауіпсіздік техникасы және экологиялық талаптардың сақталуын бақылау. 5. Тыңайтқыштар мен өсімдіктерді қорғау құралдарын қолдану тиімділігін бағалау. Білімдер: 1. Органикалық және минералдық тыңайтқыштардың түрлері, қасиеттері және қолдану нормаларын. 2. Пестицидтер мен өсу биореттегіштерінің жіктелуі, мақсаты және қолдану қағидаларын. 3. Агрохимия және топырақтану негіздерін. 4. Агрохимиялық заттармен жұмыс істеу кезіндегі экологиялық қауіпсіздік және еңбекті қорғау талаптарын. 5. Топырақ құнарлылығын және дәнді дақылдардың өнімділігін арттырудың заманауи технологияларын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

2-еңбек функциясы: Ауыл шаруашылығы дақылдарын өсіру мен жинаудың қарқынды технологияларын және озық тәжірибесін енгізу.	1-дағды: Дәнді дақылдарды өсіруді қарқындату жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру	Машықтар: 1. Тұқымдар мен отырғызу материалын аудандастыру ерекшеліктерін және ғылымның заманауи жетістіктерін ескере отырып дайындау. 2. Дәнді дақылдарды өңдеу қажеттілігін уақтылы анықтап, өсімдіктерді қорғау құралдарын қолдану бойынша ұсынымдар беру. Білімдер: 1. Тұқымдарды дайындаудың, өңдеудің және себудің агротехникалық негіздері. 2. Агрономия саласында ғылыми зерттеулер жүргізу әдістерін. 3. Дәнді дақылдарды өсірудің заманауи технологияларын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Топырақтың жай-күйін, фитосанитариялық ахуалды және климаттық жағдайларды ескере отырып агротехникалық ұсынымдар әзірлеу	Машықтар: 1. Егістікті күтіп-баптау жөніндегі жоспарларға (күнтізбелік кестелерге) енгізу үшін ұсыныстар дайындау. 2. Өсімдік ауруларының алдын алу және зиянкестердің таралуына жол бермеуге бағытталған агротехникалық іс-шаралар бойынша ұсыныстар әзірлеу. 3. Топырақтың жай-күйі және жүргізілген агротехникалық іс-шаралар туралы есептер жасау. Білімдер: 1. Тұқымды дайындау және себу технологиялық процестерінің сызбаларын. 2. Негізгі агротехникалық жабдықтың жұмыс істеу қағидаттарын. 3. Дәнді дақылдарды өңдеуге арналған жұмыс ерітінділері мен қоспаларын дайындау технологияларын. 4. Өнімді жинау және оны бастапқы өңдеу әдістемелерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Күйзеліске тұрақтылық Аналитикалық ойлау Адамдарды ұйымдастыра білу	
	1. КО ТР 015/2011 "Астықтың қауіпсіздігі туралы" – бидай, арпа, жүгері және басқа да дәнді дақылдарға қолданылады. 2. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – астыққа және оны қайта өңдеу өнімдеріне қойылатын қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 3. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – астықты, ұнды және жарманы таңбалау қағидаларын белгілейді. 4. КО ТР 039/2016 "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" – дәнді дақылдарды өсіру кезінде минералдық тыңайтқыштарды қолдануға қойылатын талаптарды белгілейді.	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	5. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – өсімдіктерді қорғау құралдарын қоса алғанда, химиялық өнімнің қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. ГОСТ 13586.3-83 "Астық. Натураны анықтау әдістері" – астық сапасын бағалау әдістері. 7. ГОСТ 13586.5-93 "Астық. Ылғалдылықты анықтау әдістері" – өнім сапасын бақылау кезінде қолданылады. 8. ГОСТ 10842-89 "Астық. Зиянкестермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық талаптар. 9. ГОСТ 12038-84 "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" – дәнді дақылдардың тұқымдарына қолданылады. 10. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – астықты қайта өңдеу саласында қолданылады. 11. ГОСТ 30483-97 "Астық және оны қайта өңдеу өнімдері. Металмагниттік қоспалардың мөлшерін анықтау әдістері" – қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 12. ГОСТ 27668-88 "Астық. Кенелермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық нормалар.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	4	Астық дақылдарын өсіру жөніндегі фермер	
	6	Жаңа техника мен технологияларды енгізу жөніндегі инженер	
15. Кәсіптің карточкасы "Өсімдіктер карантині жөніндегі техник":			
Топ коды:	3142-0		
Қызмет атауының коды:	3142-0-020		
Кәсіп атауы:	Өсімдіктер карантині жөніндегі техник		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	5		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2025 жылғы 5 қыркүйектегі № 282 бұйрығы "Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 "Ауыл шаруашылығы ұйымдары басшылары мен мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" бұйрығына өзгерістер енгізу туралы" 2-бөлім. Мамандар лауазымдары 17-параграф. Өсімдіктерді қорғау жөніндегі агроном (санатсыз).		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Мамандық: Агрономия	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Өсімдік шаруашылығы және/немесе мал шаруашылығы және/немесе ветеринария бағыттары бойынша жоғары білім (және/немесе бакалавриат, магистратура, философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесі) немесе агрономия мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, кәсіптік орта) білім, жұмыс өтіліне талап қойылмайды.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			

Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	3142-0-003 Өсімдікті қорғау жөніндегі агроном (біліктілік денгейі орташа)	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Фитосанитариялық іс-шараларды ұйымдастыру және жүргізу	
Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Фитосанитариялық мониторинг жүргізу, өсімдіктердің зиянкестерімен, ауруларымен және арамшөптерімен күресу әдістерін айқындау (карантиндік объектілерді қоса алғанда) 2. Фитосанитариялық алдын алу жоспарын әзірлеу және іске асыру
	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Өсімдіктерді зиянкестерден, аурулардан, арамшөптерден және карантиндік объектілерден қорғау әдістерін айқындау және фитосанитариялық мониторинг жүргізу	1-дағды: Ауыл шаруашылығы дақылдарының егістіктері мен жер алқаптарына фитосанитариялық бақылау жүргізу	Машықтар: 1. Топырақ үлгілерін іріктеп алу және оларды талдау. 2. Ауыл шаруашылығы алқаптарының топырағына агрохимиялық және экологиялық-токсикологиялық талдау жүргізу. 3. Өсімдіктерді зиянды организмдер мен қолайсыз ауа райы факторларынан қорғау жүйесінің тиімділігін бақылау. 4. Мәдени және жабайы өсімдіктерді ажырату, олардың физиологиялық жай-күйін анықтау. 5. Ауыл шаруашылығы алқаптарының жай-күйін және фитосанитариялық мониторинг нәтижелерін талдау. Білімдер: 1. Өсімдіктерді аурулардан, зиянкестерден және арамшөптерден қорғау әдістерін. 2. Тыңайтқыштар мен өсудің реттегіштерінің жұмыс ерітінділерін қажетті әсер етуші заттың концентрациясына сәйкес дайындау технологияларын. 3. Өсімдік ауруларының пайда болуы мен таралуының алдын алу шаралары. 4. Ауыл шаруашылығы алқаптарында фитосанитариялық мониторинг жүргізу әдістемелерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Зиянкестердің, ауру қоздырғыштарының және арамшөптердің таралуын болжау және олардың санын анықтау. 2. Ауыл шаруашылығы дақылдарының өнімділігіне қауіпті метеорологиялық құбылыстардың әсерін болжау. 3. Алынған деректерді статистикалық өңдеу және талдау әдістерін қолдану, агрохимиялық зерттеу материалдарын жүйелеу.

	2-дағды: Тұрақты өнімділікті қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларды болжау және жоспарлау	4. Өсімдіктер карантинін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралардың тиімділігін бағалау. 5. Карантиндік объектілердің таралуының алдын алу бойынша ұсынымдар әзірлеу. Білімдер: 1. Қазақстан Республикасының аумағында қолдануға рұқсат етілген пестицидтер мен агрохимикаттардың тізбесін. 2. Қазақстан Республикасында карантиндік маңызы бар зиянкестердің, өсімдік аурулары қоздырғыштарының және арамшөптердің тізбесін. 3. Ауру қоздырғыштарының, зиянкестердің және арамшөптердің негізгі түрлерін. 4. Дәнді дақылдар тұқымдарының егістік сапасын. 5. Дәнді дақылдарды себу мөлшерлері, себу технологиялары, себу тереңдігі мен сызбаларын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Фитосанитариялық профилактика жоспарын әзірлеу және іске асыру	1-дағды: Егістіктерді қорғау және сақтау жөніндегі іс-шараларды жоспарлау	Машықтар: 1. Ауыл шаруашылығы дақылдарын арамшөптерден, аурулардан және зиянкестерден қорғау жүйесін және топырақты өңдеу технологияларын әзірлеу. 2. Пестицидтердің, фунгицидтердің, өсімдіктерді қорғаудың биологиялық құралдарының және тыңайтқыштардың енгізу нормаларын есептеу. 3. Агротехникалық іс-шараларды жүргізуге арналған техникалық құралдар мен жабдықтарды таңдау. 4. Өсімдіктерді қорғау бойынша профилактикалық іс-шаралардың жоспарларын әзірлеу. 5. Егістіктердің фитосанитариялық жағдайын бағалау және қажетті қорғау шараларын айқындау. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы дақылдарын өсірудің экологиялық қауіпсіз технологияларын. 2. Ауыл шаруашылығы өндірісіне әсер ететін ауа райы және климаттық факторларын. 3. Топырақтың негізгі түрлерінің шығу тегі, құрамы, қасиеттері және олардың құнарлылығын қалпына келтіру тәсілдерін. 4. Өсімдіктерді қорғаудың және ауыл шаруашылығы дақылдарының төзімділігін арттырудың заманауи технологияларын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Өсімдіктерді карантиндеу және қорғау жүйесінде микробиологиялық технологияларды қолдану. 2. Бақылау-өлшеу құралдары мен аспаптарын пайдалана отырып, орындалатын жұмыстардың сапасын бақылау.

	2-дағды: Жұмыстардың орындалу сапасын бақылау және өсімдіктерді қорғау жүйесін әзірлеу	3. Өсімдіктерді зиянды организмдерден және қолайсыз ауа райы-климаттық факторлардан қорғаудың кешенді жүйесін әзірлеу. 4. Өсімдіктерді қорғау құралдарын қолдану технологияларының сақталуын бақылау. 5. Өсімдіктерді қорғау бойынша жүргізілген іс-шаралардың тиімділігін бағалау. Білімдер: 1. Топырақтың физикалық-химиялық және биологиялық қасиеттері, құрылысы мен құрамын. 2. Ауыспалы егістің, топырақты өңдеудің және өсімдіктерді арамшөптерден, аурулар мен зиянкестерден қорғаудың ғылыми негіздерін. 3. Өсімдіктердің қоректену негіздері, органикалық және минералдық тыңайтқыштардың түрлері мен нысандары, оларды енгізу тәсілдері мен технологияларын. 4. Ауыл шаруашылығы ұйымдарының қызметін реттейтін нормативтік құқықтық актілер, нұсқаулық және әдістемелік құжаттарын. 5. Ауыл шаруашылығы дақылдарын апробациялау әдістемелерін. 6. Қазақстан Республикасының еңбек қауіпсіздігі, экологиялық қауіпсіздік және фитосанитариялық заңнамасының талаптарын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жауапкершілік Командада жұмыс істей білу Тәртіптілік	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 015/2011 "Астықтың қауіпсіздігі туралы" – бидай, арпа, жүгері және басқа да дәнді дақылдарға қолданылады. 2. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – астыққа және оны қайта өңдеу өнімдеріне қойылатын қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 3. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – астықты, ұнды және жарманы таңбалау қағидаларын белгілейді. 4. КО ТР 039/2016 "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" – дәнді дақылдарды өсіру кезінде минералдық тыңайтқыштарды қолдануға қойылатын талаптарды белгілейді. 5. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – өсімдіктерді қорғау құралдарын қоса алғанда, химиялық өнімнің қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. ГОСТ 13586.3-83 "Астық. Натураны анықтау әдістері" – астық сапасын бағалау әдістері. 7. ГОСТ 13586.5-93 "Астық. Ылғалдылықты анықтау әдістері" – өнім сапасын бақылау кезінде қолданылады. 8. ГОСТ 10842-89 "Астық. Зиянкестермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық талаптар. 9. ГОСТ 12038-84 "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" – дәнді дақылдардың тұқымдарына қолданылады. 10. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – астықты қайта өңдеу саласында қолданылады.	

	11. ГОСТ 30483-97 "Астық және оны қайта өңдеу өнімдері. Металмагниттік қоспалардың мөлшерін анықтау әдістері" – қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 12. ГОСТ 27668-88 "Астық. Кенелермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық нормалар.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	4	Астық дақылдарын өсіру жөніндегі фермер	
	6	Жаңа техника мен технологияны енгізу жөніндегі инженер	
16. Кәсіптің карточкасы "Жаңа техника мен технологияны енгізу жөніндегі инженер":			
Топ коды:	2149-9		
Қызмет атауының коды:	2149-9-001		
Кәсіп атауы:	Жаңа техника мен технологияны енгізу жөніндегі инженер		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	6		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2020 жылғы 30 желтоқсандағы № 553 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 31 желтоқсанда № 22003 болып тіркелген. Басшылар, мамандар және басқа да қызметшілер лауазымдарының біліктілік анықтамалығын бекіту туралы 49-параграф. Инженер-технолог (технолог).		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	I санатты: кадрлар даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білімі және II санаттағы инженер-технолог (технолог) лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 2 жыл болуы тиіс. II санатты: кадрлар даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білімі және санаты жоқ инженер-технолог (технолог) лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 3 жыл болуы тиіс. Санаты жоқ: кадрлар даярлаудың тиісті бағыты бойынша жоғары (немесе жоғары оқу орнынан кейінгі) білімі, жұмыс өтіліне талап қойылмайды немесе тиісті мамандық (біліктілік) бойынша техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі (арнаулы орта, кәсіптік орта) білімі және I санаттағы техник лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 3 жыл болуы тиіс.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	2141-1-004 Инженер-зерттеуші (жалпы бейін)		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жаңа технологиялар мен техниканы қолдана отырып шаруашылықты ұйымдастыру және жүргізу.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
		1. Автоматтандырылған ауыл шаруашылығы кешендері мен роботтандырылған жүйелерді қолдана отырып, дәнді дақылдарды себу және егістерге күтім жасау	

Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	2. Жасанды интеллектті қолдана отырып, барлық сыртқы факторларды ескере отырып, топографиялық деректер негізінде дәнді дақылдардың егіс алқаптарының жай- күйіне кешенді мониторинг жүргізу
	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Автоматтандырылған ауыл шаруашылығы кешендері мен роботтандырылған жүйелерді қолдана отырып, дәнді дақылдарды себу және егістерге күтім жасау	1-дағды: Ауыл шаруашылығы жұмыстарын орындау кезінде роботтандырылған жүйелерді қолдану	Машықтар: 1. Роботтандырылған жүйелер мен автоматтандырылған ауыл шаруашылығы техникасын басқаруға арналған бағдарламалық қамтамасыз етуді пайдалану. 2. Топырақтың жай-күйін, климаттық жағдайларды және егістердің фитосанитариялық жағдайын ескере отырып, роботтандырылған техниканың жұмыс параметрлерін баптау. 3. Егіс алқаптарын қашықтықтан мониторингтеу нәтижесінде алынған деректерді оқу, талдау және пайдалану. 4. Бағдарламалық қамтамасыз етуді жаңарту және автоматтандырылған басқару жүйелерін баптау жұмыстарын орындау. 5. Технологиялық операцияларды орындау кезінде роботтандырылған кешендердің жұмысын бақылау. Білімдер: 1. Роботтандырылған ауыл шаруашылығы техникасының бағдарламалық қамтамасыз етуінің жұмыс істеу қағидаттарын. 2. Өсімдік шаруашылығындағы технологиялық процестерді автоматтандыру негіздерін. 3. Дәнді дақылдарды себу және егістерге күтім жасау жөніндегі технологиялық талаптарын. 4. Автоматтандырылған жүйелерді қолдану кезінде тыңайтқыштар мен өсімдіктерді қорғау құралдарын енгізу нормаларын. 5. Роботтандырылған ауыл шаруашылығы техникасын пайдалану қағидаларын.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Дәнді дақылдар егістерін қашықтықтан	Машықтар: 1. Егіс алқаптарын қашықтықтан мониторингтеу деректерін оқу, дешифрлеу және талдау. 2. Алынған деректерді өңдеу және түсіндіру үшін жасанды интеллект технологияларын пайдалану. 3. Талдау нәтижелері негізінде агротехникалық іс-шараларды жүргізуге арналған техникалық құралдар мен жабдықтарды таңдау. 4. Гиперспектралдық кескіндерді, аэрофототүсірілім деректерін және үш өлшемді лазерлік сканерлеу (LiDAR) деректерін өңдеу. 5. Талдау нәтижелері негізінде агротехникалық іс-шараларды жүргізу жөнінде ұсынымдар әзірлеу.

	мониторингтеу деректерін талдау	Білімдер: 1. Егістерді мониторингтеу кезінде қолданылатын ұшқышсыз ұшу аппараттарын пайдалану қағидаларын. 2. Қашықтықтан мониторингтеу барысында алынған фото және бейнематериалдарды өңдеу әдістерін. 3. Ұшқышсыз ұшу аппараттарын басқаруға арналған бағдарламалық қамтамасыз етуді. 4. Цифрлық кеңістіктік деректерді өңдеу әдістерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Жасанды интеллект технологиялары мен қашықтықтан зондтау деректерін пайдалана отырып, дәнді дақылдар егістерінің жай-күйіне кешенді мониторинг жүргізу	1-дағды: Табиғи-климаттық факторларды ескере отырып, өнімділікті болжау модельдерін әзірлеу	Машықтар: 1. Цифрлық технологиялар мен жасанды интеллектті пайдалана отырып, топырақ үлгілерін іріктеу және оларды талдау. 2. Егістердің жай-күйіне, сондай-ақ өсімдіктерді зиянды организмдерден және қолайсыз ауа райы факторларынан қорғау жүйесінің тиімділігіне мониторинг жүргізу. 3. Мәдени және арамшөп өсімдіктерін ажырату, олардың физиологиялық жай-күйі мен даму деңгейін анықтау. 4. Климаттық, агрохимиялық және биологиялық факторлардың өнімділіктің қалыптасуына әсерін талдау. 5. Өнімділікті болжау үшін зияткерлік деректерді талдау нәтижелерін пайдалану. Білімдер: 1. Деректерді талдаудың математикалық және статистикалық әдістерін. 2. Көп параметрлі модельдерді қолдана отырып, өнімділікті модельдеу мен болжаудың заманауи әдістерін. 3. Өсімдіктердің жай-күйін, топырақ ылғалдылығын және қоректік элементтермен қамтамасыз етілуін мониторингтеу үшін жасанды интеллект технологияларын қолдану қағидаттарын. 4. Цифрлық егіншілік пен дәлме-дәл егіншілік негіздерін. 5. Агрономиялық үлкен деректер массивтерін талдау әдістерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Зияткерлік мониторинг деректері негізінде ауыл шаруашылығы алқаптарының жай-күйін талдау. 2. Жасанды интеллект технологияларын пайдалана отырып, зиянкестердің, өсімдік ауруларының және арамшөптердің таралуын болжау. 3. Қауіпті метеорологиялық құбылыстардың өсімдіктердің дамуына және болжамды өнімділікке әсерін бағалау.

	2-дағы: Жасанды интеллект жүйелерінің жұмысын мониторингтеу және бақылау	4. Зияткерлік мониторинг және шешім қабылдау жүйелерінің жұмыс дұрыстығын бақылау. 5. Мониторинг нәтижелерін агротехникалық іс-шараларды жүргізу бойынша шешімдер қабылдау үшін пайдалану. Білімдер: 1. Арамшөп өсімдіктерін сәйкестендіруге арналған зияткерлік жүйелерді баптау әдістерін. 2. Өсімдіктердің жай-күйін бақылайтын зияткерлік жүйелерден алынатын деректерді мониторингтеу және талдау әдістерін. 3. Қашықтықтан мониторингтеу деректерін өңдеу және түсіндіру тәсілдерін. 4. Өсімдіктерді қорғау құралдары мен тыңайтқыштарды дәлме-дәл (дифференциалды) енгізу технологияларын. 5. Дәлме-дәл егіншілікте жасанды интеллектті қолдану негіздерін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жауапкершілік Аналитикалық ойлау Инновацияларға қабылдағыштық Білуге құмарлық	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 015/2011 "Астықтың қауіпсіздігі туралы" – бидай, арпа, жүгері және басқа да дәнді дақылдарға қолданылады. 2. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – астыққа және оны қайта өңдеу өнімдеріне қойылатын қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 3. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – астықты, ұнды және жарманы таңбалау қағидаларын белгілейді. 4. КО ТР 039/2016 "Минералдық тыңайтқыштардың қауіпсіздігі туралы" – дәнді дақылдарды өсіру кезінде минералдық тыңайтқыштарды қолдануға қойылатын талаптарды белгілейді. 5. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – өсімдіктерді қорғау құралдарын қоса алғанда, химиялық өнімнің қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. ГОСТ 13586.3-83 "Астық. Натураны анықтау әдістері" – астық сапасын бағалау әдістері. 7. ГОСТ 13586.5-93 "Астық. Ылғалдылықты анықтау әдістері" – өнім сапасын бақылау кезінде қолданылады. 8. ГОСТ 10842-89 "Астық. Зиянкестермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық талаптар. 9. ГОСТ 12038-84 "Ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдары. Өнгіштігін анықтау әдістері" – дәнді дақылдардың тұқымдарына қолданылады. 10. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – астықты қайта өңдеу саласында қолданылады. 11. ГОСТ 30483-97 "Астық және оны қайта өңдеу өнімдері. Металмагниттік қоспалардың мөлшерін анықтау әдістері" – қауіпсіздік талаптарын белгілейді. 12. ГОСТ 27668-88 "Астық. Кенелермен залалдануын анықтау әдістері" – санитариялық нормалар.	
	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:

СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	5	Техник - агроном
	7	Бөлімше (ферма, ауыл шаруашылығы учаскесі) басқарушысы

4-тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

17. Мемлекеттік органның атауы: Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі.

18. Жоба жетекшісі: Насырханова Б.К. E-mail: b.nasyrhanova@nasec.kz, моб.тел: +7 (771) 375 80 45.

19. Әзірлеуге қатысқан ұйымдар (кәсіпорындар): "Ұлттық аграрлық ғылыми-білім беру орталығы" коммерциялық емес акционерлік қоғам.

20. Авторлар: Г.Ж. Стыбаев - "С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университетінің" КеАҚ-ның Ауыл және Орман институтының профессоры, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты;

Б.Ө. Амантаев - "С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университетінің" КеАҚ-ның Ауыл және Орман институтының қауымдастырылған профессоры, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты.

Техникалық көмек көрсетуші: М.Б. Кенжеғұлова, ұялы тел: +7 (775) 603 30 97, E-mail: m.kenzhegulova@nasec.kz.

21 Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес: 2026 жылғы 5 мамырдағы № 176 бұйрық.

22. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган: 2026 жылғы 6 маусым.

23. Қазақстан Республикасының "Атамекен" ұлттық кәсіпкерлер палатасы: -

24. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы: 2-нұсқа, 2026 жыл.

25. Болжамды қайта қарау күні: 2029 жылдың тамызы.

2026 жылғы 6 тамыздағы
№ 301 бұйрығына 4 қосымша

"Балара шаруашылығы" кәсіптік стандарты

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолдану аясы: "Балара шаруашылығы" кәсіптік стандарты " Кәсіптік біліктілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабына сәйкес әзірленген.

Кәсіптік стандарт жұмыскерлердің кәсіптік қызметтің белгілі бір түрін жүзеге асыруы, оның ішінде белгілі бір еңбек функцияларын орындауы үшін қажетті, сондай-ақ жоғары, жоғары оқу орнынан кейінгі, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім беру бағдарламаларын әзірлеуде біліктілік деңгейлерін айқындауға арналған.

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) Балара шаруашылығы – жұмыс істеу негізі энтомофильді өсімдіктерді тозаңдандыру мен олардың өнімділігін арттыру үшін балараны өсіру, ұстау және пайдалану, Балара шаруашылығы өнімдерін алу болып табылатын ауыл шаруашылығы өндірісінің саласы;

1-1) бал бағытындағы Балара шаруашылығы - бал өндіруге мамандандырылған Балара шаруашылығы;

1-2) тозаңдану бағытындағы Балара шаруашылығы – энтомофильді дақылдарды тозаңдандыруға мамандандырылған Балара шаруашылығы;

1-3) өсіру бағытындағы Балара шаруашылығы - аналық баларалар мен балара ұяларын өсіруге мамандандырылған Балара шаруашылығы;

2) Балара шаруашылығы өнімдері – балара ұяларының жинақтаушылық және физиологиялық қасиеттерінің арқасында алынған өнімдер;

3) асыл тұқымды аналық балара – ұрпақтарына тұрақты түрде беретін құнды белгілерімен сипатталатын, өнімділігі жоғары отбасынан шыққан таза тұқымды аналық ;

4) асыл тұқымды омарта – баларан өнімді және асыл тұқымдық қасиеттерін жақсартуға және олардың көбеюіне арналған омарта;

5) аналық балара шығару – аналық балараны табиғи жағдайда немесе арнайы құрылған ара ұясында өсіру;

6) аналық балараны аспаппен ұрықтандыру – арнайы құралдардың көмегімен аталық балара шәуетін ұрықтанбаған аналық бала раның жыныс мүшелеріне енгізу;

7) тәрбиелеуші балара ұясы – аналық балара өсіруге арналған балара ұясы;

8) бонитирлеу – балара колонияларын белгілер жиынтығы бойынша кешенді бағалау және оларды тиімді пайдалану үшін кластарға бөлу;

9) балара таңбалау – араның, ара аналығының немесе трутеньнің кеудесінің дорсальды бетіне түрлі-түсті белгі қою;

10) балара ұясын нөмірлеу – омартадағы ара ұяларын жан-жақты есепке алу тәсілі;

11) информалды білім беру – білім беру ұйымдарынан тыс күнделікті қызмет барысында алынатын және оқу нәтижелерін растайтын құжат бермейтін білім беру түрі ;

12) формалды емес білім беру – оқыту орны, мерзімдері мен нысаны ескерілмей, білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдар жоспарланған, ұйымдастырған және жүзеге асыратын және оқыту нәтижелерін растаушы құжат беріле отырып жүргізілетін білім беру түрі;

13) кәсіптік кіші топ – еңбек функцияларының тұтас жиынтығымен қалыптастырылған және олардың құзыреттерін орындау үшін қажетті саланың кәсіптік тобының бір бөлігі;

14) кәсіптік топ – ортақ интеграциялық негізі бар және оларды орындау үшін еңбек функциялары мен құзыреттерінің ұқсас жиынтығын болжайтын саланың кәсіптік кіші топтарының жиынтығы;

15) біліктілік – жұмыскердің нақты еңбек функцияларын сапалы орындауға дайындық дәрежесі;

16) біліктілік деңгейі – күрделілік, еңбек әрекеттерінің стандарттылығы, жауапкершілік және дербестік параметрлері бойынша сараланатын жұмыскердің даярлық деңгейіне және құзыретіне қойылатын талаптардың жиынтығы;

17) еңбек функциясы – еңбек процесінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты әрекеттер жиынтығы;

18) кәсіптік стандарт – кәсіптік қызметтің нақты саласында біліктілік деңгейіне, құзыреттеріне, мазмұнына, сапасына және еңбек жағдайларына қойылатын талаптарды айқындайтын стандарт

19) кәсіп – арнайы даярлық нәтижесінде алынған және білім туралы тиісті құжаттармен расталатын белгілі бір білімді, іскерлікті және практикалық дағдыларды талап ететін адамның еңбек қызметінің негізгі түрі;

20) салалық біліктілік шеңбері – салада танылатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдық сипаттамасы;

21) ұлттық біліктілік шеңбері – салалық біліктілік шеңберлерін, кәсіптік стандарттарды әзірлеу үшін деңгейлердің, біліктіліктердің, жалпы кәсіптік құзыреттердің бірыңғай шкаласын айқындайды;

22) машықтар – қызметті жүзеге асыру және міндеттерді шешу мақсатында білімді пайдалану және құзыреттілік таныту қабілеті (логикалық, интуитивтік, шығармашылық және практикалық ойлауды пайдалану);

23) білім – оқу және жеке тәжірибесі арқылы ақпаратты меңгеру нәтижесі, оқу немесе жұмыс саласына қатысты фактілер, қағидаттар, теория мен практика жиынтығы , біліктіліктің міндетті түрде бағалануға тиіс компоненті;

24) құзыреттер – белгілі бір біліктілік деңгейіндегі кәсіптік қызметінде міндеттерді орындауды қамтамасыз ететін субъекті қызметінің сапасы;

25) тәжірибе – саналы қызмет, белгілі бір уақыт аралығында меңгерілген және тиімді пайдаланыла алатын білім және дағды.

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады:

1) БА – Біліктілік анықтамасы;

2) БТБА – Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамасы;

3) ББХСС – Білім берудің халықаралық стандартты сыныптауышы;

4) ҚР – Қазақстан Республикасы;

5) КС – Кәсіптік стандарт;

6) СБШ – Салалық біліктілік шеңбері;

7). ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері.

2-тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Кәсіптік стандарттың атауы: Балара шаруашылығы

5 Кәсіптік стандарттың коды: А011920596.

ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету: А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.49 Жануарлардың басқа түрлерін өсіру

01.49.0 Жануарлардың басқа түрлерін өсіру М Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет

01.49.11 Бал бағытындағы Балара шаруашылығы

01.49.12 Тозаңдандыру бағытындағы Балара шаруашылығы

01.49.13 Барлау бағытындағы Балара шаруашылығы

7. Кәсіптік стандарттың қысқаша сипаттамасы: Бал араларын өсіруге және күтіп-бағуға, олардың өнімділігін қамтамасыз етуге, Балара шаруашылығы өнімдерін өндіруге және өңдеуге, сондай-ақ балара ұяларының саулығын сақтауға және омартада жұмыс істеу кезінде қауіпсіздік талаптарын сақтауға байланысты кәсіптік қызмет.

8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:

1) Балара өсірушінің көмекшісі - СБШ 3-деңгейі

2) Балара өсіруші - СБШ 4-деңгейі

3) Зоотехник (Балара шаруашылығы бойынша)- СБШ 5-деңгейі

4) Бас зоотехник (Балара шаруашылығы бойынша)- СБШ 8-деңгейі

3-тарау. Кәсіптер карточкалары

9. "Балара өсірушінің көмекшісі" кәсіп карточкасы:	
Топ коды:	3142-0
Қызмет атауының коды:	-
Кәсіп атауы:	Балара өсірушінің көмекшісі
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:	
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы "Жұмысшылардың жұмыстар мен кәсіптердің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығының 64шығарылымын бекіту туралы"

Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (орта буын маманы)	Мамандық: Көмекші-омарташы	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Талап етілмейді		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:	Кәсіптік оқыту-жұмысшылар кәсіптері мен қызметшілер лауазымдары бойынша кәсіптік даярлау бағдарламалары, жұмысшылар мен қызметшілерді қайта даярлау бағдарламалары.		
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	9629-7-010 – Әр түрлі жұмыстарды атқарушы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Балара шаруашылығы өнімдерін өндіру бойынша жұмыстарды ұйымдастыру және орындау		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Омартада қосалқы жұмыстарды орындау. 2. Балара күтімі бойынша көмекші жұмыстарды орындау	
	Қосымша еңбек функциялары:		
1-еңбек функциясы: Омартада қосалқы жұмыстарды орындау.	1-дағды: Балара ұяларын жөндеу және сырлау, омарта құрылыстарын, жабдықтар мен мүкәммалды ұсақ жөндеу; әртүрлі конструкциялардағы рамаларды дайындау және жөндеу, соның ішінде рамаларды тарту және сүйреу.	Машықтар: 1. Балара ұяларын ақауларға тексеру. 2. Жөндеу және бояу кезінде Балара ұяларының ақауларын жою. 3. Омарта ғимараттарындағы, жабдықтарындағы және инвентаризацияларындағы ақауларды жөндеу. 4. Балара ұяларын, ғимараттарды, жабдықтарды және инвентаризацияны жөндеу кезінде құралдарды пайдалану. 5. Балара ұяларының тіреуіштерін дайындау. 6. Рамаларды жасау және жөндеу үшін құралдарды пайдалану. Білімдері: 1. Балара ұяларының негізгі түрлерінің құрылымы. 2. Балара ұясына қойылатын талаптар, бояу ережелері және түстерді таңдау. 3. Омарта ғимараттарын, жабдықтарын және инвентаризациясын кішігірім жөндеу тәртібі. 4. Жөндеу кезінде құралдар мен инвентаризацияны пайдалану ережелері. 5. Балара ұяларының рамаларының дизайны мен өлшемдері. 6. Рамаларды жасау және жөндеу технологиялары.	

		7. Рамаларды балауызбен өңдеу техникасы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Балара ұяларын, жем салғыштарды, суарғыштарды және жабдықтарды тазалау және зарарсыздандыру; омарта шаруашылығы мен оның аумағында тазалықты, ветеринарлық-санитарлық талаптарды сақтау.	Машықтар: 1. Ветеринарлық талаптарға сәйкес балара денсаулығын жақсартуға арналған ерітінділерді дайындау. 2. Суарғыштарды, соның ішінде балара ерітінділерін уақтылы толтыру. 3. Ағаш жақтауларды, ұяларды және жем салғыштарды тазалау. 4. Омарта аймағы мен ғимараттарды маусымдық жұмыстарға дайындау. 5. Дезинфекциялық және тазалау ерітінділерін дайындау. 6. Нұсқаулық бойынша дезинфекциялық заттарды қолдану. 7. Омарта аймағы мен ғимараттарды тазалаған кезде тұрмыстық техниканы пайдалану. 8. Қосалқы жұмыстарды орындаған кезде қорғаныс киімін және жеке қорғаныс құралдарын кию. 9. Ұя аймағында қардың еруін жеделдету шараларын жүргізу. Білімдер: 1. Балара ұстау және өсіруге арналған ветеринариялық-санитариялық талаптар. 2. Омартаға суарғыштарды орнату ережелері. 3. Ұяларды, құралдарды, жабдықтарды және ғимараттарды дезинфекциялау әдістері. 4. Дезинфекциялық ерітінділерді дайындау және пайдалану ережелері. 5. Жұмысшыларға арналған жеке гигиена ережелері және санитарлық талаптар. 6. Жеке қорғаныс құралдары және оны пайдалану ережелері. 7. Қосалқы жұмыстарға қойылатын еңбек қауіпсіздігі талаптары. 8. Балара ұяларын орналастыруға арналған омарта орнын дайындау тәртібі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Балара мен ұрпақ ұяларының бір бөлігін бөлу арқылы колониялар құру.

2-еңбек функциясы: Балара күтімі бойынша көмекші жұмыстарды орындау	1-дағды: Жаңа балара колонияларын алу (бөлімдерді құру, колонияларды бөлу, аналық және аталық колонияларды дайындау, дернәсілдерді алу, балапан колонияларын дайындау).	2. Әртүрлі әдістерді қолдана отырып, бар колонияларды бөлу арқылы жаңа колониялар құру. 3. Аналық және аталық колонияларды құру. 4. Әртүрлі әдістерді қолдана отырып, бір жастағы дернәсілдерді алу. 5. Әртүрлі әдістерді қолдана отырып, мейірбикелік колонияларды құру. 6. Заманауи құралдарды қолдана отырып, трансплантациясыз дернәсілдерді алу. Білімдер: 1. Колонияларды бөлу арқылы жаңа колониялар құру тәртібі. 2. Бір жастағы дернәсілдерді алу тәртібі. 3. Дернәсілдерді тасымалдаусыз алу ерекшеліктері. 4. Дернәсілдерді қабылдау үшін мейірбикелік колонияларды дайындау әдістері. 5. Колония құрудың әртүрлі әдістерінің артықшылықтары мен кемшіліктері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Дернәсілдерді егу және балара ұясымен жұмыс	Машықтар: 1. Прививкалық рамкаларды жасау. 2. Дернәсілдерді егу жұмыстарын орындау. 3. Прививкалық рамкаларды балара ұясына орналастыру. 4. Дернәсілдердің қабылдануын тексеру. 5. Балара ұясын азықтандыру. Білімдер: 1. Прививкалық рамканың құрылысы және оны дайындау тәртібі. 2. Аналық балара шығару үшін дернәсілдерді егудің тәсілдері. 3. Прививкалық рамкаларды ұяға орналастыру ережелері. 4. Дернәсілдердің қабылдануын тексеру тәртібі. 5. Балара ұясын азықтандыру ережелері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар: 1. Пісіп жетілген аналық ұяларды таңдау уақытын анықтау. 2. Аналық ұяларды есепке алу және жарамсыздарын алып тастау. 3. Пісіп жетілген аналық ұяларды нуклеустарға тарату үшін алу.

	3-дағды: Пісіп жетілген аналық ұяларды таңдау және нуклеустарды қалыптастыру	4. Нуклеустарды аралармен қоныстандыру. 5. Аналық ұяларды нуклеустарға тарату. 6. Нуклеустарға күтім жасау және олардың күшін бағалау. Білімдер: 1. Пісіп жетілген аналық ұяларды таңдау тәртібі. 2. Нуклеустардың құрылысы және оларды дайындау тәртібі. 3. Нуклеустарды балара қоныстандыру тәртібі. 4. Нуклеустарға күтім жасау ережелері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	4-дағды: Ұрықтанған аналық балара алу және оларды қондыру	Машықтар: 1. Аналық балара жұмыртқа салу қабілетіне тексеру. 2. Аналық аралар мен трутнейдің шағылысуын бақылау. 3. Аналық балара қауіпсіз тәсілдермен қондыру. 4. Аналық балара белгілеу (мечение). 5. Аналық балара тасымалдауға арналған торшаларды балара қоныстандыру. Білімдер: 1. Аналық балара жұмыртқа салуды бастауына тексеру тәртібі. 2. Аналық балара ұяларға және нуклеустарға қондыру тәсілдері. 3. Аналық балара шығару кезінде инвентарь мен құралдарды пайдалану ережелері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	5-дағды: Балара қаптарын қалыптастыру және жұмыстардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету	Машықтар: 1. Рамкалы және рамкасыз қапшықтарды қалыптастыру. 2. Арнайы құралсаймандар мен аспаптарды пайдалану. 3. Арнайы киім мен жеке қорғаныс құралдарын қолдану. Білімдер: 1. Ара шағу жағдайында алғашқы көмек көрсету ережелері. 2. Жеке гигиена ережелері және жұмысшыларға қойылатын санитарлық талаптар. 3. Жеке қорғаныс құралдары және оларды қолдану ережелері.

		4. Балара шаруашылығында еңбекті қорғау талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
3-еңбек функциясы: Балара шаруашылығы өнімдерін өндіру және ара ұяларын энтомофильді өсімдіктерді тозаңдандыруда пайдалану	1-дағды: Бал ұяшықтарын таңдау, айдауға дайындау және балды өңдеу	Машықтар: 1. Балдың пісіпжетілуін анықтау. 2. Бал ұяшықтарын таңдағанда балара ұяшықтан аластау. 3. Балауыз қақпақшаларын жабылған ұяшықтардың бетінен алу. 4. Рамкаларды айдауға дайындау кезінде жабдықтарды пайдалану. 5. Ұяшықтардан балды шығару. 6. Балдан қоспаларды алып тастау. 7. Балды айдау және тазалау кезінде жабдықтарды пайдалану. 8. Балдың қасиеттерін жақсарту үшін купаждау. Білімдер: 1. Пісіпжетілген балдың белгілері. 2. Балара ұяшықтардан аластау тәсілдері. 3. Балды айдауға дайындау технологиясы . 4. Балауыз қақпақшаларын алу тәсілдері. 5. Жабдықтар мен құралсаймандарды пайдалану ережелері. 6. Балды шығару тәсілдері. 7. Балды қоспалардан тазалау тәсілдері мен тәртібі. 8. Балды купаждау ережелері. 9. Балдың бұзылу белгілері. 10. Бал сапасына қойылатын нормативтік талаптар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Балауызды өңдеу және прополисті жинау	Машықтар: 1. Балауызды шикізатты өңдеу. 2. Балауызды тазалау және қайта өңдеу. 3. Балауызды өңдеуге арналған жабдықтарды пайдалану. 4. Рамкалар мен ара ұясынан прополисті жинау. Білімдер: 1. Балауызды алу технологиялары. 2. Балауызды өңдеуге арналған құрылғылар және оларды пайдалану ережелері. 3. Прополисті жинау технологиясы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

	3-дағды: Ара тозаңын жинау және балтозаң өндіру	Машықтар: 1. Тозаң ұстағыштарды орнату. 2. Ара тозаңын жинау, тазалау және кептіру. 3. Балтозаң салынған рамкаларды таңдау мерзімділігін анықтау. 4. Балтозаң салынған рамкаларды таңдау және шикізатты дайындау. 5. Балтозаңды тазалау және кептіру. 6. Балтозаңды өңдеу кезінде жабдықтарды пайдалану. Білімдер: 1. Ара тозаңын жинау және кептіру технологиясы. 2. Балтозаң салынған рамкаларды таңдау ережелері. 3. Балтозаң алу технологиясы. 4. Балтозаң өндіруге арналған құрылғылар және оларды пайдалану ережелері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	4-дағды: Аналық сүт пен еркек бал араның гомогенатын алу	Машықтар: 1. Аналық сүт алу үшін ара ұяларын қалыптастыру. 2. Еркек бал араның гомогенатын алу үшін ара ұяларын қалыптастыру. 3. Еркек бал ара дернәсілдері бар рамкаларды таңдау. 4. Прививка рамкаларын дайындап, оларды тәрбиеші ұяға орналастыру. 5. Прививка рамкаларын таңдау. 6. Аналық ұяшықтардан дернәсілдерді алу. 7. Аналық сүтті қолмен немесе жабдықпен жинау. 8. Еркек бал араның гомогенатын сығып алу және сақтауға дайындау. Білімдер: 1. Прививка рамкаларын дайындау және таңдау тәртібі. 2. Аналық ұяшықтардан дернәсілдерді алу техникасы. 3. Аналық сүтті жинау технологиясы. 4. Еркек бал араның гомогенатын алу технологиясы. 5. Еркек бал араның гомогенатын сақтау шарттары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар:

	5-дағды: Аналық сүт пен еркек бал араның гомогенатын алу	1. Ара уын алу. 2. Балауыз көбелегін өсіру және оның тіршілік өнімдерін алу. Білімдер: 1. Ара уын алу технологиясы. 2. Балауыз көбелегін өсіру және оның тіршілік өнімдерін алу технологиясы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	6-дағды: Балара шаруашылығы өнімдерін сақтау және қаптау	Машықтар: 1. Өнімге арналған ыдысты таңдау. 2. Ыдысты қаптауға дайындау. 3. Ыдысты қолмен немесе жабдықпен толтыру және жабу. 4. Өнімді сақтауға қажетті жағдайларды жасау. 5. Өнім сапасын органолептикалық көрсеткіштер бойынша анықтау. 6. Арнайы киімді және қорғаныс құралдарын пайдалану. Білімдер: 1. Ыдысты дайындау ережелері. 2. Өнімді сақтау жағдайларына қойылатын талаптар. 3. Сапаның органолептикалық көрсеткіштері. 4. Өнім сапасы мен қауіпсіздігін растау рәсімдері. 5. Жеке гигиена ережелері және санитарлық талаптар. 6. Жеке қорғаныс құралдары және оларды қолдану ережелері. 7. Еңбекті қорғау талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Еңбекқорлық Байқағыштық Зейін қою Еске жақсы сақтау қабілеттілігі Аралармен жұмыс істеу кезінде батылдық	
	1. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – балға, ара нанына (пергаға), аналық сүтке және Балара шаруашылығының басқа да өнімдеріне қойылатын талаптарды белгілейді. 2. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – Балара шаруашылығы өнімдерін таңбалау қағидаларын белгілейді. 3. КО ТР 029/2012 "Тағамдық қоспалардың, хош иістендіргіштердің және технологиялық қосалқы құралдардың	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	қауіпсіздік талаптары" – Балара шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу кезінде қолданылатын технологиялық құралдарға қолданылады. 4. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – омартада қолданылатын дезинфекциялау құралдары мен препараттардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 5. МЕМСТ 19792-2017 "Табиғи бал. Техникалық шарттар" – балдың сапасы мен қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. МЕМСТ 28887-90 "Ара балауызы. Техникалық шарттар" – ара балауызына қойылатын талаптарды белгілейді. 7. МЕМСТ 31761-2012 "Прополис. Техникалық шарттар" – прополиске қойылатын талаптарды белгілейді. 8. МЕМСТ 33912-2016 "Гүл тозаңы. Техникалық шарттар" – гүл тозаңы мен ара нанына (пергаға) қойылатын талаптарды белгілейді. 9. МЕМСТ 33913-2016 "Аналық ара сүті. Техникалық шарттар" – аналық ара сүтіне қойылатын талаптарды белгілейді. 10. МЕМСТ 33914-2016 "Трутень дернәсілдерінің гомогенаты. Техникалық шарттар" – трутень дернәсілдерінің гомогенатына қойылатын талаптарды белгілейді. 11. МЕМСТ 33915-2016 "Ара уы. Техникалық шарттар" – ара уын алу және сақтау жөніндегі талаптарды белгілейді. 12. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – тағамдық мақсаттағы Балара шаруашылығының барлық өнімдеріне қолданылады.		
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	5	Балара өсіруші-селекционер	
10. Кәсіптің карточкасы "Балара өсіруші":			
Топ коды:	6123-0		
Қызмет атауының коды:	6123-0-002		
Кәсіп атауы:	Балара өсіруші		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы "Жұмысшылардың жұмыстар мен кәсіптердің бірыңғай тарифтікбіліктілік анықтамалығын бекіту туралы" (64 шығарылым) 100. Балара өсіруші. 1. Параграф. Балара өсіруші, 3разряд. 2. Параграф. Балара өсіруші, 4разряд. 3. Параграф. Балара өсіруші, 5разряд.		
	Білім деңгейі:	Мамандық:	

Кәсіптік білім деңгейі:	ТжКБ (орта деңгейдегі маман)	Балара өсіруші	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Балара өсіруші, 3разряд Омартада көмекші немесе кіші омарташы ретінде кемінде 6 ай жұмыс тәжірибесі. Көмекші және көмекші тапсырмаларға қатысу: колонияларды күту, қысқа дайындау, өнімді қарапайым өңдеу. Балара өсіруші, 4разряд Тауарлы және тозаңдандыру омарталарында 1-2 жыл өз бетінше жұмыс тәжірибесі. Негізгі операцияларды орындау: тексеру, колонияларды тасымалдау және біріктіру, өнімді өндіру және аурумен күресу . Балара өсіруші, 5разряд Омарталарды өсіру және өсіру бойынша кемінде 3 жыл жұмыс тәжірибесі. Күрделі операцияларды орындау: аналықтарды өсіру және енгізу, ядролар мен бумаларды қалыптастыру, мамандандырылған өнімдерді алу		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	Әуесқой омарташы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Балара шаруашылығы өнімдерін өндіру және тозаңдандыру үшін бал араларын пайдалану бойынша жұмыстарды жүргізу		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Балара шаруашылығы жұмыстарын жүргізу 2. Балара шаруашылығы және күтім жұмыстары. 3. Балара шаруашылығы өнімдерін өндіру, сондай-ақ энтомофильді өсімдіктерді тозаңдандыру үшін аралар ұяларын пайдалану	
	Қосымша еңбек функциялары:		
		3-деңгейге арналған машықтар: 1. Азық-түлік қорын толықтыру. 2. Ұяларды кеңейту және азайту. 3. Сынақ ұяларын орнату. 4. Азық-түлік қорларының сапасын анықтау. 5. Қыстауға арналған ұяларды жинау. 6. Әртүрлі жағдайларда ұяларды тексеру. 7. Ұяларды оқшаулау. 8. Ұяны таза ұяға ауыстыру. 9. Тексеру кезінде жабдықты пайдалану. 10. Қорғаныс киімін және жеке қорғаныс құралдарын пайдалану.	

1-еңбек функциясы: Балара шаруашылығы жұмыстарын жүргізу	1-дағды: Бал араларының жағдайын бақылау, ревизиялар мен тексерулер жүргізу, колонияларды ұстау, бал балансын жасау, қыстауға дайындық және қыстауды ұйымдастыру.	4-деңгейге арналған машықтар: 1. Көктемгі тексеруді жүргізу. 2. Ұялардың сапасын, аналықтың және балапандардың болуын тексеру. 3. Бал балансын жасау. 4. Ұяларды біріктіру. 5. Ұя кіреберісінің енін реттеу. 6. Ұядағы аралар санын көбейту. 7. Қыстауға дайындық ретінде азық-түлік қорын бағалау және толықтыру. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Жаңа ұяларды жасанды түрде қалыптастыру. 2. Жеткізу үшін ара пакеттерін жасаңыз. 3. Бал жинау және тозаңдандыру үшін балара пайдалану. 4. Жазбаларды жүргізу. 5. Цифрлық технологияларды, электрондық құжат айналымын және ауыл шаруашылығы техникасын мониторингтеу жүйелерін қолдану. 3-деңгейге арналған білімдер: 1. Ара ұясының құрамы, аналық баларан, жұмысшы баларан және дрондардың рөлі. 2. Ұяның жыл бойы тіршілігі. 3. Ұялар мен жабдықтарға қойылатын талаптар. 4. Құралдарды пайдалану ережелері. 5. Қыстайтын ұялардан балара шығару техникасы. 6. Санитарлық-гигиеналық талаптар. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Баларан биологиясы, олардың жемінің құрамы. 2. Күшті ұяларды сақтау әдістері. 3. Негізгі бал өсімдіктері және бал ағынының түрлері. 4. Дақылдарды тозаңдандыру үшін балара пайдалану. 5. Ұяларды кеңейту әдістері. 6. Стандартты ұяларда күтім жасау әдістері. 7. Омарталарды тасымалдау әдістері. 8. Аналық араны өсіру және ауыстыру әдістері. 9. Қысқы маусымға дайындық. 10. Балдың құрамы мен қасиеттері. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Асылдандыру негіздері. 2. Дернәсілдердің даму шарттары және азықтандыру режимі.	

		3. Құнарлы және құнарсыз аналық баларан сипаттамалары. 4. Аналық араны өсіру әдістері мен әдістері. 5. Аналық балара енгізу ережелері. 6. Ядро түзу әдістері. 7. Ұрпақ және ересек баларан аурулары. 8. Баларан пестицидтермен улануы. 9. Ауруларды бақылау шаралары. 10. Сүт, у, тозаң, прополис алу және сақтау әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді.
	2-дағды: Аурулар мен зиянкестермен күрес, пестицидтермен уланудың алдын алу, ұрлық пен жайылымның алдын алу	3-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара ұялары мен жабдықтарын зарарсыздандыру. 2. Аурулар мен зиянкестердің алдын алу шараларын жүргізу. 3. Шаққан кезде алғашқы көмек көрсету. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Аурулар мен зиянкестерге қарсы күрес жүргізу. 2. Өңделген жерлерде баларан ұшуын шектеу мерзімін анықтау. 3. Пестицидтердің зақымдануын анықтау. 4. Пестицидтердің теріс әсерін азайту. 5. Ұрлық пен үйірдің көбеюінің алдын алу әдістерін қолдану. 5-деңгейге арналған машықтар 1. Ауру колонияларды анықтау және сынаққа үлгілерді дайындау. 2. Алдын алу шараларының жазбаларын жүргізу. 3-деңгейге арналған білімдер: 1. Баларан негізгі аурулары мен зиянкестері және олардың белгілері. 2. Шаққан кезде алғашқы көмек. 3. Жеке гигиена ережелері мен санитарлық талаптар. 4. Жеке қорғаныс құралдары және оларды пайдалану ережелері. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Аурулар мен зиянкестердің алдын алу және бақылау процедуралары. 2. Аралар үшін пестицидтердің қауіптілік кластары. 3. Пестицидтермен уланудың алдын алу және бақылау процедуралары. 4. Балара шаруашылығына қойылатын еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау талаптары.

		5-деңгейге арналған білімдер: 1. Ұрпақ және ересек ара аурулары. 2. Баларан пестицидтермен улануы. 3. Ауруларды бақылау шаралары. 4. Ауруларды диагностикалаудың заманауи әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	1-дағды: Жаңа ара ұяларын алу (колонияларды құру, колонияларды бөлу, аналық және аталық колонияларды дайындау, дернәсілдерді алу, балапан колонияларын дайындау).	3-деңгейге арналған машықтар: 1. Баларан бір бөлігін және ұрпақтары бар ұяларды бөлу арқылы колониялар құрыңыз. 2. Бөлу арқылы жаңа колониялар құрыңыз. 3. Аналық және аталық колонияларды құрыңыз. 4. Қарапайым әдістерді қолдана отырып, бір жастағы дернәсілдерді алыңыз. 5. Негізгі әдістерді қолдана отырып, мейірбике колонияларын құрыңыз. 6. Қорғаныш киімдері мен жабдықтарын пайдаланыңыз. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Заманауи жабдықтарды қолдана отырып, дернәсілдерді ауыстырмай алыңыз. 2. Егу жақтауларын жасаңыз. 3. Егу дернәсілдерін алыңыз. 4. Егу жақтауларын мейірбике колонияларына орналастырыңыз. 5. Дернәсілдердің қабылдануын тексеріңіз. 6. Мейірбике колонияларын тамақтандырыңыз. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Ұрғақ аналықтарды алу үшін нуклеотидтерді жасаңыз. 2. Жетілген аналық жасушаларды жинау уақытын анықтаңыз. 3. Аналық жасушаларды түгендеу және жою жүргізіңіз. 4. Жетілген аналық жасушаларды алып тастап, оларды нуклеотидтерге таратыңыз. 5. Нуклеотидтерді аралармен толтырыңыз. 6. Нуктарға күтім жасау және олардың беріктігін бағалау. 3-деңгейге арналған білім: 1. Бөлу және бөлу арқылы жаңа колонияларды құру тәртібі. 2. Бір жастағы дернәсілдерді алу тәртібі.

2-еңбек функциясы: Б а л а р а шаруашылығы және күтім жұмыстары.		3. Жеке гигиена ережелері және санитарлық талаптар. 4. Жеке қорғаныс құралдары және оны пайдалану ережелері. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Дернәсілдерді ауыстырмай алу ерекшеліктері. 2. Дернәсілдерді қабылдау үшін медбикелік колонияны дайындау әдістері. 3. Егу жақтауының құрылымы және оны жасау тәртібі. 4. Дернәсілдерді егу әдістері. 5. Егу жақтауларын орналастыру ережелері. 6. Дернәсілдерді қабылдауға тексеру тәртібі. 7. Медбикелік колонияны тамақтандыру ережелері. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Жетілген аналық жасушаларды таңдау тәртібі. 2. Нуктарды жобалау және оларды жасау тәртібі. 3. Нукты аралармен толтыру және аналық жасушаларды тарату тәртібі. 4. Нуктарға күтім жасау ережелері. 5. Аналықтарды жұмыртқа өндіруге тексеру тәртібі. 6. Аналықтарды енгізу әдістері. 7. Жабдықтар мен құралдарды пайдалану ережелері. 8. Еңбек қауіпсіздігі талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
		Машықтар:
		3-деңгейге арналған машықтар: 1. Араларға күтім жасағанда арнайы жабдықтар мен құралдарды пайдаланыңыз. 2. Қорғаныш киімдері мен қауіпсіздік құралдарын киіңіз. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Аналықтардың жұмыртқа өндіруін тексеріңіз. 2. Аналықтардың және дрондардың жұптасуын бақылаңыз. 3. Қауіпсіз әдістерді қолдана отырып, аналықтарды енгізіңіз. 4. Аналықтарды белгілеңіз. 5. Аналықтарды тасымалдауға арналған торларды толтырыңыз.

	2-дағды: Өсімдікке қабілетті аналықтарды алу, аналықтарды енгізу, аралар жиынтығын қалыптастыру.	5-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара пакеттерін жасау (тарақты және тарақсыз). 2. Аналықтарды және пакеттерді тасымалдауды ұйымдастырыңыз.
		Білімдер:
		3-деңгей бойынша білімдер: 1. Шаққан кездегі алғашқы медициналық көмек көрсету ережелері. 2. Жұмысшыларға қойылатын санитарлық талаптар. 4-деңгей бойынша білімдер: 1. Аналықтарды жұмыртқа өндіруге тексеру тәртібі. 2. Аналықтарды енгізу әдістері. 3. Аналықтарды белгілеу ережелері. 4. Аналықтарды тасымалдау ережелері. 5-деңгей бойынша білімдер: 1. Ара пакеттерін қалыптастыру әдістері. 2. Аналықтарды және пакеттерді тасымалдаудың заманауи технологиялары. 3. Балара өсіру және тасымалдау үшін еңбек қауіпсіздігі мен гигиенасы талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар:
		3-деңгейге арналған машықтар: 1. Балдың пісіп-жетілуін анықтау. 2. Балара ұяшықтардан алу. 3. Ұяшықтардың бетінен балауыз қақпақтарын алу. 4. Жақтауларды таңдау және дайындау үшін жабдықты пайдалану. 5. Ұяшықтардан балды алу. 6. Балдан қоспаларды алу. 7. Қорғаныс киімдері мен жабдықтарын пайдалану. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Балды алу және тазарту үшін жабдықты пайдалану. 2. Балдың қасиеттерін жақсарту үшін балды араластыру. 3. Органолептикалық сипаттамаларына негізделген өнім сапасын анықтау. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Өнім сапасын бақылауды ұйымдастыру .
	1-дағды: Бал ұяларын таңдау, бал айдауға дайындау, қақпағын ашу, айдау, тазалау	

3-еңбек функциясы: Б а л а р а шаруашылығы өнімдерін өндіру және энтомофилді өсімдіктерді тозаңдандыру үшін ара ұяларын пайдалану бойынша жұмыстарды жүргізу.	және араластыру, бастапқы сапасын анықтау.	2. Балды өңдеу операцияларының жазбаларын жүргізу.
		Білімдер:
		3-деңгейге арналған білімдер: 1. Піскен балдың белгілері. 2. Балара ұялардан алу әдістері. 3. Балды экстракциялау үшін дайындау технологиясы. 4. Балауыз қақпақтарын алу әдістері. 5. Жабдықты пайдалану ережелері. 6. Балды экстракциялау әдістері. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Балды тазарту әдістері мен процедуралары. 2. Балды араластыру ережелері. 3. Органолептикалық сапа көрсеткіштері. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Бал сапасына қойылатын нормативтік талаптар. 2. Сапа мен қауіпсіздікті сақтау процедуралары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
	2-дағды: Балауыз шикізатын өңдеу, прополис жинау, тозаң жинау, ара нанын өндіру.	Машықтар:
		3-деңгейге арналған машықтар: 1. Балауыз шикізатын өңдеу. 2. Балауызды тазалау және тазарту. 3. Рамалар мен ұялардан прополис жинау. 4. Тозаң тұзақтарын орнату. 5. Тозаң түйіршіктерін жинау, тазалау және кептіру. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара наны бар рамаларды жинау жиілігін анықтау. 2. Ара наны бар рамаларды жинау. 3. Ара наны шикізатын өңдеуге дайындау . 4. Ара нанын тазалау және кептіру. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара нанын өңдеуге арналған жабдықты пайдалану. 2. Ара наны сапасын бақылауды ұйымдастыру.
		Білімдер:
		3-деңгейге арналған білімдер: 1. Балауызды алу технологиялары. 2. Балауызды өңдеу жабдықтары. 3. Прополис жинау технологиясы. 4. Тозаңды жинау және кептіру технологиясы.

		4-деңгейге арналған білімдер: 1. Ара наны бар жақтауларды таңдау ережелері. 2. Ара нанын өндіру технологиясы. 3. Ара нанын өндіру жабдықтары. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Ара нанын сақтау шарттарына қойылатын талаптар. 2. Өнім сапасына қойылатын нормативтік талаптар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	3-дағды: Корольдік желе, дрон гомогенаты, ара уы және балауыз көбелегі өнімдерін алу.	Машықтар: 3-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара желесін өндіруге арналған колонияларды дайындау. 2. Гомогенатты өндіруге арналған колонияларды дайындау. 3. Дрон ұрғашылары бар жақтауларды таңдау. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Егу жақтауларын дайындау және оларды орналастыру. 2. Егу жақтауларын таңдау. 3. Аналық жасушалардан дернәсілдерді алу. 4. Ара желесін қолмен немесе жабдықпен жинау. 5. Дрон гомогенатын пресстеу. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Ара уын алу. 2. Балауыз көбелектерін өсіру және олардың қалдықтарын алу.
		Білімдер: 3-деңгейге арналған білімдер: 1. Егу рамаларын дайындау және таңдау әдістері. 2. Дернәсілдерді жою әдістері. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Король желесін жинау технологиясы. 2. Дрон гомогенатын өндіру технологиясы. 3. Король желесін жинауға арналған құралдар мен жабдықтар. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Ара уын өндіру технологиясы. 2. Балауыз көбелектерін өсіру технологиясы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

	4-дағды: Балара шаруашылығы өнімдерін сақтау және қаптау.	Машықтар: 3-деңгейге арналған машықтар: 1. Өнімдерге арналған контейнерлерді таңдау. 2. Бөтелкеге құюға арналған контейнерлерді дайындау. 3. Контейнерлерді қолмен толтыру және тығыздау. 4. Өнімдерді сақтау үшін жағдайлар жасау. 4-деңгейге арналған машықтар: 1. Толтыру және тығыздау жабдықтарын пайдалану. 2. Органолептикалық қасиеттеріне негізделген өнім сапасын анықтау. 5-деңгейге арналған машықтар: 1. Өнімді сақтауды нормативтік талаптарға сәйкес ұйымдастыру. 2. Сақтау және орау операцияларының жазбаларын жүргізу.
		Білімдер: 3-деңгейге арналған білімдер: 1. Ыдысты дайындау ережелері. 2. Өнімді сақтау талаптары. 3. Өнімнің бұзылу белгілері. 4. Жеке гигиена және санитарлық талаптар. 5. Жеке қорғаныс құралдары. 4-деңгейге арналған білімдер: 1. Органолептикалық сапа көрсеткіштері. 2. Өнімді қаптау және сақтау әдістері. 5-деңгейге арналған білімдер: 1. Өнім сапасына қойылатын нормативтік талаптар. 2. Сапа мен қауіпсіздікті сақтау рәсімдері. 3. Еңбек қауіпсіздігі мен гигиенасы талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Еңбекқорлық Байқағыштық Зейін Жақсы визуалды есте сақтау Аралармен жұмыс істеу кезінде батылдық	
	1. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – балға, ара нанына (пергаға), аналық сүтке және Балара шаруашылығының басқа да өнімдеріне қойылатын талаптарды белгілейді.	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	2. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – Балара шаруашылығы өнімдерін таңбалау қағидаларын белгілейді. 3. КО ТР 029/2012 "Тағамдық қоспалардың, хош иістендіргіштердің және технологиялық қосалқы құралдардың қауіпсіздік талаптары" – Балара шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу кезінде қолданылатын технологиялық құралдарға қолданылады. 4. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – омартада қолданылатын дезинфекциялау құралдары мен препараттардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 5. МЕМСТ 19792-2017 "Табиғи бал. Техникалық шарттар" – балдың сапасы мен қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. МЕМСТ 28887-90 "Ара балауызы. Техникалық шарттар" – ара балауызына қойылатын талаптарды белгілейді. 7. МЕМСТ 31761-2012 "Прополис. Техникалық шарттар" – прополиске қойылатын талаптарды белгілейді. 8. МЕМСТ 33912-2016 "Гүл тозаңы. Техникалық шарттар" – гүл тозаңы мен ара нанына (пергаға) қойылатын талаптарды белгілейді. 9. МЕМСТ 33913-2016 "Аналық ара сүті. Техникалық шарттар" – аналық ара сүтіне қойылатын талаптарды белгілейді. 10. МЕМСТ 33914-2016 "Трутень дернәсілдерінің гомогенаты. Техникалық шарттар" – трутень дернәсілдерінің гомогенатына қойылатын талаптарды белгілейді. 11. МЕМСТ 33915-2016 "Ара уы. Техникалық шарттар" – ара уын алу және сақтау жөніндегі талаптарды белгілейді. 12. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – тағамдық мақсаттағы Балара шаруашылығының барлық өнімдеріне қолданылады.	
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	5	Балара өсіруші
	5	Балара шаруашылығы өнімдерін өндіру және қайта өңдеу жөніндегі технолог
11. Кәсіптің карточкасы "Зоотехник (Балара шаруашылығы бойынша)":		
Топ коды:	3142-0	
Қызмет атауының коды:	3142-0-007	
Кәсіп атауы:	Зоотехник (Балара шаруашылығы бойынша)	
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	5	
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:		
	"Ауыл және балық шаруашылығы ұйымдарының басшылары мен мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307	

БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	бұйрығы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 22 тамызда № 19280 болып тіркелді 2 тарау. Ауыл және балық шаруашылығы ұйымдарының басшылары мен мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары. 1 бөлім. Басшылардың лауазымдары. Параграф 15. Зоотехник		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	I санатты Балара шаруашылығы бойынша Зоотехник: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор): мал шаруашылығы, ветеринария, биологиялық және сабақтас ғылымдар, экология, және II санатты зоотехник лауазымында кемінде 3 жыл жұмыс өтілі. II санаттағы Балара шаруашылығы бойынша Зоотехник: мал шаруашылығы, ветеринария, биологиялық және сабақтас ғылымдар, экология бағыттары бойынша жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) және санаты жоқ зоотехник лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 3 жыл, не техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) "зоотехния" мамандығы бойынша білімі және санаты жоқ зоотехник лауазымындағы жұмыс өтілі кемінде 5 жыл. Санаты жоқ Балара шаруашылығы бойынша Зоотехник: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор): мал шаруашылығы, ветеринария, биологиялық және сабақтас ғылымдар, экология немесе техникалық және кәсіптік білім "зоотехния" мамандығы бойынша жұмыс өтіліне талаптар қойылмайды.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:			
Қызметтің негізгі мақсаты:	Балара шаруашылығындағы селекциялық-асыл тұқымды жұмыс бал арасының тұқымдары мен популяцияларының генофондын сақтауды, жаңа тұқымдарды, түрлерді, тұқымдарды жетілдіру мен өсіруді, сондай-ақ аналық балара өсіруді көздейді		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Омарта шаруашылығын ұйымдастыру, омарта 2. Балара шаруашылығы технологиясының элементтерін әзірлеу және өнімдер өндіру	
	Қосымша еңбек функциялары:		
		Машықтар:	

	1-дағды: Омарта алаңын таңдау және ұйымдастыру	1. Орынды таңдау кезінде геоцифрлік жүйелерді пайдалану. 2. Азық-түлік базасының әлеуетін анықтаңыз. 3. Омартаның орналасуын болдырмайтын факторларды анықтаңыз. 4. Антропогендік жүктеме деңгейін бағалау. 5. Омарта ғимараттары мен ара ұяларын орналастырудың жоспарын сызбасын анықтаңыз. 6. Өнімді жаз радиусындағы өсімдіктердің түрлік құрамын анықтаңыз. 7. Өсімдіктердің Гүлдену күнтізбесін жасаңыз. 8. Ауданның бал қорын есептеңіз. 9. Аумақ үшін отбасылардың санын есептеңіз. 10. Азық базасын жақсарту бойынша іс-шаралар әзірлеу. 11. Омартаны тасымалдау мерзімдері мен орындарын анықтаңыз.
		Білімдер:
		1. Геоцифрлік ақпараттық жүйелермен жұмыс істеу ережелері. 2. Омарта орындарына қойылатын нормативтік құқықтық актілердің талаптары. 3. Аралар мен олардың өнімдеріне әсер ететін антропогендік қызмет түрлері. 4. Омарта аумағын ұйымдастыру ережелері. 5. Табиғи өсетін және егілетін бал өсімдіктері және олардың гүлдену кезеңдері. 6. Өсімдіктердің нектар және бал өнімділігі. 7. Ауданның бал қорын есептеу әдістері. 8. Ара колонияларының санын есептеу әдістері. 9. Жем-шөп базасын жақсарту әдістері. 10. Омарта тасымалдау жоспарын әзірлеу принциптері. 11. Ауыл шаруашылығы дақылдарын тозаңдандыруға арналған колониялар саны. 12. Жылыжайларға ұяларды орналастыру ережелері. 13. Жылыжайда көкөніс дақылдарын тозаңдандыруға арналған ұялар саны.

1-еңбек функциясы: Омарта шаруашылығын ұйымдастыру, омарта	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Жабдықтар мен ара тұқымдарын таңдау	Машықтар: 1. Жабдықтардың, техникалық ресурстардың, инвентаризацияның және құралдардың түрлері мен мөлшерін анықтаңыз. 2. Табиғи және климаттық жағдайларға қолайлы ара тұқымын таңдаңыз. Білімдер: 1. Жабдық түрлері, техникалық құралдар, инвентаризация және құралдар. 2. Қажетті жабдық мөлшерін анықтау принциптері. 3. Ара тұқымдары және олардың сипаттамалары. 4. Балара шаруашылығы өнімдерінің түрлері және оларға нарықтық сұраныс.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	3-дағды: Аналықтарды отбасыларға отырғызуды ұйымдастыру	Машықтар:
		1. Омарта тасымалдау жиілігін анықтаңыз. 2. Жылыжайларға ұяшықтарды орналастыру тәртібін анықтаңыз. 3. Балара шаруашылығы өнімдерінің нарығына талдау жүргізіңіз.
		Білімдер:
		1. Ауданның бал қорының мөлшерін есептеу әдістері. 2. Колониялар санын есептеу әдістері. 3. Дақылдардың тозаңдануы үшін қажетті колониялар саны. 4. Жылыжайларға ұяшықтарды орналастыру ережелері. 5. Жылыжайда көкөніс дақылдарын тозаңдану үшін қажетті ұялар саны.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	4-дағды:	Машықтар: 1. Омарта шаруашылығына ветеринариялық-санитариялық паспорт алу үшін материалдар мен құжаттарды дайындау. 2. Бақылау және есепке алу ақпараттық жүйелеріне деректерді енгізу. 3. Тұқым шаруашылығында қолданылатын заманауи цифрлық технологиялар мен цифрлік жүйелер. Білімдер:

	Ветеринариялық-санитариялық тіркеу және бақылау	1. Омарта шаруашылығына ветеринариялық-санитариялық паспорт алу және жүргізу тәртібі. 2. Ветеринариялық қадағалаудың бақылау және есепке алу цифрлік жүйелері. 3. Міндеттерді орындау кезіндегі еңбекті қорғау және қауіпсіздік талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы:	1-дағды: Ара ұяларын ұстау технологиясын әзірлеу	Машықтар: 1. Арнайы электрондық цифрлік ресурстарды пайдалану. 2. Әртүрлі Балара шаруашылығы технологияларының артықшылықтары мен кемшіліктерін талдау. 3. Азық түрлерін, азықтандыру мөлшерін және әдістерін анықтау. 4. Ара ұяларын тексеру жиілігін және бақыланатын параметрлерді анықтау. Білімдер: 1. Интервенцияларды әзірлеуге арналған электрондық цифрлік ресурстар. 2. Балара шаруашылығы технологияларының артықшылықтары мен кемшіліктері. 3. Азық түрлері, азықтандыру мөлшерін және әдістері. 4. Тексеру жиілігі және бақыланатын параметрлер.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Балара кешенді бағалау	Машықтар: 1. Дезинфекция, дезинсекция, декаризация және дератизация әдістері мен жиілігін анықтаңыз. 2. Аурулардың алдын алу жоспарын жасаңыз. 3. Ара карантині шараларын енгізіңіз. 4. Ара зиянкестері мен ауруларын анықтаңыз. 5. Зиянкестер мен аурулар анықталған кездегі іс-қимыл жоспарын анықтаңыз. Білімдер: 1. Дезинфекция және алдын алу бойынша ветеринариялық ережелер. 2. Балара карантиндеу әдістері. 3. Баларың негізгі зиянкестері мен аурулары. 4. Омартадағы ауруларды анықтау процедуралары.

Б а л а р а шаруашылығы технологиясының элементтерін әзірлеу және өнімдер өндіру	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	3-дағды: Аралардағы улану мен мінез-құлық бұзылыстарының алдын алу шараларын әзірлеу	Машықтар: 1. Жемшөп алқаптарын пестицидтермен өңдеу тәртібін анықтаңыз. 2. Баларан пестицидтермен улануымен күресу тәртібін анықтаңыз. 3. Баларан ұшуын, ара ұрлығын және үйірленуін болдырмау шараларын анықтаңыз. Білімдер: 1. Пестицидтердің қауіптілік кластары және олардың араларға әсері. 2. Аралармен улану процедуралары. 3. Қашып кетудің, ұрлықтың және үйірленудің алдын алу әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	4-дағды: Б а л а р а шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясын әзірлеу және тиімділікті бағалау	Машықтар: 1. Өндірістік іс-шаралар жиынтығын анықтау. 2. Тиімділікті бағалау үшін параметрлер мен есептеу әдістерін таңдау. 3. Технология тиімділігін арттырудың перспективалы бағыттарын анықтау. 4. Ауыл шаруашылығы техникасын дайындау және пайдалану бойынша мердігерлердің жұмысын сандық мониторинг және басқару технологияларын қолдана отырып жоспарлау. 5. Ауыл шаруашылығы техникасын пайдалануға берген кезде сандық платформаларды, бағдарламалық жасақтаманы және мониторинг жүйелерін пайдалану. Білімдер: 1. Техникалық қызмет көрсету және өндіріс технологияларының тиімділігін бағалау әдістері. 2. Өнімді сату тиімділігін есептеу параметрлері. 3. Технология тиімділігін арттырудың перспективалы бағыттары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Еңбекқорлық Байқағыштық Зейін Жақсы визуалды есте сақтау Аралармен жұмыс істеу кезінде батылдық	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – балға, ара нанына (пергаға), аналық сүтке және Балара шаруашылығының басқа да өнімдеріне қойылатын талаптарды белгілейді. 2. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері" – Балара шаруашылығы өнімдерін таңбалау қағидаларын белгілейді. 3. КО ТР 029/2012 "Тағамдық қоспалардың, хош иістендіргіштердің және технологиялық қосалқы құралдардың қауіпсіздік талаптары" – Балара шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу кезінде қолданылатын технологиялық құралдарға қолданылады. 4. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімнің қауіпсіздігі туралы" – омартада қолданылатын дезинфекциялау құралдары мен препараттардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 5. МЕМСТ 19792-2017 "Табиғи бал. Техникалық шарттар" – балдың сапасы мен қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейді. 6. МЕМСТ 28887-90 "Ара балауызы. Техникалық шарттар" – ара балауызына қойылатын талаптарды белгілейді. 7. МЕМСТ 31761-2012 "Прополис. Техникалық шарттар" – прополиске қойылатын талаптарды белгілейді. 8. МЕМСТ 33912-2016 "Гүл тозаңы. Техникалық шарттар" – гүл тозаңы мен ара нанына (пергаға) қойылатын талаптарды белгілейді. 9. МЕМСТ 33913-2016 "Аналық ара сүті. Техникалық шарттар" – аналық ара сүтіне қойылатын талаптарды белгілейді. 10. МЕМСТ 33914-2016 "Трутень дернәсілдерінің гомогенаты. Техникалық шарттар" – трутень дернәсілдерінің гомогенатына қойылатын талаптарды белгілейді. 11. МЕМСТ 33915-2016 "Ара уы. Техникалық шарттар" – ара уын алу және сақтау жөніндегі талаптарды белгілейді. 12. СТ РК ISO 22000:2019 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері" – тағамдық мақсаттағы Балара шаруашылығының барлық өнімдеріне қолданылады.	

СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	6	Балара өсіруші - агроном
	6	Балара өсіруші - ветеринар

12. Кәсіптің карточкасы Бас зоотехник (Балара шаруашылығы бойынша)":	
Топ коды:	1310-1
Қызмет атауының коды:	1310-1-011
Кәсіп атауы:	Бас зоотехник (Балара шаруашылығы бойынша)
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	8
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:	

БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 "Ауыл шаруашылығы және балық шаруашылығы ұйымдарының басшылары мен мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" бұйрығы. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2019 жылғы 22 тамызда № 19280 тіркелді 2-тарау. Ауыл шаруашылығы және балық шаруашылығы ұйымдарының басшылары мен мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамалары. 1-бөлім. Басшылық лауазымдар. 12-параграф. Бас зоотехник		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Мамандық: Тағам өндірісінің технологиясы	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Мал шаруашылығы және/немесе ветеринария, балық шаруашылығы, қоршаған орта (экология), биология және онымен байланысты ғылымдар салаларында жоғары білім (және/немесе тиісті сала бойынша бакалавр, магистр, PhD, докторантура) және кәсіби қызметтің тиісті саласында кемінде 5 жыл жұмыс тәжірибесі.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	6123-0-002 - Балара өсіруші		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Селекциялық-асыл тұқымдық жұмысты ұйымдастыру, Балара шаруашылығында асыл тұқымды өнімді (материалды) өсірумен және өткізумен айналысатын шаруашылықтарды сүйемелдеу.		
Еңбек функцияларының сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Балара шаруашылығындағы асылдандыру жұмыстарын ұйымдастыру 2. Асыл тұқымды жұмыстарды есепке алу және енгізу	
	Қосымша еңбек функциялары:		
		Машықтар: 1. Селекциялық асылдандыру жұмыстарын жүргізу мерзімдерін, әдістері мен тәртібін айқындау. 2. Асыл тұқымды омартада селекциялық асылдандыру жұмысының жоспарын әзірлеу. 3. Ара ұяларының экономикалық пайдалы белгілерін анықтаңыз. 4. Ара ұяларын бағалау. 5. Асыл тұқымды топты көбейту үшін бөліңіз.	

1-еңбек функциясы: Балара шаруашылығындағы асылдандыру жұмыстарын ұйымдастыру	1-дағды: Асыл тұқымды жұмыс жоспарын әзірлеу және асыл тұқымдарды топқа бөлу	6. Аналық пен аталықты ұялардан бөлектеу. 7. Ең жақсы ұяларды ұрпақ бойынша тексеру.
		Білімдер:
		1. Тұқым, тұқымдық топ және Ара тұқымдары туралы түсініктер. 2. Бал аралары генетикасының негізгі ережелері. 3. Экономикалық пайдалы белгілерді анықтау әдістері. 4. Бағалау жүргізу әдістемесі. 5. Асыл тұқымды топты бөлу принциптері. 6. Ұрпақтардың сапасы бойынша аналықтарды бағалау әдістері. 7. Ана мен әке отбасыларын бөлу ережелері. 8. Ұяларды ұрпақ бойынша тексеру әдістемесі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Патшайымдар мен дрондарды алуды және ауыстыруды ұйымдастыру	Машықтар: 1. Аналықтарды аспаптық ұрықтандыруды жүзеге асырыңыз. 2. Жатырды белгілеу. 3. Патшайымдар мен дрондарды шығару шарттарын анықтаңыз. 4. Аналықтарды жоспарлы және жоспардан тыс ауыстыру үшін отбасыларды анықтаңыз. 5. Жатырды ауыстыру әдістерін анықтаңыз. 6. Рулық топты жаңартудың жиілігі мен ауқымын анықтаңыз.
		Білімдер: 1. Аналықтарды аспаптық ұрықтандыру әдісі. 2. Халықаралық стандарт бойынша патшайымдардың түс нөмірленуі. 3. Патшайымдарды шығару және дрондарды өсіру үшін оңтайлы жағдайлар. 4. Жатырды ауыстыру үшін отбасыларды анықтау ережелері. 5. Омартадағы асыл тұқымды материалды ауыстыру тәртібі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар:

2-еңбек функциясы: Асыл тұқымды жұмыстарды есепке алу және енгізу	1-дағды: Бастапқы құжаттаманы және бухгалтерлік есепті жүргізу	1. Есепке алу үшін электрондық цифрлік ресурстарды пайдалану. 2. Ара колониясы мен аналық баларан жазбаларын орнату. 3. Цифрлық технологияларды, электрондық құжат айналымын және ауыл шаруашылығы техникасын мониторингтеу жүйелерін қолдану.
		Білімдер: 1. Асылдандыру жазбаларын жүргізу ережелері. 2. Міндеттерді орындау кезіндегі еңбекті қорғау және қауіпсіздік талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Ұяларды бағалау және ұрпақтарын тексеру	Машықтар: 1. Ең үздік тұқымдастарды ұрпақтарына (құнды генотипіне) қарай іріктеуден өткізу. 2. Асыл тұқымды топты анықтау үшін бағалау нәтижелерін бағалау. 3. Аналықтарды негізін қалаушы ретінде іріктеу кезінде ара ұяларының өнімділік көрсеткіштерін салыстыру.
		Білімдер: 1. Ұрпақтарды ұяларда скринингтеу әдістемесі. 2. Аналық баларан генотипі мен фенотипін бағалау принциптері. 3. Әрі қарай өсіру үшін ұяларды таңдау критерийлері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Еңбекқорлық Байқағыштық Зейін Аралармен жұмыс істеу кезінде батылдық Цифрлық сауаттылық Цифрлық технологияларды меңгеруге және қолдануға дайындық.	
	1. КО ТР 021/2011 "Азықтүлік өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" – бал, балтозаң, аналық сүт және Балара шаруашылығының басқа өнімдеріне қойылатын талаптар. 2. КО ТР 022/2011 "Азықтүлік өнімдерін таңбалау туралы" – Балара шаруашылығы өнімдерін таңбалау ережелері. 3. КО ТР 029/2012 "Азықтүлік қоспаларының, хош иістендіргіштердің және технологиялық қосалқы құралдардың қауіпсіздігі туралы" – қайта өңдеу құралдарына қолданылатын талаптар.	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	4. КО ТР 041/2017 "Химиялық өнімдердің қауіпсіздігі туралы" – Балара шаруашылығында қолданылатын дезинфекциялық құралдар мен препараттарды қамтиды. 5. МЕМСТ 197922017 "Табиғи бал. Техникалық шарттар" – балдың сапасы мен қауіпсіздігіне қойылатын талаптар. 6. МЕМСТ 2888790 "Ара балауызы. Техникалық шарттар" – балауызға арналған стандарттар. 7. МЕМСТ 317612012 "Прополис. Техникалық шарттар" – прополиске қойылатын талаптар. 8. МЕМСТ 339122016 "Гүл тозаңы. Техникалық шарттар" – тозаң мен балтозаңға арналған стандарттар. 9. МЕМСТ 339132016 "Ара аналық сүті. Техникалық шарттар" – аналық сүтке қойылатын талаптар. 10. МЕМСТ 339142016 "Еркек бал араның гомогенаты. Техникалық шарттар" – еркек бал араның гомогенатына арналған стандарттар. 11. МЕМСТ 339152016 "Ара уы. Техникалық шарттар" – ара уын алу және сақтау талаптары. 12. СТ ҚР ISO 22000:2019 "Азықтүлік өнімдерінің қауіпсіздігін басқару жүйелері" – тағамдық мақсаттағы барлық Балара шаруашылығы өнімдеріне қолданылады.	
СБШ шеңберінде басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	7	Ветеринар

4-тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

15. Мемлекеттік органның атауы: Қазакстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі.

16. Жоба жетекшісі: Насырханова Б.К. E-mail: b.nasyrhanova@nasec.kz, ұялы тел: +7 (771) 375 80 45.

17. Әзірлеуге қатысқан ұйымдар (кәсіпорындар): Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің "Ұлттық аграрлық ғылыми-білім беру орталығы" коммерциялық емес акционерлік қоғамы.

18. Авторлары: А.Д.Жұмағалиев - "Шығыс Қазақстан ауыл шаруашылығы тәжірибе станциясының" Балара шаруашылығы зертханасының меңгерушісі. Моб.тел.+7 7772869893; А.Б.Крупский, Қазақстан Балара өсірушілерінің салалық кеңесінің төрағасы, Алматы аймақтық әуесқой Балара өсірушілер қоғамының басқарма мүшесі.

Техникалық көмек көрсетуші: М.Б. Кенжеғұлова, ұялы тел.: +7 (775) 603 30 97, E-mail: m.kenzhegulova@nasec.kz

19. Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес: 2026 жылғы 5 мамырдағы № 176 бұйрық.

20. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган:

21. Қазақстан Республикасының "Атамекен" ұлттық кәсіпкерлер палатасы: 2026 ж. 20.04.№582.

22. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы:

23. Болжамды қайта қарау күні: 2029 жылғы 26 қазан.

2026 жылғы 6 тамыздағы
№ 301 бұйрығына 5 қосымша

"Шошқаны көбейту және өсіру" кәсіптік стандарты

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолдану аясы: "Шошқаны асылдандыру және өсіру" кәсіптік стандарты "Кәсіптік біліктілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабына сәйкес әзірленген.

Кәсіптік стандарт жұмыскерлердің кәсіптік қызметтің белгілі бір түрін жүзеге асыруы, оның ішінде белгілі бір еңбек функцияларын орындауы үшін қажетті, сондай-ақ жоғары, жоғары оқу орнынан кейінгі, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім беру бағдарламаларын әзірлеуде біліктілік деңгейлерін айқындауға арналған.

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) шошқа шаруашылығы – ет өндіру мақсатында шошқаларды өсірумен және пайдаланумен айналысатын мал шаруашылығы саласы;

2) мегежін – алғаш торайлаған шошқа;

3) өндіруші қабан – асыл тұқымды және тауарлық өсіруге арналған қабан;

4) сынақшы қабан – мегежіндердің жыныстық күйіт кезеңін анықтау үшін бөлінген қабан;

5) қысыр мегежін – енесінен айырғаннан кейін нәтижелі шағылыстыруға немесе ұрықтандыруға дейінгі кезеңдегі аналық шошқа;

6) буаздық кезеңі – мегежіннің ұрықтанғаннан торайлағанға дейінгі кезеңі;

7) торайлау – аналық шошқаның туу процесі;

8) ұя – бір аналық шошқадан шыққан торайлар;

9) торайлар – шошқалардың төлі;

10) емізу кезеңі – туғаннан енесінен айырғанға дейінгі торайларды өсіру кезеңі;

11) енесін еметін торайлар – туғаннан енесінен айырғанға дейінгі торайлар;

12) торайларды енесінен айыру – ему кезеңінің соңында торайларды енесінен бөлу;

13) енесінен айырылған торайлар – енесінен айырғаннан бастап бордақылауға немесе табынды толықтыруға берілгенге дейінгі торайлар;

14) бордақыда тұрған шошқалар –бордақылау басталғаннан аяқталғанға дейінгі шошқалар;

15) өсімді толықтыратын шошқалар – көбейту үшін таңдалған шошқалар;

16) шошқаларды азықтандыру – бұл жемшөп дайындау, рацион құру және жемшөп таратуды қамтитын технологиялық процесс;

17) шошқаларды ұстау – қора-жайлар, станок-бокс жабдықтарын, шошқаларды азықтандыруға және суаруға, қалыпты микроклиматты сақтауға, көңді жинау және шығару жабдығын қамтитын жүйе;

18) шошқа қораның микроклиматы – шошқаларды орналастыру аймағындағы ауа ортасының физикалық, химиялық және микробиологиялық жағдайының параметрлерінің жиынтығы;

19) шошқа қорасының жабдығы – шошқаларды ұстаудың қалыпты жағдайларын қамтамасыз ететін азықтандыруға, жылытуға, желдетуге, сумен жабдықтауға, кәрізге, электрмен жабдықтауға арналған станоктар мен қондырғылар;

20) информалды білім беру – білім беру ұйымдарынан және білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдардан тыс күнделікті қызмет барысында алынатын және оқыту нәтижелерін растайтын құжатты беру сүйемелденбейтін білім беру түрі;

21) формалды емес білім беру – оқыту орны, мерзімдері мен нысаны ескерілмей, білім беру қызметтерін ұсынатын ұйымдар жоспарланған, ұйымдастырған және жүзеге асыратын және оқыту нәтижелерін растаушы құжат беріле отырып жүргізілетін білім беру түрі;

22) кәсіптік кіші топ – еңбек функцияларының тұтас жиынтығымен қалыптастырылған және олардың құзыреттерін орындау үшін қажетті саланың кәсіптік тобының бір бөлігі;

23) кәсіптік топ – ортақ интеграциялық негізі бар және оларды орындау үшін еңбек функциялары мен құзыреттерінің ұқсас жиынтығын болжайтын саланың кәсіптік кіші топтарының жиынтығы;

24) біліктілік – жұмыскердің нақты еңбек функцияларын сапалы орындауға дайындық дәрежесі;

25) біліктілік деңгейі – күрделілік, еңбек әрекеттерінің стандарттылығы, жауапкершілік және дербестік параметрлері бойынша сараланатын жұмыскердің даярлық деңгейіне және құзыретіне қойылатын талаптардың жиынтығы;

26) еңбек функциясы – еңбек процесінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты әрекеттер жиынтығы;

27) кәсіптік стандарт – кәсіптік қызметтің нақты саласында біліктілік деңгейіне, құзыреттеріне, мазмұнына, сапасына және еңбек жағдайларына қойылатын талаптарды айқындайтын стандарт;

28) кәсіп – арнайы даярлық нәтижесінде алынған және білім туралы тиісті құжаттармен расталатын белгілі бір білімді, іскерлікті және практикалық дағдыларды талап ететін адамның еңбек қызметінің негізгі түрі;

29) салалық біліктілік шеңбері – салада танылатын біліктілік деңгейлерінің құрылымдық сипаттамасы;

30) ұлттық біліктілік шеңбері – салалық біліктілік шеңберлерін, кәсіптік стандарттарды әзірлеу үшін деңгейлердің, біліктіліктердің, жалпы кәсіптік құзыреттердің бірыңғай шкаласын айқындайды;

31) машықтар – қызметті жүзеге асыру және міндеттерді шешу мақсатында білімді пайдалану және құзыреттілік таныту қабілеті (логикалық, интуитивтік, шығармашылық және практикалық ойлауды пайдалану);

32) білім – оқу және жеке тәжірибесі арқылы ақпаратты меңгеру нәтижесі, оқу немесе жұмыс саласына қатысты фактілер, қағидаттар, теория мен практика жиынтығы , біліктіліктің міндетті түрде бағалануға тиіс компоненті;

33) құзыреттер – белгілі бір біліктілік деңгейіндегі кәсіптік қызметінде міндеттерді орындауды қамтамасыз ететін субъекті қызметінің сапасы;

34) тәжірибе – саналы қызмет, белгілі бір уақыт аралығында меңгерілген және тиімді пайдаланыла алатын білім және дағды.

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады:

1) ҚР – Қазақстан Республикасы;

2) БТБА – Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы;

3) БА – Біліктілік анықтамалығы;

4) ББХСС – Білім берудің халықаралық стандартты сыныптауышы;

5) КС – Кәсіптік стандарт;

6) ҰБШ – Ұлттық біліктілік шеңбері;

7) СБШ – Салалық біліктілік шеңбері.

2-тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Кәсіптік стандарттың атауы: Шошқаны көбейту және өсіру

5. Кәсіптік стандарттың коды: A01460061

6. ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету: А Ауыл, орман және балық шаруашылығы

01 Өсімдік және мал шаруашылығы, аңшылық және осы салаларда қызметтер ұсыну

01.4 Мал шаруашылығы

01.46 Шошқаларды өсіру

01.46.0 Шошқаларды өсіру

7. Кәсіптік стандарттың қысқаша сипаттамасы: Кәсіптік стандартта шошқаларды өсіру және көбейту саласына жататын 6 кәсіптің сипаттамасы берілген. Олардың қызметі қолдан ұрықтандыру, төл алу, торайларды өсіру және шошқаларды бордақылау жұмыстарымен байланысты.

Стандартта шошқаларды өсіру кезінде автоматтандыру және механикаландыру құралдарын қолдану процестері, сондай-ақ ветеринариялық және зоотехникалық іс-шараларды жүргізудің технологиялық ерекшеліктері сипатталған.

Бұдан басқа қысыр және буаз мегежіндерді, асыл тұқымды қабандарды, енесінен айырылған торайларды, табынды толықтыруға арналған жас малды және бордақылаудағы шошқаларды күтіп-бағу және ұстау бойынша жұмыстардың сипаттамасы келтірілген.

8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:

1) Шошқа өсіру кешендері мен механикаландырылған фермалардың операторы - СБШ 3-деңгейі

2) Жануарлар мен құстарды қолдан ұрықтандыру жөніндегі операторы - СБШ 4-деңгейі

3) Малдар мен құстарды жасанды ұрықтандыру жөніндегі оператор– СБШ 4-деңгейі

4) Асылдандыру ісі жөніндегі техник – СБШ 5-деңгейі

5) Зоотехник - СБШ 5-деңгейі

6) Ветеринариялық дәрігер - СБШ 6-деңгейі

3-тарау. Кәсіптер карточкалары

9. "Шошқа өсіру кешендері мен механикаландырылған фермалардың операторы" кәсіп карточкасы			
Топ коды:	8341-9		
Қызмет атауының коды:	8341-9-015		
Кәсіп атауы:	Шошқа өсіру кешендері мен механикаландырылған фермалардың операторы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы V бөлік 20-бөлім. Мал шаруашылығындағы жұмыс. 93. Шошқа өсіру кешендері мен механикаландырылған фермалардың операторы. Параграф 1-5 Шошқа өсіру кешендері мен механикаландырылған фермалардың операторы, 2-6разряд		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: негізгі орта білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
	9211-2-006 шошқа жұмысшысы 6121-3-009 шошқа өсіруші		

Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	8341-9-011 мал шаруашылығы кешендерінің және механикаландырылған фермалардың операторы	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Кешенді механикаландыру жағдайында мал шаруашылығы фермаларында буаз емес және буаз аналық шошқаларды күтіп-бағу бойынша механикаландырылған жұмыстарды жүргізу.	
Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Буаз емес және буаз аналық шошқаларды, өндіруші қабандарды, емшектен айырылған торайларды, ремонттық жас малды және бордақылаудағы шошқаларды күтіп-бағу. 2. Төлі бар емізулі аналық шошқаларды ұстау және күтіп-бағу жұмыстарын орындау.
	Қосымша еңбек функциялары:	
		2-разрядқа арналған машықтар 1. Жемді белгіленген нормаларға сәйкес тарату. 2. Жануарларды ауыз сумен қамтамасыз ету. 3. Азық науалары мен суарғыштардың жарамдылығын бақылау. 4. Жануарларды азықтандыру және суару кезінде санитариялық талаптарды сақтау. 4-разрядқа арналған машықтар 1. Технологиялық талаптарды ескере отырып, буаз емес және буаз аналық шошқаларды, өндіруші қабандарды, ремонттық жас малды, емшектен айырылған торайларды және бордақылаудағы шошқаларды азықтандыруды ұйымдастыру. 2. Әртүрлі технологиялық топтардың азықтандыру рациондарының сақталуын бақылау. 3. Жем тарату және жануарларды суару жабдықтарының жұмыс параметрлерін реттеу. 4. Жемнің сапасын пайдаланар алдында бағалау. 5-разрядқа арналған машықтар 1. Жануарлардың физиологиялық жай-күйі мен өнімділігіне қарай азықтандыру режимін түзету. 2. Жемді пайдалану тиімділігі мен жануарлардың сумен қамтамасыз етілуін бақылау. 3. Азықтандыру және суару бойынша механикаландырылған жүйелердің үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету. 4. Жем мен суды тұтынудың төмендеу себептерін жою бойынша шаралар қабылдау. 6-разрядқа арналған машықтар 1. Жануарларды өндіріс технологиясына және әртүрлі топтардың физиологиялық ерекшеліктеріне сәйкес азықтандыруды ұйымдастыру. 2. Механикаландырылған азықтандыру және суару процестерінің технологиялық параметрлерінің сақталуын бақылау.

1-еңбек функциясы: Буаз емес және буаз аналық шошқаларды, өндіруші қабандарды, емшектен айырылған торайларды, ремонттық жас малды және бордақылаудағы шошқаларды күтіп-бағу.	1-дағды: Жемді тарату, жануарларды суару	3. Мал басының сақталуы мен өнімділігін қамтамасыз ету мақсатында азықтандыру тиімділігін талдау. 4. Кешенді механикаландыру жағдайында жануарларды азықтандыру және суару жұмыстарын үйлестіру. 2-разрядқа арналған білімдер 1. Шошқаларды азықтандыру және суару қағидалары. 2. Жем түрлері және олардың мақсаты. 3. Жем мен ауыз судың сапасына қойылатын талаптар. 4. Азық науалары мен суарғыштарға қойылатын санитариялық талаптар. 4-разрядқа арналған білімдер 1. Буаз емес және буаз аналық шошқаларды, өндіруші қабандарды, ремонттық жас малды, емшектен айырылған торайларды және бордақылаудағы шошқаларды азықтандыру технологиясы. 2. Негізгі жем түрлерінің қоректік құндылығы және азықтандыру рациондарын құрастыруға қойылатын талаптар. 3. Толыққанды азықтандырудың жануарлардың өсімталдық қасиеттері мен өнімділігіне әсері. 4. Механикаландырылған азықтандыру мен суаруға қойылатын технологиялық талаптар. 5-разрядқа арналған білімдер 1. Жануарлардың физиологиялық жай-күйі мен өндірістік мақсатына байланысты азықтандыру ерекшеліктері. 2. Жемді пайдалану тиімділігін арттыру тәсілдері. 3. Жемді тұтынудың төмендеу себептері және олардың алдын алу шаралары. 4. Азықтандыру және суару жабдықтарын реттеу мен техникалық қызмет көрсету қағидалары. 6-разрядқа арналған білімдер 1. Шошқа өсіру кешендерін кешенді механикаландыру жағдайында азықтандыру мен суаруды ұйымдастырудың заманауи технологиялары. 2. Жануарларды толыққанды және теңгерімді азықтандыруды қамтамасыз етуге қойылатын талаптар. 3. Азықтандыру мен суару сапасының мал басының сақталуы мен өндірістік көрсеткіштерге әсері. 4. Азықтандыру және суару процестерін ұйымдастыру кезіндегі биологиялық қауіпсіздік талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		2-разрядқа арналған машықтар

		1. Қолданылатын құралдар мен жабдықтарды пайдалана отырып, көңді шығаруды жүзеге асыру. 2. Өндірістік үй-жайлардың тазалығын қамтамасыз ету. 3. Суарғыштардың жұмысын және судың болуын бақылау. 4. Үй-жайларды тазалау кезінде санитариялық-гигиеналық талаптарды сақтау. 4-разрядқа арналған машықтар 1. Көңді шығару және микроклиматты сақтау жабдықтарының жұмысын реттеу. 2. Шошқалардың әртүрлі жыныстық-жас топтарын ұстаудың технологиялық параметрлерінің сақталуын бақылау. 3. Көң шығарылғаннан кейін үй-жайларға санитариялық өңдеу жүргізу. 4. Жануарларды қауіпсіз жағдайда ұстауды қамтамасыз ету. 5-разрядқа арналған машықтар 1. Көңді шығару мен желдетудің механикаландырылған жүйелерінің жұмыс тиімділігін бақылау. 2. Өз құзыреті шегінде жабдықтарды реттеуді жүзеге асыру. 3. Жануарларды ұстаудың технологиялық режимдерінің сақталуын қамтамасыз ету. 4. Жануарларды ұстау жағдайларын нашарлататын факторларды жою бойынша шаралар қабылдау. 6-разрядқа арналған машықтар 1. Үй-жайларда оңтайлы микроклиматты қамтамасыз ету жұмыстарын ұйымдастыру. 2. Инженерлік жүйелерді пайдалану кезіндегі технологиялық режимдердің сақталуын бақылау. 3. Жабдықтардың жұмыс тиімділігін бағалап, ауытқуларды жою бойынша шаралар қабылдау.	
	2-дағы: Көңді шығару, өндірістік үй-жайларда белгіленген микроклиматты сақтау	4. Кешенді механикаландыру жағдайында үй-жайларды санитариялық күтіп ұстау жұмыстарын үйлестіру. 2-разрядқа арналған білімдер 1. Шошқаларды ұстауға қойылатын санитариялық талаптар. 2. Көңді шығару және жинақтау қағидалары. 3. Өндірістік үй-жайлардың тазалығына қойылатын талаптар. 4. Тазалау жұмыстарын орындау кезіндегі еңбекті қорғау қағидалары. 4-разрядқа арналған білімдер 1. Шошқалардың әртүрлі жыныстық-жас топтарын ұстаудың технологиялық талаптары. 2. Әртүрлі технологиялық топтарға арналған микроклиматтың нормативтік параметрлері.	

		3. Ветеринариялық-санитариялық режимге қойылатын талаптар. 4. Көңді шығаруға арналған механикаландыру құралдарын пайдалану қағидалары. 5-разрядқа арналған білімдер 1. Микроклимат параметрлерінің шошқалардың денсаулығы мен өнімділігіне әсері. 2. Көңді шығару және желдету жабдықтарына техникалық қызмет көрсету тәртібі. 3. Зиянды газдардың түзілу себептері және олардың шоғырлануын төмендету тәсілдері. 4. Өндірістік үй-жайларды пайдалану кезіндегі биологиялық қауіпсіздік талаптары. 6-разрядқа арналған білімдер 1. Шошқа өсіру кешендерінде микроклиматты қамтамасыз етудің заманауи технологиялары. 2. Желдету, жылыту және көңді шығару жүйелерін кешенді пайдалануға қойылатын талаптар. 3. Микроклиматтың шошқалардың сақталуына, өсіп-өнуіне және өнімділігіне әсері. 4. Шошқа өсіру үй-жайларын пайдалану кезіндегі биологиялық қауіпсіздік және өндірістік санитария талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		2-разрядқа арналған машықтар 1. Емізулі аналық шошқаларға жем тарату. 2. Жануарларды ауыз сумен қамтамасыз ету. 3. Төсеніштің болуын және станоктардың тазалығын тексеру. 4. Термометр көрсеткіштерін бақылау. 4-разрядқа арналған машықтар 1. Торайлардың саны мен жасын ескере отырып, азықтандыру режимін белгілеу. 2. Желдету және жылыту жүйелерінің жұмысын реттеу. 3. Аналық шошқалардың жем тұтынуын бақылау. 4. Торайларды өсіру үшін оңтайлы жағдайларды қамтамасыз ету. 5-разрядқа арналған машықтар 1. Қолданылатын азықтандыру режимдерінің тиімділігін бағалау. 2. Жануарлардың физиологиялық жай-күйі өзгерген кезде оларды ұстау жағдайларын түзету. 3. Жануарлардың қоректік заттармен қамтамасыз етілуін бақылау. 4. Аналық шошқалардың өнімділігінің төмендеуінің алдын алу. 6-разрядқа арналған машықтар 1. Емізулі аналық шошқаларды азықтандыру және күтіп-бағу технологиялық процесін ұйымдастыру. 2. Жануарларды ұстау жағдайларының тиімділігін талдау.

Еңбек функциясы 2: Төлі бар емізулі аналық шошқаларды күтіп-бағу жұмыстарын орындау	1-дағды: Азықтандыру және температуралық режимді сақтау	3. Технологиялық режимдерді түзету бойынша шешімдер қабылдау. 4. Қызметкерлердің технологиялық талаптарды сақтауын бақылау. 2-разрядқа арналған білімдер 1. Емізулі аналық шошқаларды азықтандыру қағидалары. 2. Судың сапасына қойылатын талаптар. 3. Жануарларды ұстауға арналған температуралық режим нормалары. 4. Үй-жайларға қойылатын санитариялық талаптар. 4-разрядқа арналған білімдер 1. Сүт беретін (лактация кезеңіндегі) аналық шошқаларды азықтандыру ерекшеліктері. 2. Жаңа туған торайларға арналған микроклиматқа қойылатын талаптар. 3. Азықтандырудың сүт өнімділігіне әсері. 4. Емізулі аналық шошқаларды ұстаудың технологиялық параметрлері. 5-разрядқа арналған білімдер 1. Лактация кезеңінде жануарлардың қоректік заттарға қажеттілігі. 2. Сүт өнімділігіне әсер ететін факторлар. 3. Азықтандыруды оңтайландыру арқылы төлдің сақталуын арттыру тәсілдері. 4. Климаттық жабдықтарды пайдалану талаптары. 6-разрядқа арналған білімдер 1. Емізулі аналық шошқаларды азықтандырудың заманауи технологиялары. 2. Шошқа өсіру кешендерінде микроклиматты басқару әдістері. 3. Ұстау технологиясының төлдің сақталуы мен дамуына әсері. 4. Технологиялық процесті ұйымдастыруға қойылатын өндірістік талаптар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		2-разрядқа арналған машықтар 1. Туғаннан кейін торайларды қарап-тексеру. 2. Әлсіз торайларды анықтау. 3. Қажет болған жағдайда торайларды басқа орынға ауыстыру. 4. Анықталған ауытқулар туралы жауапты маманға хабарлау. 4-разрядқа арналған машықтар 1. Төлдің біркелкі өсіп-жетілуін бақылау. 2. Ауру белгілері бар жануарларды анықтау. 3. Профилактикалық іс-шаралардың уақтылы жүргізілуін ұйымдастыру. 4. Торайларды енесінен айыруға дайындау. 5-разрядқа арналған машықтар

	2-дағды: Төлді қарап-тексеру, кастрациялау және күтіп-бағу	1. Жас малдың сақталуының төмендеу себептерін талдау. 2. Төлді өсіру жөніндегі іс-шаралардың орындалуын бақылау. 3. Торайлардың өсіп-жетілу деңгейін бағалау. 4. Төлдің шығынын болдырмау бойынша шаралар қабылдау. 6-разрядқа арналған машықтар 1. Төлдің сақталуын қамтамасыз ету жұмыстарын ұйымдастыру. 2. Төл өсіру технологиясының сақталуын бақылау. 3. Жас малды өсірудің өндірістік көрсеткіштерін бағалау. 4. Төлді күтіп-бағу жөніндегі іс-шаралардың орындалуын үйлестіру.
		2-разрядқа арналған білімдер 1. Дені сау торайлардың негізгі белгілері. 2. Жас малмен жұмыс істеу қағидалары. 3. Торайлардың жарақаттану себептері. 4. Өндірістік санитария талаптары. 4-разрядқа арналған білімдер 1. Торайлардың қалыпты өсу және даму көрсеткіштері. 2. Емізу кезеңіндегі жас малдың негізгі аурулары. 3. Емізу кезеңінде жүргізілетін профилактикалық іс-шаралар. 4. Торайларды енесінен айыруға дайындау талаптары. 5-разрядқа арналған білімдер 1. Жас малдың сақталуына әсер ететін факторлар. 2. Торайлардың өміршеңдігін арттыру әдістері. 3. Жас малды енесінен айырғанға дейін өсіруге қойылатын талаптар. 4. Торайлар ауруларының алдын алу негіздері. 6-разрядқа арналған білімдер 1. Емізулі торайларды өсірудің заманауи технологиялары. 2. Төлдің сақталуын арттыру әдістері. 3. Жас малды өсіру тиімділігінің көрсеткіштері. 4. Торайларды өсіру кезіндегі биологиялық қауіпсіздік талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:		
	1. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 2. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері". 3. КО ТР 034/2013 "Ет және ет өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 4. "Ветеринария туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 5. "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасының Заңы.	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	6. СТ РК ISO 22000 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері. Тағам өнімдерін жасау тізбегіне қатысатын ұйымдарға қойылатын талаптар". 7. ГОСТ 34120-2017 "Сойысқа арналған шошқалар. Ұшалар мен жартылай ұшалардағы шошқа еті. Техникалық шарттар". 8. Қазақстан Республикасының уәкілетті органы бекіткен шошқаларды ұстауға қойылатын қолданыстағы ветеринариялық-санитариялық қағидалар. 9. Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстауға қойылатын қолданыстағы зоогигиеналық талаптар.		
СБШ ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	3	Жануарлар мен құстарды қолдан ұрықтандыру жөніндегі Оператор	
	3	Жануарларды ветеринариялық өңдеу жөніндегі Оператор	
	4	Асыл тұқымды техник	
	5	Зоотехник	
10. Кәсіптің карточкасы "Малдар мен құстарды жасанды ұрықтандыру жөніндегі оператор":			
Топ коды:	6121-3		
Қызмет атауының коды:	6121-3-007		
Кәсіп атауы:	Малдар мен құстарды жасанды ұрықтандыру жөніндегі оператор		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы V бөлік 20-бөлім. Мал шаруашылығындағы жұмыс. 91. Мал мен құсты жасанды ұрықтандыру операторы. Параграф 1. Мал мен құсты жасанды ұрықтандыру операторы, 4-разряд. Параграф 2. Мал мен құсты жасанды ұрықтандыру операторы, 6-разряд.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	6121-3-010 мал шаруашылығындағы ұрықтандыру технигі 3240-0-009 жануарларды қолдан ұрықтандыру жөніндегі техник		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Биологиялық әлеуетін арттыру негізінде жануарлар мен құстардың өнімділігі жоғары мал басын қалыптастыру		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
		1. Жануарлардың жыныстық күйітін анықтау	

Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	2. Шығын материалдарын дайындау, жануарларды қолдан ұрықтандыруды жүргізуге арналған жабдықтар мен құралдар
	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Жануарлардың жыныстық күйітін анықтау Разрядтарды қарау	1-дағды: Мегежіндердің күйітін сыртқы белгілері және сынақшы қабандарды пайдалану арқылы анықтау	4-разрядқа арналған машықтар: 1. Мегежіндердің жыныстық күйітінің сыртқы белгілерін анықтау. 2. Күйітті анықтау үшін сынақшы қабандарды дайындау. 3. Жануарлармен қауіпсіз жұмыс істеу қағидаларын сақтау. 4. Өндірістік тапсырмаға сәйкес жануарлардың күйітін анықтауды жүргізу. 5. Жұмыс барысында ветеринариялық-санитариялық талаптарды сақтау. 6-разрядқа арналған машықтар: 1. Мегежіндерді қолдан ұрықтандырудың оңтайлы мерзімін анықтау. 2. Ұрықтандыру алдында жануарлардың физиологиялық жай-күйін бағалау. 3. Күйітті дәл анықтау үшін сынақшы қабандарды пайдалану. 4. Қолдан ұрықтандыру мерзімін белгілеу туралы шешім қабылдау. 5. Жыныстық күйітті анықтаудың дұрыстығын бақылау. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Шошқалардың көбеюінің биологиялық ерекшеліктері. 2. Мегежіндердің жыныстық күйітінің сыртқы белгілері. 3. Сынақшы қабандарды пайдалану қағидалары. 4. Еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасының талаптары. 5. Шошқалармен жұмыс істеу кезіндегі ветеринариялық-санитариялық талаптар. 6-разрядқа арналған білімдер: 1. Шошқалардың көбею жүйесінің физиологиясы. 2. Мегежіндердің көбею циклдері. 3. Жыныстық күйітті анықтау әдістемесі. 4. Ұрықтандыру нәтижелілігіне әсер ететін факторлар. 5. Шошқаларды өсімін молайту технологиясы.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		4-разрядқа арналған машықтар: 1. Жыныстық күйітті анықтау журналын толтыру. 2. Жануарлардың есепке алу карточкаларына мәліметтер енгізу. 3. Күйіт анықталған күндерді тіркеу.

	2-дағды: Ұрықтандыру журналы мен жыныстық күйітті анықтау карточкасына жазбалар енгізу	4. Жазбаларды белгіленген тәртіппен рәсімдеу. 5. Мәліметтерді жауапты маманға тапсыру. 6-разрядқа арналған машықтар: 1. Қолдан ұрықтандыру бойынша толық есеп жүргізу. 2. Жыныстық күйітті анықтау туралы жазбаларды талдау. 3. Өндірістік деректердің дұрыстығын бақылау. 4. Ұрықтандыру бойынша есептілікті дайындау. 5. Есепке алу нәтижелерін ұрықтандыруды жоспарлау кезінде пайдалану. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Өндірістік құжаттаманың нысандары. 2. Есепке алу журналдарын толтыру қағидалары. 3. Жыныстық күйітті анықтау нәтижелерін тіркеу тәртібі. 4. Құжаттарды ресімдеуге қойылатын талаптар. 5. Өндірістік есептің негіздері. 6-разрядқа арналған білімдер: 1. Асыл тұқымдық және өндірістік есепті жүргізу тәртібі. 2. Есептік құжаттарды ресімдеу қағидалары. 3. Көбею тиімділігінің көрсеткіштері. 4. Өндірістік құжаттарды сақтау талаптары. 5. Ұрықтандыру нәтижелерін талдау негіздері. 1.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Жануарларды қолдан ұрықтандыруға арналған шығыс материалдарын, жабдықтар мен құралдарды дайындау	1-дағды: Шәует алуға арналған жасанды қынаптарды және басқа да жабдықтарды дайындау	4-разрядқа арналған машықтар: 1. Құралдар мен жабдықтарды жуу, дезинфекциялау және стерильдеу. 2. Жасанды қынаптарды жұмысқа дайындау. 3. Жабдықтардың жарамдылығын тексеру. 4. Жұмыс орнын дайындау. 5. Санитариялық талаптарды сақтау. 6-разрядқа арналған машықтар: 1. Аталық малдан шәует алуға арналған жабдықтарды дайындау. 2. Жабдықтарды дайындау сапасын бақылау. 3. Жабдықтардың жұмысқа дайындығын тексеру. 4. Шәует алу технологиясының сақталуын қамтамасыз ету. 5. Жұмыс орнын дайындауды ұйымдастыру. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Шәует алуға арналған жабдықтардың мақсаты. 2. Жасанды қынапты дайындау қағидалары. 3. Жуу, дезинфекциялау және стерильдеу әдістері. 4. Жабдықтардың санитариялық жағдайына қойылатын талаптар. 5. Жабдықтарды қауіпсіз пайдалану қағидалары. 6-разрядқа арналған білімдер:

		1. Қабандардан шәует алу технологиясы. 2. Шәует алуға арналған жабдықтардың құрылысы. 3. Жабдықтарды дайындауға қойылатын талаптар. 4. Жабдықтарды пайдалану қағидалары. 5. Жабдықтарды дұрыс дайындамаудың салдарынан шәует сапасының төмендеу себептері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Қолдан ұрықтандыру процесіне қажетті стерильді ерітінділер мен орталарды дайындау	4-разрядқа арналған машықтар: 1. Физиологиялық және дезинфекциялық ерітінділерді дайындау. 2. Ерітінділерді дайындау рецептурасын сақтау. 3. Стерильдеуге арналған материалдарды дайындау. 4. Зертханалық ыдыстарды пайдалану. 5. Санитариялық талаптарды сақтау. 6-разрядқа арналған машықтар: 1. Қолдан ұрықтандыруға арналған орталар мен ерітінділерді дайындау. 2. Дайындалған ерітінділердің сапасын бақылау. 3. Құралдарды стерильдеуге арналған дәрілік заттарды дайындау. 4. Асептика және антисептика талаптарын сақтау. 5. Қолдан ұрықтандыруды жүргізуге қажетті материалдардың дайындығын қамтамасыз ету. 4-разрядқа арналған білімдер: 1. Физиологиялық ерітінділердің мақсаты. 2. Стерильді ерітінділерді дайындау қағидалары. 3. Материалдардың стерильдігіне қойылатын талаптар. 4. Зертханалық ыдыстармен жұмыс істеу қағидалары. 5. Дайындалған ерітінділерді сақтау қағидалары. 6-разрядқа арналған білімдер: 1. Қолдан ұрықтандыруға арналған орталарды дайындау технологиясы. 2. Стерильді ерітінділердің сапасына қойылатын талаптар. 3. Құралдарды стерильдеуге арналған дәрілік заттарды қолдану қағидалары. 4. Асептика және антисептика негіздері. 5. Стерильді материалдарды сақтау және пайдалану талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Өз кәсібінің мәні мен әлеуметтік маңыздылығын түсіну, кәсіби тапсырмаларды орындаудың типтік әдістері мен әдістерін таңдау Стандартты және стандартты емес жағдайларда шешім қабылдау және олар үшін жауапкершілік алу Кәсіби және жеке даму міндеттерін өз бетінше анықтау, өзін-өзі тәрбиелеу, біліктілікті арттыруды саналы түрде жоспарлау Кәсіптік қызметте технологиялар жиі өзгеретін жағдайда биімделе білу	

Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 2. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері". 3. КО ТР 034/2013 "Ет және ет өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 4. "Ветеринария туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 5. "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 6. СТ РК ISO 22000 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері. Тағам өнімдерін жасау тізбегіне қатысатын ұйымдарға қойылатын талаптар". 7. ГОСТ 34120-2017 "Сойысқа арналған шошқалар. Ұшалар мен жартылай ұшалардағы шошқа еті. Техникалық шарттар". 8. Қазақстан Республикасының уәкілетті органы бекіткен шошқаларды ұстауға қойылатын қолданыстағы ветеринариялық-санитариялық қағидалар. 9. Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстауға қойылатын қолданыстағы зоогигиеналық талаптар.		
СБШ ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	4	Асыл тұқымды техник	
	5	Зоотехник	
	6	Ветеринар	
11. "Жануарларды ветеринариялық өңдеу жөніндегі оператор" кәсіп карточкасы			
Топ коды:	6121-9		
Қызмет атауының коды:	6121-9-004		
Кәсіп атауы:	Жануарларды ветеринариялық өңдеу жөніндегі оператор		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 17 қаңтардағы № 499 бұйрығы Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (64-шығарылым) бекіту туралы V бөлік 20-бөлім. Мал шаруашылығындағы жұмыс. 90. Малды ветеринарлық өңдеу жөніндегі оператор. Параграф 1. Малды ветеринарлық өңдеу жөніндегі оператор, 5-разряд.		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	3240-0-005 ветеринариялық техник 3240-0-004 ветеринарлық вакцинатор		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жаппай емдеу-профилактикалық өңдеулер жүргізу, ветеринариялық-профилактикалық іс- шараларды орындау		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			

Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Жануарлардың аурулары мен өлімінің алдын алу бойынша ветеринариялық-профилактикалық іс-шараларды орындау 2. Жарақаттану, улану кезінде жануарларға алғашқы көмек көрсету
	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Жануарлардың аурулары мен өлімінің алдын алу бойынша ветеринариялық-профилактикалық іс-шараларды орындау	1-дағды: Жаппай емдеу-профилактикалық емдеу жүргізу	Машықтар: 1. Ветеринариялық талаптарға сәйкес жануарларға жаппай емдік-профилактикалық өңдеулер жүргізу. 2. Жануарлардың дене температурасын өлшеп (термометрия жүргізіп), нәтижелерін бағалау. 3. Вакцинация жүргізу және диагностикалық препараттарды енгізу. 4. Ветеринариялық өңдеулерді жүргізуге жануарларды, құрал-саймандарды және дәрілік заттарды дайындау. 5. Жұмысты орындау кезінде ветеринариялық-санитариялық талаптар мен биологиялық қауіпсіздік қағидаларын сақтау. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы жануарларының анатомиясы мен физиологиясының негіздері. 2. Жануарлардың негізгі жұқпалы және жұқпалы емес аурулары және олардың алдын алу әдістері. 3. Жаппай емдік-профилактикалық өңдеулер мен вакцинация жүргізу тәртібі. 4. Дәрілік заттарды, биопрепараттарды және дезинфекциялау құралдарын сақтау, дайындау және қолдану қағидалары. 5. Ветеринариялық-санитариялық талаптар, еңбекті қорғау және биологиялық қауіпсіздік қағидалары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Емдеу-профилактикалық іс-шаралар жоспарын жасау және оның орындалуын талдау	Машықтар: 1. Орындалған емдік-профилактикалық іс-шаралардың есебін жүргізу. 2. Журналдар мен өзге де ветеринариялық құжаттарды толтыру. 3. Ветеринариялық-профилактикалық іс-шаралар жоспарының орындалуын бақылау. 4. Жүргізілген профилактикалық іс-шаралардың нәтижелерін талдау. 5. Ветеринариялық есептілікке арналған мәліметтерді дайындау. Білімдер: 1. Ветеринариялық-профилактикалық іс-шараларды жоспарлау тәртібі. 2. Ветеринариялық құжаттаманы жүргізу қағидалары.

		3. Профилактикалық іс-шаралардың нәтижелерін есепке алу және талдау әдістері. 4. Шаруашылықтың эпизоотиялық қолайлылығының негізгі көрсеткіштері. 5. Қазақстан Республикасының ветеринария саласындағы заңнамасының негіздері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Жарақаттану, улану кезінде жануарларға алғашқы көмек көрсету	1-дағды: Оқшаулағыштағы ауру жануарларды күтіп-бағу, термометрия жүргізу және жараларды өңдеу	Машықтар: 1. Оқшаулағышта ауру жануарларды күтіп-бағуды жүзеге асыру. 2. Термометрия жүргізіп, жануарлардың жай-күйін бағалау. 3. Жаралар мен жарақаттарды бастапқы өңдеуден өткізу. 4. Жарақаттанған немесе уланған жануарларға алғашқы көмек көрсету. 5. Ауру жануарларды күтіп-бағу кезінде ветеринариялық-санитариялық талаптарды сақтау. Білімдер: 1. Жануарлар анатомиясы мен физиологиясының негіздері. 2. Жарақаттардың, уланудың және кең таралған жануарлар ауруларының белгілері. 3. Жануарларға алғашқы көмек көрсету әдістері. 4. Оқшаулағыштағы ауру жануарларды күтіп-бағу қағидалары. 5. Антисептикалық құралдар мен таңғыш материалдарды қолдану қағидалары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Жануарларды емдеу	Машықтар: 1. Жануарларды емдеу кезінде ветеринариялық маманға көмек көрсету. 2. Ветеринариялық маманның тағайындауы бойынша дәрілік препараттарды әртүрлі тәсілдермен енгізу. 3. Өз құзыреті шегінде жараларды өңдеу және жануарларды піштіруді (кастрациялауды) орындау. 4. Төлдеу кезінде көмек көрсетуге және зертханалық зерттеулерге арналған материалдарды іріктеп алуға қатысу. 5. Дәрілік препараттар мен ветеринариялық құралдарды сақтау, дайындау және пайдалану қағидаларын сақтау. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы жануарларын емдеудің негізгі әдістері. 2. Ең жиі қолданылатын дәрілік заттар, олардың әсері және жануар организміне енгізу тәсілдері.

		3. Дәрілік заттарды, биопрепараттарды және дезинфекциялау құралдарын сақтау және қолдану қағидалары. 4. Ветеринариялық хирургияның, акушерлік көмектің және зертханалық зерттеуге материал іріктеп алудың негіздері. 5. Қазақстан Республикасының ветеринария саласындағы заңнамасының талаптары, ветеринариялық-санитариялық нормалар және қауіпсіздік техникасы қағидалары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Кәсіби тапсырмаларды орындаудың типтік әдістері мен әдістерін таңдау Стандартты және стандартты емес жағдайларда шешім қабылдау және олар үшін жауапкершілік алу Кәсіби және жеке даму міндеттерін өз бетінше анықтау, өзін-өзі тәрбиелеу, біліктілікті арттыруды саналы түрде жоспарлау	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 2. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері". 3. КО ТР 034/2013 "Ет және ет өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 4. "Ветеринария туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 5. "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 6. СТ РК ISO 22000 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері. Тағам өнімдерін жасау тізбегіне қатысатын ұйымдарға қойылатын талаптар". 7. ГОСТ 34120-2017 "Сойысқа арналған шошқалар. Ұшалар мен жартылай ұшалардағы шошқа еті. Техникалық шарттар". 8. Қазақстан Республикасының уәкілетті органы бекіткен шошқаларды ұстауға қойылатын қолданыстағы ветеринариялық-санитариялық қағидалар. 9. Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстауға қойылатын қолданыстағы зоогигиеналық талаптар.	
СБШ ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	4	Асыл тұқымды техник
	5	Зоотехник
	6	Ветеринарлық дәрігер
12. "Асылдандыру ісі жөніндегі техник" кәсіп карточкасы		
Топ коды:	3142-0	
Қызмет атауының коды:	3142-0-014	
Кәсіп атауы:	Асылдандыру ісі жөніндегі техник	
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	5	
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:		
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2025 жылғы 5 қыркүйектегі № 282 бұйрығы "Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы 4-параграф. Асылдандыру ісі жөніндегі техник	
	Білім деңгейі:	

Кәсіптік білім деңгейі:	ТжКБ (орта деңгейдегі маман)	Мамандық: Зоотехния	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Асылдандыру ісі жөніндегі I санатты техник: (зоотехния) мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім және асылдандыру ісі жөніндегі II санатты техник лауазымындағы жұмыс өтілі 2 жылдан кем емес; Асылдандыру ісі жөніндегі II санатты техник: (зоотехния) мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім және асылдандыру ісі жөніндегі санаты жоқ техник лауазымындағы жұмыс өтілі 2 жылдан кем емес; Асылдандыру ісі жөніндегі санаты жоқ техник: (зоотехния) мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім, жұмыс өтіліне талап қойылмайды.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	4311-1-003 Есеп технигі		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Асыл тұқымды мал шаруашылығында қызметін жүзеге асыратын ұйымдарда ауыл шаруашылығы жануарларымен селекциялық-асыл тұқымдық жұмыс жүргізу		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Жануарлардың тұқымдарын, типтері мен желілерін шығару, жетілдіру және сақтау 2. Асыл тұқымды малдарды кешенді бағалау (бағалау) жүргізу	
	Қосымша еңбек функциялары:		
1-еңбек функциясы: Жануарлардың тұқымдарын, типтері мен желілерін шығару, жетілдіру және сақтау	1-дағы: Тұқымдарды шығару, жетілдіру және пайдалану үшін асыл тұқымды жануарлардың өнімділігі мен өсімін молайту көрсеткіштерін анықтау	Машықтар: 1. Асыл тұқымды жануарлардың өнімділігі мен өсімін молайту сапасының көрсеткіштерін анықтау. 2. Жануарларды өлшеуді, бақылау сауымын жүргізуді және талдау үшін өнім сынамаларын алуды жүзеге асыру. 3. Өнімділікті бағалау нәтижелерін асыл тұқымдық құжаттамаға енгізу. 4. Жануарлардың өнімділігі мен өсімін молайту көрсеткіштерін талдау. 5. Бағалау нәтижелерін селекциялық-асыл тұқымдық жұмыстарды жүргізу кезінде пайдалану. Білімдер: 1. Асыл тұқымды мал шаруашылығы мен селекцияның негіздері. 2. Жануарлардың өнімділігі мен өсімін молайту сапасын бағалау әдістері. 3. Бақылау өлшеулерін және бақылау сауымын жүргізу технологиясы. 4. Зертханалық зерттеулерге арналған өнім сынамаларын іріктеу тәртібі.	

		5. Асыл тұқымдық есепті жүргізудің нысандары мен қағидалары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Алғашқы зоотехникалық және асыл тұқымдық есепті жүргізу жұмыстарын орындау	Машықтар: 1. Жануарлар бойынша алғашқы зоотехникалық және асыл тұқымдық есепті жүргізу. 2. Асыл тұқымдық карточкаларды, журналдарды және басқа да есептік құжаттарды толтыру. 3. Алғашқы құжаттаманың толықтығы мен дұрыстығын тексеру. 4. Алғашқы деректердің уақтылы алынуы мен өңделуін қамтамасыз ету. 5. Асыл тұқымдық жұмыстар бойынша есептілікті жасауға қажетті мәліметтерді дайындау. Білімдер: 1. Зоотехникалық және асыл тұқымдық есепті жүргізу тәртібі. 2. Алғашқы есептік құжаттаманың нысандары. 3. Асыл тұқымдық карточкалар мен асыл тұқым кітабын рәсімдеу қағидалары. 4. Есептік ақпаратты сақтау және өңдеу талаптары. 5. Қазақстан Республикасының асыл тұқымды мал шаруашылығы саласындағы нормативтік құқықтық актілері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Еңбек функциясы 2: Асыл тұқымды жануарларды кешенді бағалауды (бонитировкалауды) жүргізу	1-дағды: Жануарлардың әртүрлі тұқымдарының, типтері мен желілерінің экстерьері мен дене бітімін олардың асыл тұқымдық құндылығын анықтау үшін бағалау	Машықтар: 1. Асыл тұқымды жануарлардың экстерьері мен дене бітімін бағалау. 2. Тұқымдық белгілерді және жануарлардың тұқым талаптарына сәйкестігін анықтау. 3. Жануарларды кешенді бағалауға (бонитировкалауға) қатысу. 4. Бонитировкалау нәтижелерін белгіленген құжаттамаға ресімдеу. 5. Бағалау нәтижелерін жануарлардың асыл тұқымдық құндылығын анықтау кезінде пайдалану. Білімдер: 1. Асыл тұқымды жануарларды бонитировкалау әдістемесі. 2. Ауыл шаруашылығы жануарлары тұқымдарының ерекшеліктері. 3. Жануарлардың экстерьері мен дене бітімін бағалау қағидаттары. 4. Жануарлардың асыл тұқымдық құндылығын анықтау критерийлері. 5. Бонитировкалау және асыл тұқымдық есеп жүргізу жөніндегі нұсқаулықтар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді

	2-дағы: Селекциялық-асыл тұқымдық жұмыс жоспарына сәйкес ұйымда жануарлар мен құстың асыл тұқымдық құндылығын анықтау үшін орта буын мамандарының құжаттаманы, құралдар мен жабдықтарды дайындауын ұйымдастыру	Машықтар: 1. Жануарлардың асыл тұқымдық құндылығын бағалауға арналған құжаттаманы дайындауды ұйымдастыру. 2. Бонитировкалау және басқа да селекциялық-асыл тұқымдық іс-шараларды өткізуге арналған құралдар мен жабдықтардың дайындығын бақылау. 3. Жануарларды бағалауға дайындық кезінде орта буын мамандарының жұмысын үйлестіру. 4. Селекциялық-асыл тұқымдық жұмыс жоспарына сәйкес қажетті құжаттардың уақтылы рәсімделуін қамтамасыз ету. 5. Жұмыстарды дайындау және жүргізу барысында еңбекті қорғау және ветеринариялық-санитариялық талаптардың сақталуын бақылау. Білімдер: 1. Шаруашылықта селекциялық-асыл тұқымдық жұмысты ұйымдастыру тәртібі. 2. Бонитировкалау жүргізуге арналған құжаттаманы, жабдықтарды және өлшеу құралдарын дайындауға қойылатын талаптар. 3. Асыл тұқымды жануарларды бағалау кезінде қолданылатын жабдықтарды пайдалану қағидалары. 4. Асыл тұқымдық құжаттаманың нысандары және оларды ресімдеу тәртібі. 5. Қазақстан Республикасының асыл тұқымды мал шаруашылығы, еңбекті қорғау және ветеринариялық-санитариялық қауіпсіздік саласындағы заңнамасының талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Басшының алға қойған міндетіне сүйене отырып, өз қызметін жоспарлау Алдын ала белгіленген критерийлерге сәйкес жұмыс процестерінің нәтижелерін бағалау Өз біліктілігін арттыру және басқа қызметкерлерді оқытуды ұйымдастыру үшін жауапкершілік Басқа қызметкерлердің іс-әрекеттерінің нәтижесі үшін жауапкершілікті қабылдай отырып, олардың жұмысына басшылық жасау Жеке жауапкершілік	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 2. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері". 3. КО ТР 034/2013 "Ет және ет өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 4. "Ветеринария туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 5. "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 6. СТ РК ISO 22000 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері. Тағам өнімдерін жасау тізбегіне қатысатын ұйымдарға қойылатын талаптар". 7. ГОСТ 34120-2017 "Сойысқа арналған шошқалар. Ұшалар мен жартылай ұшалардағы шошқа еті. Техникалық шарттар". 8. Қазақстан Республикасының уәкілетті органы бекіткен шошқаларды ұстауға қойылатын қолданыстағы ветеринариялық-санитариялық қағидалар.	

	9. Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстауға қойылатын қолданыстағы зоогигиеналық талаптар.		
СБШ ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:	
	5	Зоотехник	
	6	Ветеринар	
14. "Зоотехник" кәсіп карточкасы			
Топ коды:	3142-0		
Қызмет атауының коды:	3142-0-007		
Кәсіп атауы:	Зоотехник		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	5		
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:			
БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2025 жылғы 5 қыркүйектегі № 282 бұйрығы "Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы 15-параграф. Зоотехник		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: орта білімнен кейінгі (қолданбалы бакалавриат)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	I санатты зоотехник: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) мал шаруашылығы және/немесе ветеринария, балық шаруашылығы (балық шаруашылығы өнімдері технологиясы, өнеркәсіптік балық аулау, ихтиология, аквашаруашылық, су биоресурстары), қоршаған орта (экология), су ресурстары және суды пайдалану, биологиялық және сабақтас ғылымдар бағыттары бойынша және II санатты зоотехник лауазымындағы жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес; II санатты зоотехник: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) мал шаруашылығы және/немесе ветеринария, балық шаруашылығы (балық шаруашылығы өнімдері технологиясы, өнеркәсіптік балық аулау, ихтиология, аквашаруашылық, су биоресурстары), қоршаған орта (экология), су ресурстары және суды пайдалану, биологиялық және сабақтас ғылымдар бағыттары бойынша және санаты жоқ зоотехник лауазымындағы жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес немесе (зоотехния) мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) зоотехния мамандығы бойынша білім және санаты жоқ зоотехник лауазымындағы жұмыс өтілі 5 жылдан кем емес; Санаты жоқ зоотехник: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) мал шаруашылығы және/немесе ветеринария, балық шаруашылығы (балық шаруашылығы өнімдері технологиясы, өнеркәсіптік балық аулау, ихтиология, аквашаруашылық, су биоресурстары), қоршаған орта (экология), су ресурстары және суды пайдалану, биологиялық және сабақтас ғылымдар бағыттары бойынша немесе зоотехния мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік (арнаулы орта, орта кәсіптік) білім, жұмыс өтіліне талап қойылмайды.		

Формалды емес және информалды біліммен байланыс:		
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	3142-0-010 Бөлімшенің (кешеннің, ауыл шаруашылығы учаскесінің, фермаының) зоотехнигі	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Ауыл шаруашылығы жануарларының барлық түрлері мен тұқымдарын күтіп-бағу, азықтандыру және өсімін молайту технологиялық процесін ұйымдастыру	
Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Өнім өндіру үшін әртүрлі тұқымдағы ауыл шаруашылығы жануарларын дайындау, бастапқы зоотехникалық құжаттаманы жүргізу және бекітілген қызмет көрсету аймағында жануарларды өсіру. 2. Жануарларды жынысы мен жасына (физиологиялық жағдайын ескере отырып) қарай топтарға бөлу, ветеринариялық-санитариялық талаптар мен нормаларға сәйкес азықтандыру және күтіп-бағу. 3. Азықты ұтымды пайдалануды ұйымдастыру, фермаларда малды ұстаудың, азықтандырудың және күтіп-бағудың заманауи әдістерін енгізу. 4. Жоғары өнімді жануарларды шығару бойынша селекциялық-асыл тұқымдық жұмыстарға басшылық жасау. 5. Мал шаруашылығында бастапқы асыл тұқымдық есеп құжаттамасын жүргізу. 1.
	Қосымша еңбек функциялары:	
	1-дағды: Өнім өндіру үшін әртүрлі тұқымдағы ауыл шаруашылығы жануарларын дайындау жұмыстарын орындау	Машықтар: 1. Мал шаруашылығы өнімін өндіру кезінде практикалық міндеттерді шешу тәсілдерін таңдау. 2. Ауыл шаруашылығы жануарларының өнімділік сапасын жақсарту жөніндегі іс-шараларды жүзеге асыру. 3. Мал шаруашылығы өнімін өндіру мен өткізудің экономикалық тиімді технологияларын таңдау және қолдану. Білімдер: 1. Мал шаруашылығы өнімін өндіруге арналған әртүрлі тұқымдағы ауыл шаруашылығы жануарларын дайындау негіздері. 2. Әртүрлі тұқымдағы ауыл шаруашылығы жануарларын дайындау кезіндегі өндірістік міндеттерді шешу әдістері. 3. Мал шаруашылығы өнімін өндірудің заманауи технологияларының негіздері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар:

1-еңбек функциясы: Өнім өндіруге арналған әртүрлі тұқымдағы ауыл шаруашылығы жануарларын дайындау, бастапқы зоотехникалық құжаттаманы жүргізу және бекітілген қызмет көрсету аймағында жануарларды өсіру	2-дағды: Мал шаруашылығын дамыту, табынның өсімін молайтуды жақсарту, жануарлардың өнімділігін арттыру және төл алу көрсеткішін көбейту жөніндегі іс-шараларды әзірлеу мен орындауды ұйымдастыру	1. Ауыл шаруашылығы жануарларын өсіру және өсімін молайту бойынша білімді практикада қолдану. 2. Мал шаруашылығы өнімін өндірумен айналысатын жұмыскерлер ұжымының жұмысын ұйымдастыру. 3. Бастапқы зоотехникалық құжаттаманы жүргізу және бекітілген қызмет көрсету аймағында жануарларды өсіру кезінде практикалық дағдыларды қолдану. 4. Жануарлардың өнімділігін арттыру және табынның өсімін молайтуды жақсарту жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру. 5. Мал шаруашылығын дамыту жөніндегі өндірістік тапсырмалардың орындалуын бақылау. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы жануарларының генетикасы, физиологиясы, зоологиясы және ветеринариясының негіздері. 2. Ауыл шаруашылығы жануарларының анатомиясы , физиологиясы және биологиялық ерекшеліктері. 3. Селекциялық-асыл тұқымдық жұмыс бойынша есептілік жүргізу және ақпарат ұсыну тәртібі. 4. Мал шаруашылығы өнімін өндіруді ұйымдастыру негіздері. 5. Қазақстан Республикасының мал шаруашылығы саласындағы нормативтік құқықтық актілерінің талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	1-дағды: Бастапқы зоотехникалық құжаттаманы жүргізу және бекітілген қызмет көрсету аймағында жануарларды өсіру	Машықтар: 1. Бастапқы зоотехникалық құжаттаманы және өндірістік көрсеткіштердің есебін жүргізу. 2. Есеп жүргізу кезінде заманауи есептеу техникасын, байланыс және коммуникация құралдарын пайдалану. 3. Жануарларды бақылау мақсатында өлшеуді ұйымдастыру және табын қозғалысының есебін жасау. 4. Өндірістік учаскенің (ферманың) негізгі техникалық-экономикалық көрсеткіштерін есептеу. 5. Мал шаруашылығы бойынша өндірістік тапсырмаларды әзірлеу және олардың орындалуын бақылау. Білімдер: 1. Айлық, тоқсандық және жылдық өндірістік жоспарларды әзірлеу қағидалары. 2. Бастапқы зоотехникалық құжаттаманы жүргізу тәртібі. 3. Мал шаруашылығындағы негізгі өндірістік тәуекелдер және олардың алдын алу тәсілдері.

2-еңбек функциясы: Жануарларды жынысы мен жасына (физиологиялық жағдайын ескере отырып) қарай топтарға бөлу, ветеринариялық-санитариялық талаптар мен нормаларға сәйкес азықтандыру және күтіп-бағу		4. Жануарлар қозғалысы мен өндірістік көрсеткіштерді есепке алу қағидалары. 5. Мал шаруашылығы өнімін өндіруді ұйымдастыру негіздері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Азық шығынының есебін жүргізу және жануарларды азықтандыру рациондарын құрастыру	Машықтар: 1. Азық шығынының есебін жүргізу. 2. Жануарлардың түрін, жасын, физиологиялық жағдайын және өнімділігін ескере отырып, азықтандыру рациондарын құрастыру. 3. Жануарларды азықтандырудың заманауи және экономикалық тиімді тәсілдерін ұйымдастыру. 4. Азықтандыру нормаларының сақталуын және азық шығынын бақылау. 5. Азықты пайдалану тиімділігін талдау және оны ұтымды пайдалану жөнінде ұсыныстар енгізу. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы жануарларының анатомиясы мен физиологиясының ерекшеліктері. 2. Әртүрлі ауыл шаруашылығы жануарларын азықтандыру және күтіп-бағу негіздері. 3. Жануарларды азықтандыру рациондарын құрастыру қағидаттары мен нормалары. 4. Азық сапасына қойылатын талаптар және оларды сақтау қағидалары. 5. Ветеринариялық-санитариялық талаптарға сәйкес жануарларды азықтандыруды ұйымдастыру негіздері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
3-еңбек функциясы: Азықты ұтымды пайдалануды ұйымдастыру, фермаларда малды ұстаудың, азықтандырудың және күтіп-бағудың заманауи әдістерін енгізу	1-дағды: Фермаларда малды ұстаудың, азықтандырудың және күтіп-бағудың заманауи әдістерін енгізу	Машықтар: 1. Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстаудың, азықтандырудың және күтіп-бағудың заманауи технологияларын қолдану. 2. Мал шаруашылығы өнімін өндіру үшін неғұрлым тиімді технологияларды таңдау. 3. Өндірістік қызметтің және енгізілген технологиялардың тиімділігін бағалау. 4. Өндірістік көрсеткіштерді талдау және технологиялық процестерді жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлеу. 5. Малды ұстаудың, азықтандырудың және күтіп-бағудың озық әдістерін енгізуді ұйымдастыру. Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы жануарларының генетикасы, физиологиясы, зоологиясы және ветеринариясының негіздері. 2. Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстаудың, азықтандырудың және күтіп-бағудың заманауи технологиялары.

		3. Ауыл шаруашылығы жануарларының негізгі аурулары және олардың алдын алу әдістері. 4. Мал шаруашылығындағы өндірістік тапсырмаларды әзірлеу және олардың орындалуын ұйымдастыру қағидалары. 5. Азықты ұтымды пайдалану және жануарлардың өнімділігін арттыру қағидаттары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Азықты ұтымды пайдалануды ұйымдастыру	Машықтар: 1. Жануарлардың түрін, жасын, физиологиялық жағдайын және өнімділігін ескере отырып, азықты ұтымды пайдалануды ұйымдастыру. 2. Азықтандыру нормаларының сақталуын және азық шығынын бақылау. 3. Азықты пайдалану тиімділігін талдау және оны арттыру бойынша ұсыныстар әзірлеу. 4. Жануарлардың азыққа қажеттілігін анықтау және оларды азықпен қамтамасыз етуді бақылау. 5. Азықтың сапасын бағалау және оны сақтау мен пайдалануға қойылатын талаптардың сақталуын қамтамасыз ету. Білімдер: 1. Әртүрлі ауыл шаруашылығы жануарларын азықтандыру негіздері. 2. Жануарлардың физиологиялық жағдайы мен өнімділігіне сәйкес азықтандыру нормалары. 3. Азықтың сапасына қойылатын талаптар, оларды сақтау және пайдалану қағидалары. 4. Азықты пайдалану тиімділігін бағалау әдістері. 5. Азық қорын ұйымдастыру және азық ресурстарын ұтымды пайдалану негіздері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
4-еңбек функциясы: Жоғары өнімді жануарларды шығару	1-дағды:	Машықтар: 1. Ауыл шаруашылығы жануарларын өсіру және өсімін молайту бойынша теориялық білімді тәжірибеде қолдану. 2. Асыл тұқымды жануарларды жеке нөмірлері, лақап аттары және басқа да сәйкестендіру белгілері бойынша белгіленген талаптарға сәйкес сәйкестендіру. 3. Бекітілген әдістемелерге сәйкес жануарлардың өнімділік көрсеткіштерін өлшеу. 4. Селекциялық-асыл тұқымдық жұмыстар үшін асыл тұқымды жануарларды іріктеу және жұптау. 5. Шаруашылықтың селекциялық бағдарламасына сәйкес жануарларды будандастыруды жүргізу. 6. Жануарлардың өнімділігін арттыру, табынның өсімін молайтуды жақсарту және төл алу көрсеткішін көбейту жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру.

б о й ы н ш а селекциялық-асыл тұқымдық жұмыстарға басшылық жасау	Ауыл шаруашылығы жануарларын өсіру және өсімін молайту	Білімдер: 1. Ауыл шаруашылығы жануарларын өсіру және өсімін молайту негіздері. 2. Ауыл шаруашылығы жануарларының генетикасы, анатомиясы, физиологиясы, зоологиясы және ветеринариясының негіздері. 3. Мал шаруашылығы өнімін өндірудің заманауи технологиялары және асыл тұқым ісінің негіздері. 4. Жануарлардың өнімділік, өсімін молайту және асыл тұқымдық қасиеттерін бағалау әдістері. 5. Ауыл шаруашылығы жануарларының негізгі аурулары және олардың алдын алу әдістері. 6. Жануарларды сәйкестендіру тәсілдері (лақап ат беру, таңбалау, сырғалау, чиптеу). 7. Қазақстан Республикасының асыл тұқымды мал шаруашылығы саласындағы нормативтік құқықтық актілерінің талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Жануарлардың асыл тұқымдық құндылығын анықтау	Машықтар: 1. Селекциялық-асыл тұқымдық жұмыс жоспарына сәйкес жануарларды бағалауға арналған жабдықтар мен өлшеу құралдарын пайдалану. 2. Жануарлардың асыл тұқымдық құндылығын анықтау үшін аспаптық өлшеулер жүргізу. 3. Жануарлардың экстерьерін, дене бітімін және өнімділік қасиеттерін бағалау. 4. Асыл тұқымдық құндылықты анықтау нәтижелерін белгіленген құжаттамаға ресімдеу. 5. Бағалау нәтижелерін селекциялық-асыл тұқымдық жұмыстарды жүргізу кезінде пайдалану. Білімдер: 1. Селекциялық-асыл тұқымдық жұмыста жануарлардың асыл тұқымдық құндылығын анықтаудың мақсаты мен маңызы. 2. Селекциялық-асыл тұқымдық жұмыс жоспарына сәйкес жануарлардың асыл тұқымдық құндылығын бағалау тәртібі. 3. Жануарлардың асыл тұқымдық құндылығын анықтау үшін аспаптық өлшеулер жүргізу қағидалары мен әдістері. 4. Жануарлардың экстерьерін, дене бітімін және өнімділігін бағалау әдістемелері. 5. Ауыл шаруашылығы жануарларымен жұмыс істеу кезіндегі еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
		Машықтар:

5-еңбек функциясы: Мал шаруашылығында бастапқы асыл тұқымдық есеп құжаттамасын жүргізу	1-дағды: Есепке алу мен есептілікті жүргізу	1. Мал шаруашылығында есеп жүргізу кезінде компьютерлік техниканы және мамандандырылған бағдарламаларды пайдалану. 2. Белгіленген талаптарға сәйкес бастапқы зоотехникалық және асыл тұқымдық құжаттаманы жүргізу. 3. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана отырып, мал шаруашылығы бойынша есепке алу мен белгіленген есептілікті ұйымдастыру . 4. Есептік деректердің толықтығы мен дұрыстығын тексеру. 5. Зоотехникалық және асыл тұқымдық есеп бойынша есептік материалдарды дайындау. Білімдер: 1. Заманауи есептеу техникасы, байланыс және коммуникация құралдары. 2. Әртүрлі ауыл шаруашылығы жануарларының өнімділік, өсімін молайту және асыл тұқымдық қасиеттерін есепке алу әдістері. 3. Зоотехникалық және асыл тұқымдық құжаттаманы жүргізу тәртібі. 4. Зоотехникалық және асыл тұқымдық есептің қолданыстағы нысандары. 5. Есептік құжаттаманы ресімдеу, сақтау және мұрағаттау талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Асыл тұқымды жануарлардың өнімділігі туралы бастапқы деректерді белгіленген есепке алу нысандарына енгізу	Машықтар: 1. Жануарлардың өнімділік көрсеткіштері бойынша бастапқы есепке алу нысандарын белгіленген талаптарға сәйкес толтыру. 2. Асыл тұқымды жануарлардың өнімділік көрсеткіштерін өңдеу үшін стандартты ақпараттық-коммуникациялық бағдарламаларды пайдалану. 3. Өнімділік көрсеткіштерін өңдеу үшін асыл тұқымды мал шаруашылығына арналған мамандандырылған ақпараттық жүйелерді пайдалану. 4. Бастапқы деректердің есептік құжаттамаға дұрыс және толық енгізілуін тексеру. 5. Асыл тұқымдық есеп жүйесіне деректердің уақтылы енгізілуін және сақталуын қамтамасыз ету. Білімдер: 1. Жануарлардың өнімділік көрсеткіштері бойынша асыл тұқымдық есеп құжаттамасын жүргізу тәртібі. 2. Өнімділік көрсеткіштерін өңдеуге арналған стандартты ақпараттық-коммуникациялық бағдарламаларды пайдалану қағидалары.

		3. Асыл тұқымды мал шаруашылығына арналған мамандандырылған ақпараттық жүйелерді пайдалану тәртібі. 4. Ұйымдағы бастапқы асыл тұқымдық есеп құжаттамасын мұрағаттау тәртібі. 5. Қазақстан Республикасының асыл тұқымдық есеп пен есептілікті жүргізу саласындағы нормативтік құқықтық актілерінің талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Стандартты және стандартты емес жағдайларда шешім қабылдаңыз және олар үшін жауап беру Кәсіби қызметте ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану Команда мүшелерінің (бағыныштылардың) жұмысы үшін, тапсырмаларды орындау нәтижесі үшін жауапкершілікті өз мойнына алу Кәсіби және жеке даму міндеттерін өз бетінше анықтау, өзін-өзі тәрбиелеу, біліктілікті арттыруды саналы түрде жоспарлау Кәсіби қызметте технологиялардың жиі өзгеруі жағдайында шарлау Ағымдағы жұмыс барысында туындайтын барлық мәселелерді реттей білу (Еңбекті ұйымдастыру, еңбекке ақы төлеу және т.б.). Фермада өткізілетін іс-шаралардың тиімділігін талдау Кәсіби шеберлікті жетілдіру мақсатында жас жұмысшыларды оқытуды ұйымдастыру Жоғары тұрған, сыртқы ұйымдармен байланысты жүзеге асыру (жұмыстың жаңа әдістерін, өнім сапасына шағымдарды енгізу мәселелері бойынша) Болашақ табынның сапасын, оның өнімділігін болжау	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 2. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері". 3. КО ТР 034/2013 "Ет және ет өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 4. "Ветеринария туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 5. "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 6. СТ РК ISO 22000 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері. Тағам өнімдерін жасау тізбегіне қатысатын ұйымдарға қойылатын талаптар". 7. ГОСТ 34120-2017 "Сойысқа арналған шошқалар. Ұшалар мен жартылай ұшалардағы шошқа еті. Техникалық шарттар". 8. Қазақстан Республикасының уәкілетті органы бекіткен шошқаларды ұстауға қойылатын қолданыстағы ветеринариялық-санитариялық қағидалар. 9. Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстауға қойылатын қолданыстағы зоогигиеналық талаптар.	
СБШ ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	6	Ветеринариялық дәрігер
15. "Ветеринариялық дәрігер" кәсіп карточкасы		
Топ коды:	2250-0	
Қызмет атауының коды:	2250-0-003	
Кәсіп атауы:	Ветеринариялық дәрігер	
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	6	
СБШ бойынша қосалқы біліктілік деңгейі:		

БТБА, БА және басқа да үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2025 жылғы 5 қыркүйектегі № 282 бұйрығы "Ауыл шаруашылығы ұйымдарының басшылары және мамандары лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2019 жылғы 21 тамыздағы № 307 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы 6-параграф. Ветеринар дәрігер		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Ветеринария	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	I санатты ветеринар дәрігер: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) өсімдік шаруашылығы және/немесе мал шаруашылығы және/немесе ветеринария, балық шаруашылығы (балық шаруашылығы өнімдері технологиясы, өнеркәсіптік балық аулау, ихтиология, аквашаруашылық, су биоресурстары), қоршаған орта (экология), су ресурстары және суды пайдалану, биологиялық және сабақтас ғылымдар бағыттары бойынша және II санаттағы ветеринар дәрігер лауазымында жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес; II санатты ветеринар дәрігер: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) өсімдік шаруашылығы және/немесе мал шаруашылығы және/немесе ветеринария, балық шаруашылығы (балық шаруашылығы өнімдері технологиясы, өнеркәсіптік балық аулау, ихтиология, аквашаруашылық, су биоресурстары), қоршаған орта (экология), су ресурстары және суды пайдалану, биологиялық және сабақтас ғылымдар бағыттары бойынша және ветеринар дәрігер лауазымындағы жұмыс өтілі 3 жылдан кем емес; Санаты жоқ ветеринар дәрігер: жоғары білім (және/немесе бакалавр, магистратура, философия докторы PhD, бейіні бойынша доктор) өсімдік шаруашылығы және/немесе мал шаруашылығы және/немесе ветеринария, балық шаруашылығы (балық шаруашылығы өнімдері технологиясы, өнеркәсіптік балық аулау, ихтиология, аквашаруашылық, су биоресурстары), қоршаған орта (экология), су ресурстары және суды пайдалану, биологиялық және сабақтас ғылымдар бағыттары бойынша жұмыс өтіліне талап қойылмайды.		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа мүмкін атаулары:	2250-0-001 Ветеринар 2250-0-002 ветеринариялық-санитариялық дәрігер 2250-0-006 ветеринариялық кеңесші дәрігер 3240-0-005 Ветеринариялық техник		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жануарлардың денсаулығын сақтау және қамтамасыз ету, жануарлардың барлық түрлерінің ауруларының алдын алу және емдеу, жануарлардың өнімділік қасиеттерін жақсарту		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
	Міндетті еңбек функциялары:	1. Аурулардың диагностикасын және олардың жануарларда пайда болу себептерін жүргізу 2. Жануарлар ауруларын емдеу және алдын алу	

Еңбек функцияларының тізбесі:		3. Жануарлар ауруларының алдын алуға және жоюға бағытталған ветеринариялық-санитариялық және профилактикалық іс-шараларды жүргізу
	Қосымша еңбек функциялары:	
1-еңбек функциясы: Аурулардың диагностикасын және олардың жануарларда пайда болу себептерін жүргізу	1-дағды: Жануарлардағы аурулардың алдын алу бойынша іс-шараларды жүзеге асыру	Машықтар:
		1. Жануарлардың жұқпалы және жаппай жұқпалы емес ауруларының алдын алу және жою жөніндегі нормативтік-құқықтық актілерді талдау. 2. Мамандандырылған ақпараттық мәліметтер базасымен жұмыс істеу.
		Білімдер:
		1. ҚР Ветеринариялық заңнамасы 2. Жануарларда емдеу-профилактикалық процедураларды орындау әдістері. 3. Дезинфекция, дезинсекция және дератизация жүргізу әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Жануарларда терапия жүргізу	Машықтар: 1. Терапиялық, хирургиялық және акушерлік-гинекологиялық әдістер және әртүрлі этиологиялы аурулары бар жануарларды емдеуге арналған манипуляциялар. 2. Арнайы жабдықтар мен құралдарды қолдану Білімдер: 1. Жұқпалы аурулары бар жануарлардың дәрілік және дәрілік емес терапиясын таңдау алгоритмі мен критерийлері, паразиттік және жұқпалы емес аурулар. 3. Әр түрлі этиологиядағы жануарлар ауруларының алдын алу және емдеуге арналған дәрілік шикізаттың, дәрілік препараттардың, биологиялық препараттардың, биологиялық белсенді қоспалардың фармакологиялық және токсикологиялық сипаттамалары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
	3-дағды: Эпизоотиялық жағдайға талдау жүргізу	Машықтар:
		1. Диагноз қою үшін клиникалық және зертханалық зерттеулердің нәтижелерін талдау және түсіндіру. 2. Жануарлардың мүшелері мен жүйелеріне клиникалық зерттеу жүргізу.
		Білімдер:
		1. Жануарлар ағзасының мүшелері мен жүйелерін зерттеу алгоритмі. 2. Жануарлардың функционалды күйінің параметрлері қалыпты жағдайда және патология кезінде

	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	4-дағды: Жануарлар өлекселеріне өлімнен кейінгі диагностикалық ашып қарау жүргізу және патологиялық-анатомиялық диагноз қою	Машықтар:
		1. Диагноз қою үшін клиникалық және зертханалық зерттеулердің нәтижелерін талдау және түсіндіру. 2. Арнайы жабдықтар мен құралдарды қолданыңыз
		Білімдер:
		1. Жануарлардың мәйіттерін ашу әдістемесі, патологиялық-анатомиялық диагноз қою кезінде жануарлардың патологиялық анатомиясы. 2. Жануарлар органдары мен жүйелерінің нормативтік клиникалық параметрлері. 3. Терапиялық қолдану, хирургиялық әдістер мен манипуляциялар әртүрлі этиологиялы аурулары бар жануарларды емдеу үшін.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
2-еңбек функциясы: Жануарлар ауруларын емдеу және алдын алу	1-дағды: Жануарларда терапия жүргізу	Машықтар:
		1. Мамандандырылған пайдалану жабдықтар мен құралдар. 2. Ветеринариялық қызметте визуалды және техникалық бақылау әдістерін қолдану. 3. Терапиялық, хирургиялық әдістер мен манипуляцияларды қолданыңыз әртүрлі этиологиялы аурулары бар жануарларды емдеу үшін.
		Білімдер:
		1. Жұқпалы, паразиттік және инфекциялық емес аурулары бар жануарларға дәрілік және дәрілік емес терапияны таңдау алгоритмі мен критерийлері 2. Ветеринариялық препараттардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Жануарлардағы аурулардың алдын алу бойынша іс-шараларды жүзеге асыру	Машықтар: 1. Жануарлардың жұқпалы және жұқпалы емес ауруларының алдын алу және жою жөніндегі нормативтік-құқықтық актілерді талдау. 2. Арнайы жабдықтар мен құралдарды қолданыңыз. Білімдер: 1. ҚР "Ветеринария" туралы Заңы. 2. Жұқпалы, паразиттік және жұқпалы емес аурулары бар жануарлардың дәрілік және дәрілік емес терапиясын таңдау алгоритмі мен критерийлері. 3. Жануарларда емдеу-профилактикалық рәсімдерді орындау әдістері
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-

3-еңбек функциясы: Жануарлар ауруларының алдын алуға және жоюға бағытталған ветеринариялық-санитариялық және профилактикалық іс-шараларды жүргізу	1-дағды: Емдеу-профилактикалық іс-шаралар жоспарын жасау және оның орындалуын талдау	Машықтар: 1. Мамандандырылған ақпараттық базалармен жұмыс істеу. 2. Ветеринариялық қызметте визуалды және техникалық бақылау әдістерін қолдану. Білімдер: 1. ҚР "Ветеринария" туралы Заңы. 2. Ережелер мен нұсқаулар ветеринариялық қадағалау объектілерінде карантиндік іс-шаралар өткізу. 3. Мал шаруашылығы үй-жайларындағы микроклимат параметрлерінің нормативтік көрсеткіштері
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	2-дағды: Дезбарьерлердің жай-күйін, емдеу-профилактикалық іс-шаралар жоспарын жасау және оның орындалуын талдау және микроклимат параметрлері	Машықтар:
		1. Ветеринариялық қызметте визуалды және техникалық бақылау әдістерін қолдану 2. Мамандандырылған жабдықтар мен құралдарды пайдалану
		Білімдер:
		1. ҚР "Ветеринария" туралы Заңы. 2. Жұқпалы, паразиттік және жұқпалы емес аурулары бар жануарлардың дәрілік және дәрілік емес терапиясын таңдау алгоритмі мен критерийлері. 3. Дезинфекция, дезинсекция және дератизация жүргізу әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
	3-дағды: Мал шаруашылығында карантиндік объектілерде іс- шараларды жүзеге асыру	Машықтар: 1. Арнайы жабдықтар мен құралдарды қолдану. 2. Жануарларды диагностикалық зерттеулерге дайындау. 3. Мамандандырылған ақпараттық мәліметтер базасымен жұмыс істеу. Білімдер: 1. ҚР Ветеринариялық заңнамасы. 2. Ветеринариялық қадағалау объектілерінде карантиндік іс-шараларды жүргізу жөніндегі қағидалар мен нұсқаулықтар. 3. Дезинфекция, дезинсекция және дератизация жүргізу әдістері. 4. Биологиялық қалдықтарды сақтау және кәдеге жарату ережелері. 5. Жануарлардың мәйіттерін кәдеге жарату ережелері. 6. Мал шаруашылығы үй-жайларындағы микроклимат параметрлері.

	Дағдыны тану мүмкіндігі:	Талап етілмейді
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Технологиялық процестің нақты учаскесіндегі нәтиже үшін жауапкершілікті қабылдай отырып, қызметкерлерге басшылық ету Ұйымның стратегиясы, саясаты және мақсаттары шеңберінде еңбек және оқу іс - әрекетінің процесін дербес басқару және бақылау қабілеті Жекелеген жұмыскерлердің кәсіби дамуын басқару қаблілеті. Жануарларды күтіп-бағу, азықтандыру және оларға күтім жасау кезінде зоогигиеналық және ветеринариялық ережелерді орындаумен тапсырылған учаскедегі жұмыстарды келісу Кәсіби қызметте шығармашылыққа, басқарудағы бастамаға, кәсіби білімді дамытуға және кәсіби қызметтің нәтижелері үшін жауапкершілікті қабылдауға қабілеттілік Ветеринариялық қызмет көрсету сапасын жетілдіру жөніндегі ұйым қызметінің стратегиясын айқындау	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	1. КО ТР 021/2011 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 2. КО ТР 022/2011 "Таңбалануына қатысты тағам өнімдері". 3. КО ТР 034/2013 "Ет және ет өнімдерінің қауіпсіздігі туралы". 4. "Ветеринария туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 5. "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 6. СТ РК ISO 22000 "Тағам өнімдерінің қауіпсіздігі менеджменті жүйелері. Тағам өнімдерін жасау тізбегіне қатысатын ұйымдарға қойылатын талаптар". 7. ГОСТ 34120-2017 "Сойысқа арналған шошқалар. Ұшалар мен жартылай ұшалардағы шошқа еті. Техникалық шарттар". 8. Қазақстан Республикасының уәкілетті органы бекіткен шошқаларды ұстауға қойылатын қолданыстағы ветеринариялық-санитариялық қағидалар. 9. Ауыл шаруашылығы жануарларын ұстауға қойылатын қолданыстағы зоогигиеналық талаптар.	
СБШ ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ деңгейі:	Кәсіп атауы:
	7	Бас ветеринарлық дәрігер

4-тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

16. Мемлекеттік органның атауы: Қазакстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі.

17. Жоба жетекшісі: Насырханова Б.К. E-mail: b.nasyrhanova@nasec.kz, ұялы тел.: + 7 (771) 375 80 45

18. Әзірлеуге қатысқан ұйымдар (кәсіпорындар): Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігінің "Ұлттық аграрлық ғылыми-білім беру орталығы" коммерциялық емес акционерлік қоғамы.

19. Авторы: Р.Ш. Асаубаев – "Солтүстік Қазақстан ауыл шаруашылығы ғылыми-зерттеу институты" ЖШС-нің Ауыл шаруашылығындағы озық технологиялар ғылыми-өндірістік орталығының басқарма төрағасы, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты.

Техникалық көмек көрсетуші: М.Б. Кенжеғұлова, ұялы тел.: +7 (775) 603 30 97, E-mail: m.kenzhegulova@nasec.kz

20. Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес: 2026 жылғы 5 мамырдағы № 176 бұйрық.

21. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган:

22. Қазақстан Республикасының "Атамекен" ұлттық кәсіпкерлер палатасы: 2026 жылғы 20 сәуірдегі №582 бұйрық.

23. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы:

24. Болжамды қайта қарау күні: 2029 жылғы 26 қазан.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК